

Rapporter 7/2011

Torkil Løwe

Innvandrerens bruk av velferdsordninger i 2009

Mottak av 16 typer trygdeytelser blant ulike
innvandrergupper

<p>© Statistisk sentralbyrå, mars 2011 Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.</p> <p>ISBN 978-82-537-8061-0 Trykt versjon ISBN 978-82-537-8062-7 Elektronisk versjon ISSN 0806-2056 Emne: 03.04</p> <p>Trykk: Statistisk sentralbyrå</p>	<table> <tr> <th data-bbox="925 1794 1372 1825">Standardtegn i tabeller</th><th data-bbox="1372 1794 1477 1825">Symbol</th></tr> <tr> <td data-bbox="925 1825 1372 1848">Tall kan ikke forekomme</td><td data-bbox="1372 1825 1477 1848">.</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1848 1372 1870">Oppgave mangler</td><td data-bbox="1372 1848 1477 1870">..</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1870 1372 1892">Oppgave mangler foreløpig</td><td data-bbox="1372 1870 1477 1892">...</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1892 1372 1915">Tall kan ikke offentliggjøres</td><td data-bbox="1372 1892 1477 1915">:</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1915 1372 1937">Null</td><td data-bbox="1372 1915 1477 1937">-</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1937 1372 1960">Mindre enn 0,5 av den brukte enheten</td><td data-bbox="1372 1937 1477 1960">0</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1960 1372 1982">Mindre enn 0,05 av den brukte enheten</td><td data-bbox="1372 1960 1477 1982">0,0</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 1982 1372 2004">Foreløpig tall</td><td data-bbox="1372 1982 1477 2004">*</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 2004 1372 2027">Brudd i den loddrette serien</td><td data-bbox="1372 2004 1477 2027">—</td></tr> <tr> <td data-bbox="925 2027 1372 2049">Brudd i den vannrette serien</td><td data-bbox="1372 2027 1477 2049"> </td></tr> <tr> <td data-bbox="925 2049 1372 2076">Desimaltegn</td><td data-bbox="1372 2049 1477 2076">,</td></tr> </table>	Standardtegn i tabeller	Symbol	Tall kan ikke forekomme	.	Oppgave mangler	..	Oppgave mangler foreløpig	...	Tall kan ikke offentliggjøres	:	Null	-	Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0	Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0	Foreløpig tall	*	Brudd i den loddrette serien	—	Brudd i den vannrette serien		Desimaltegn	,
Standardtegn i tabeller	Symbol																								
Tall kan ikke forekomme	.																								
Oppgave mangler	..																								
Oppgave mangler foreløpig	...																								
Tall kan ikke offentliggjøres	:																								
Null	-																								
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0																								
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0																								
Foreløpig tall	*																								
Brudd i den loddrette serien	—																								
Brudd i den vannrette serien																									
Desimaltegn	,																								

Forord

Rapporten kartlegger mottak av 16 velferdsordninger blant innvandrere, og analyserer variasjon på bakgrunn av innvandrernes *alder, kjønn, innvandringsgrunn, innvandringsår og landbakgrunn*.

Rapporten viser i hvilken grad arbeidsinnvandrere skiller seg fra flyktninger, og hvorvidt de samme forskjellene gjelder ”deres” familieinnvandrere. Rapporten legger særlig vekt på å drøfte og problematisere sammenhengen mellom bruk av velferdsordninger og innvandringsår/”botid”.

I rapporten gjøres også en enkel sammenligning med gjennomsnittsbefolkningen, der det tas hensyn til aldersforskjeller og (dermed) forskjellen i andelen alderspensjonister.

En stor takk rettes til Frøydis Strøm som har laget råtabeller på grunnlag av rykende ferske registertall og til Lars Østby som har kommet med mange gode og kritiske kommentarer til teksten, og som har bidratt til denne (bl.a. avsnitt 3.1).

Oppdragsgiver/finansiering: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Sammendrag

Rapporten gir et innblikk i innvandreres bruk av 16 typer stønader og trygdeytelser. Tallene er basert på uttrekk fra registre og er avgrenset til overføringer mottatt i 2009 blant 305 427 bosatte innvandrere som kom til Norge i perioden 1990-2008.

Ytelsene som behandles er - rangert etter samlet beløp mottatt av innvandrerne - sykepenger, barnetrygd, dagpenger ved arbeidsledighet, rehabiliterings- og attføringspenger, sosialhjelp, fødselspenger, introduksjonsstønad, bostøtte, uførepensjon, overgangsstønad, kontantstøtte, engangsstønad, alderspensjon, stønad til barnetilsyn, kvalifiseringsstønad og utdanningsstønad. Rekkefølgen blir en annen målt ved andel mottakere eller gjennomsnittlig beløp per mottaker.

Målt ved andel mottakere er barnetrygd den klart vanligste ytelsen. Én av fire innvandrere (26 prosent eller 42 prosent av kvinnene og 9 prosent av mennene) mottok barnetrygd i 2009. Deretter følger sykepenger (i alt 12 prosent), dagpenger (9 prosent), sosialhjelp (8 prosent), bostøtte (7 prosent) og kontantstøtte (5 prosent). Resten av ytelsene er mindre vanlige. Under én prosent har alderspensjon. Fordelingen må sees i sammenheng med at det er mange yngre og svært få gamle i utvalget.

Annenhver innvandrer - 48 prosent - mottok minst én av de 16 ytelsene i 2009. Andelen er litt høyere enn for totalbefolkningen, der andelen er 45 prosent. Målt ved beløp per person (inkl. ikke-mottakere) blir forholdet i utgangspunktet omvendt. I 2009 mottok innvandrerne 13,4 milliarder kroner gjennom de 16 velferdsordningene, som delt på totalt 305 427 innvandrere blir 44 000 kroner, mot 55 000 kroner i totalbefolkningen. Forskjellen må sees i lys av at det er svært få pensjonister/gamle blant innvandrerne i utvalget. Utelater vi alderspensjon er overføringene gjennomsnittlig 43 000 kroner blant (alle) innvandrerne mot 32 000 kroner for hele befolkningen. Innvandrere mottar også i gjennomsnitt mindre uførepensjon, men får mer dagpenger og - særlig eldre - bruker sosialhjelp i større grad enn totalbefolkningen.

Rapporten kartlegger hvordan bruk av velferdsordninger varierer mellom ulike innvandrergrupper, på bakgrunn av faktorene *alder*, *kjønn*, *innvandringsgrunn*, *innvandringsår* og *landbakgrunn*. Fokus er på hvordan bruk av velferdsordningene henger sammen med arbeidsinnvandring og med innvandringsår. Det legges vekt på at tall fra bare ett tidspunkt begrenser muligheten til å estimere *effekter* av botid.

Arbeidsinnvandrere mottar klart sjeldnere overføringer (43 prosent) enn flyktninger (59 prosent), men skiller seg lite fra familieinnvandrere (48 prosent). Målt ved samlede utbetalinger til innvandrere i hver gruppe delt på antallet i hver gruppe, får arbeidsinnvandrerne 29 000 kroner, mot 71 000 kroner for flyktninger og 39 000 kroner for familieinnvandrere. Familieinnvandrere gjør mindre bruk av velferdsordninger dersom de kommer fra regioner som representerer arbeidsinnvandring, og/eller hvis de har innvandret relativt nylig.

Innvandrere som innvandret tidlig og som dermed har lang botid i Norge er generelt oftere stønadsmottakere - og mottar noe mer per mottaker - enn senere innvandringskohorter. Analysen viser at sammenhengen gjelder uansett innvandringsgrunn og region - og for alle (40) mulige kombinasjoner av disse faktorene. Dette antyder at bruk av velferdsordninger tiltar med botid. Her er det imidlertid ikke kontrollert for alder eller faktorer som andre inntekter, utgifter, husholdningsforhold m.m.

Abstract

This report provides insights into immigrants' use of 16 types of monetary welfare benefits. The analysis is based on register data and limited to the transfers received in 2009 by the 305 427 resident immigrants that arrived in Norway during the period 1990-2008.

In 2009 nearly every second immigrant (48 percent) received at least one of the 16 benefits included in this report. This share is slightly higher than in the population at large (45 percent). However, immigrants received, on a per capita basis, *less* money than the non-immigrant population. This difference is related to the small numbers of pensioners/elderly in our sample of immigrants. Excluding old-age pensions, immigrant transfers were NOK 43 000 per capita compared to NOK 32 000 for the population at large.

The report studies how welfare benefits differ between different immigrant groups based on *age, gender, type of immigration, year of immigration and country of origin*. The main factors are immigration related to work and year of immigration. A much smaller proportion of work immigrants (43 percent) than refugees (59 percent) receive transfers, but the difference to tied-movers (family immigrants) is moderate (48 percent). Family immigrants use less welfare benefits if they are from a region dominated by work immigrants and/or if they arrived during the last few years.

Immigrants who arrived early and thus have a longer duration of period of residence in Norway receive welfare benefits more often than more recent immigrant cohorts. The analysis reveals that this holds true no matter the cause and region of immigration - even for every single of 40 possible combinations of these variables. Although this relationship may be related the effect of age or other relevant factors, the analysis suggests that the use of monetary welfare benefits increases with duration of residence.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Problemstilling	7
1.2. For få eller for mange ytelser?	8
1.3. Hva skiller denne rapporten fra andre undersøkelser?	9
2. Metode	10
2.1. Kilder	10
2.2. Variable og verdier/grupper	11
2.3. Analyse	13
2.4. Disposisjon	14
3. Om innvandrerne i utvalget	15
3.1. Innvandring og innvandrere; en oversikt	15
3.2. Utvalgets kjønnsfordeling	17
3.3. Opprinnelsesregion	17
3.4. Innvandringsgrunn	18
3.5. Innvandringsår (botid)	19
3.6. Alder	20
3.7. Innvandringsår og alder	22
3.8. Region og alder	23
3.9. Region og innvandringsår	23
3.10. Innvandringsgrunn og innvandringsår	24
3.11. Innvandringsgrunn og region	25
3.12. Innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og innvandringsår	26
4. Bruken av de ulike overføringene; en enkel oversikt	28
4.1. Hvor mange mottar, hvilke ytelser og hvilke beløp?	28
4.2. Rangering av ordningene	29
4.3. Kvinner mottar mer enn menn	31
4.4. Bruk av stønader varierer med alder	32
4.5. Samspill mellom alder og kjønn	35
5. Sammenligning med gjennomsnittsbefolkningen	37
5.1. Kun enkle, unyanserte sammenligninger	37
5.2. Sammenligninger uten alderskontroll	37
5.3. Alderskontrollerte sammenligninger	39
5.4. Sosialhjelp i et livsløpsperspektiv	41
6. Forskjeller etter innvandringsgrunn, -region og botid	43
6.1. Mindre overføringer til arbeidsinnvandrere enn flyktninger?	43
6.2. Stønadsbekostning betinget av landbakgrunn	46
6.3. Forskjeller etter botid	48
7. Enkel multivariat analyse	52
7.1. Metodiske forbehold	52
7.2. Botid og region	53
7.3. Botid og innvandringsgrunn	55
7.4. Opprinnelsesregion og innvandringsgrunn	58
7.5. Innvandringsgrunn, region og botid	59
8. Konklusjon	62
Referanser	63
Vedlegg A: Tabeller	64
Figurregister	76
Tabellregister	77

1. Innledning

I tillegg til å tilby grunnleggende helsetjenester, utdanning og omsorg for barn, eldre og andre omsorgstrengende er økonomisk sikring av den enkelte blant velferdsstatens fremste oppgaver. Velferdsstaten administrerer i den forbindelse en lang rekke indirekte og direkte overføringer i form av trygder, stønader, tilskudd osv. Det er innvandreres mottak av 16 slike ytelser i 2009 som kartlegges i denne rapporten.

Innvandrerens bruk av velferdsordninger er tidligere blitt behandlet på samme detaljerte måte, dvs. ved at ytelsene spesifiseres, av Statistisk sentralbyrå bl.a. i notat 2005/24 og notat 2006/52 (Østby 2005 og 2006). Disse publikasjonene tallfestet innvandreres velferdsinntak, men hadde fokus på nyankomne innvandrere fra de landene som ble innlemmet i EØS i forbindelse med EU-utvidelsen i 2004. I denne rapporten utvides analysen til innvandrere generelt, nærmere bestemt bosatte som innvandret etter 1989. Her inngår innvandrere fra de nye EØS-landene ”kun” som en gruppe.

Også denne rapporten legger vekt på arbeidsinnvandreres bruk av ytelser og sammenligner denne med innvandrere ellers, og da særlig flyktninger. Rapporten tar her også innvandrete familiemedlemmers velferdsinntak med i betraktningen, og vil dermed kunne bidra til at man kan få et bedre grunnlag for å vurdere de økonomiske sidene ved arbeidsinnvandringen - kontra annen innvandring. Rapporten inneholder en rekke informative vedleggstabeller som representerer et fylldig grunnlag for ytterligere analyser, tolkninger og konklusjoner. Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

1.1. Problemstilling

Målet med rapporten er å gi en oversikt over mottak av ulike offentlige overføringer blant ulike grupper av innvandrere. Det fokuseres på forskjeller mellom eldre og yngre innvandringskohorter, mellom arbeidsinnvandrere og flyktninger og mellom innvandrere og befolkningen.

Omfang, rangering og faktorer bak variasjon

Rapporten kartlegger antall og andel mottakere av i alt 16 spesifiserte stønadsordninger, samt hvilke beløp som mottas. Rapporten rangerer ordningene etter betydning og dokumenterer og beskriver forskjeller i bruk av ordningene mellom ulike grupper av innvandrere på bakgrunn av deres innvandringsgrunn, innvandringsår, opprinnelsesregion, alder og kjønn.

Betydningen av innvandringsgrunn og ”botid”

Bruken av velferdsordninger sees dels på bakgrunn ulike *kombinasjoner* av disse fem faktorene. Målet med denne ”multivariate analysen” er å gi et sikrere grunnlag for å vurdere (den selvstendige) betydningen av henholdsvis botid og innvandringsgrunn.

Fokus på arbeidsinnvandrere - og deres familie

For å bidra til en bredere innsikt i følgene av arbeidsinnvandringen vil vi også se på bruken av velferdsordninger blant arbeidsinnvandreres og flyktnings (familie-) *innvandrete familiemedlemmer*.

Innvandrere vs befolkningen

Rapporten sammenligner også innvandreres bruk av velferdsordninger med bruken - i samme aldersgrupper - i totalbefolkningen.

Hvilke stønader?

Rapporten tar for seg et bredt utvalg viktige stønader og trygder, som defineres og disponeres som inntekt for mottakerne. Følgende 16 typer overføringer som det var mulig å motta i 2009 inkluderes (i tilfeldig rekkefølge): rehabiliterings- og

attføringspenger, engangsstønad ved fødsel og adopsjon, overgangsstønad og stønad til barnetilsyn for enslige forsørgere (behandles samlet), barnetrygd, alderspensjon, dagpenger ved arbeidsledighet, sykepenger, fødselspenger, utdanningsstønad til enslige forsørgere, kontantstøtte, uførepensjon, kvalifiseringsstønad, sosialhjelp, bostøtte og introduksjonsstønad for nyankomne flyktninger.

Noen viktige begrensninger

Fordi tallgrunnlaget avgrenses til kalenderåret 2009 kan vi ikke måle (reell) endring over tid for kohorter - eller omfanget av langtidsmottak osv. Relevante faktorer som inntekt, husholdningsforhold og utgifter er det heller ikke plass til å ta med i denne rapporten. Disse og andre faktorer er behandlet av bl.a. Bhuller og Aaberge (2010), Enes (2010), Bratsberg m.fl. (2011) og Østby (2010).

1.2. For få eller for mange ytelser?

Utvalget av stønader som er tatt med i denne rapporten kan, avhengig av perspektiv og problemstilling, både sies å være mangelfullt eller - tvert imot - nødvendig omfattende. Rapporten inneholder ingen detaljerte beskrivelser av regelverket for tildelingen av de ulike stønadene. For dette vises bl.a. til www.nav.no og Østby (2005).

Studielån, -stipend, individstønad, supplerende stønad m.m. er utelatt

Det finnes overføringer som ikke er med blant de 16 denne rapporten behandler. Dette har dels sammenheng med at alle opplysninger ikke var klare da rapporten ble skrevet, og dels at noen overføringer ikke uten videre kan regnes som velferdsordninger. Studielån og -stipend fra Statens lånekasse for utdanning, som utgjør store summer, inngår ikke. Det samme gjelder individstønad til personer på arbeidsmarkedstiltak.¹ Stønadmottaket blant yngre ville nok blitt vesentlig høyere om disse to ordningene var tatt med, og kan dermed sies å være for lavt for de unge. Heller ikke ordningen supplerende stønad til personer over 67 år med kort botid i Norge, og som dermed har reduserte rettigheter til alderstrygd, er medregnet. Dermed blir overføringene antakelig i noen grad undervurdert også blant eldre innvandrere. Andre overføringer av forholdsvis beskjeden økonomisk betydning er også utelatt i rapporten.

Er alle ytelsene relevante og uproblematisk?

En del av ytelsene som inngår i rapporten er lite aktuelle for innvandrere, mens andre nødvendigvis går til eller er eksklusivt forbeholdt innvandrere. Introduksjonsstønad kan sies å være en problematisk post idet den er forbeholdt, og dels er obligatorisk for, visse innvandrere. Stønaden holdes derfor utenfor analysen i siste del av denne rapporten (hele kapittel 7 og deler av kapittel 6). Flere av ytelsene utelukker mange innvandrere i kraft av tildelingsregler som omfatter botid eller opptjeningsstid/arbeidsperiode (Hatland 2010). Alderspensjon er antakelig den mest problematiske posten i denne sammenheng.

Alderspensjon

Alderspensjon representerer for befolkningen sett under ett en tredel av de samlede overføringene vi ser på i denne rapporten, og er en stor post på statsbudsjettet. Alderspensjon er dels direkte personlig egenfinansiert og fungerer som en form for sparing. Problemet for innvandrere er dels mangel på slik sparing som følge av begrenset botid og/eller deltakelse på arbeidsmarkedet. Riktignok er det først og fremst innvandrernes relativt *unge alder* som alt i alt er hovedgrunnen til at de i liten grad mottar alderspensjon. Men selv blant de få innvandrere som har nådd pensjonsalder, er det liten bruk av alderstrygd fordi innvandrere i liten grad har rett på full pensjon (Hatland 2010).

¹ Individstønad er en samlebetegnelse på de ytelser en person som er på arbeidsmarkedstiltak har rett til (daglig basisytelse kr 213-295, borteboertillegg kr 163, barnetillegg kr 38, tilsynstillegg kr 91 for første og 48 kr for ytterligere barn samt tilskudd til daglige reiser med inntil kr 163).

Hvordan sammenligne med befolkningen forøvrig?

Forskjeller i velferdsbruk mellom innvandrere og befolkningen ellers er et aktuelt men vanskelig tema. Tallene i rapporten gir her bare grunnlag for en grov sammenligning uten annen form for standardisering enn en enkel alderskontroll, og eventuelt utelatelse av alderspensjon eller av visse aldersgrupper. Spørsmålet om innvandrerne sett under ett eller undergrupper av disse har et ("for") høyt eller lavt forbruk av velferdsytelser - og eventuelt hvorfor eller hvorfor ikke - fordrer selvfølgelig langt mer omfattende analyser enn det er rom for i denne deskriptive rapporten. Tallene og mønstrene som her dokumenteres er imidlertid et godt utgangspunkt for videre analyser og konklusjoner, og eventuelt for innhenting av mer data.

1.3. Hva skiller denne rapporten fra andre undersøkelser?

Det er publisert en rekke analyser og drøftinger av innvandreres bruk av velferdsordninger (Hatland 2010). Denne rapportens bidrag til kunnskap på dette feltet er dels at den baseres på helt ferske tall. Det er verdt å merke seg at innvandrere som innvandret før 1990 er utelatt, og at innvandreretterkommere ikke er med. Rapporten skiller seg dessuten fra mange andre undersøkelser ved å behandle stønadene separat og ved å legge vekt på alder og andre faktorer som kan ha avgjørende betydning for tolkningen av tallene.

Både alder og kjønn inngår

Når innvandrere sammenlignes med befolkningen ellers er det nødvendig å ta hensyn til den i denne sammenheng vesentlige variabelen *alder* både som analysevariabel og kontrollfaktor. I rapporten kontrollerer vi både for alder og kjønn. Disse grunnleggende faktorene tas også med i betraktningen når innvandrere sammenlignes innbyrdes.

Skiller mellom enkeltordninger

Andre analyser av inntektsforhold blant innvandrere har ofte behandlet den statistiske inntektskomponenten "sum overføringer" som én størrelse. I denne rapporten ser vi på enkeltpostene i denne komponenten. Dermed kan vi blant annet rangere ordningene etter deres betydning gitt ulike kriterier og kan vurdere effektene av å utelate ulike typer stønader i sammenligninger mellom innvandrere og mellom innvandrere og befolkningen ellers.

Forskjeller fra Østby 2005 og 2006

Rapporten skiller mellom ulike typer overføringer på samme måte som hos Østby 2005 og 2006, men avviker på flere punkter fra disse arbeidene. Mens Østby fokuserte på innvandrere fra de den gang nye EØS-landene, ser vi i denne rapporten på innvandrere med alle typer landbakgrunn. Østby hadde ikke tilgang på variabelen innvandringsgrunn og skilte ikke mellom aldersgrupper. Utvalget av velferdsordninger er heller ikke identisk. Kvalifiseringsstønad ble innført i 2009 og var dermed ikke med i analysene til Østby. Introduksjonsstøtte var naturlig nok heller ikke med fordi ordningen den gang ikke var innført. Støtte fra lånekassen var derimot med, i motsetning til i denne rapporten.

2. Metode

Dette kapitlet beskriver kilder/datamateriale, variable, verdier, analysetilnærming og hvordan rapporten er disponert.

2.1. Kilder

Tallene i rapporten er hentet fra ulike registre (folkeregistret, NAV, inntektsregistret m.m.) og gjelder for inntektsåret 2009. Bortsett fra mulige registreringsfeil må opplysninger om offentlige overføringer basert på registre regnes som svært sikre i forhold til for eksempel registrerte arbeidsinntekter (som dels er basert på individuell egenrapportering). Den grundige jobben med å produsere ca 40 grunnlagstabeller basert på tildels rykende ferske og nyinnhentete opplysninger ble gjort av Frøydis Strøm ved Seksjon for inntekts- og lønnsstatistikk.

Målenivå: person

Alle tall gjelder *personers* mottak av overføringer. I den grad stønadsmottakere bor sammen med personer som ikke mottar overføringer blir andelen *husholdninger* hvor minst én person mottar overføringer naturligvis høyere enn andelen personer som mottar overføringer. Andelen av innvandrerhusholdningene som mottar overføringer blir antakelig noe høyere enn tallene i denne rapporten gir inntrykk av. Mottak av overføringer i innvandrerhushold er bl.a. behandlet av Østby (2010) og Bhuller og Aaberge (2010).

Hvilke innvandrere?

Analysen er avgrenset til innvandrere som *innvandret til Norge i perioden 1990 – 2008* og som var *bosatt* i Norge per 31.12.2008. Alle bakgrunnskjennetegn er basert på registrerte opplysninger forelå per 31.12.2008. Grunnen til at vi ikke tar med dem som innvandret på 1980-tallet og tidligere (og som utgjør omtrent 150 000 personer, tilsvarende en av tre innvandrere) er at vi for disse ikke har opplysninger om innvandringsrunn. De helt nyankomne er utelatt da disse bare har hatt muligheter for å motta ytelser en del av året, slik at tallene for disse ikke ville være sammenlignbare med innvandrere som har bodd i landet i minst ett fullt kalenderår. Rett etter ankomst er det antakelig uansett liten bruk av ordningene (jfr. Østby (2005 og 2006).

Nyankomne, norskfødte og tidlige innvandringskohorter er ikke med

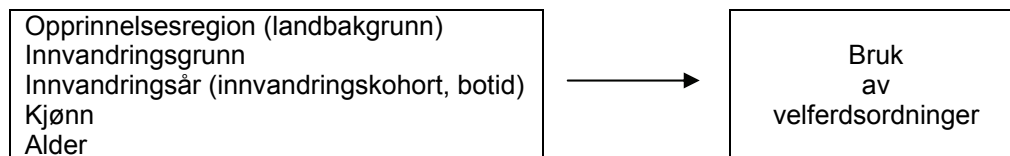
Vi skal merke oss at avgrensningen beskrevet i forrige avsnitt gjør at tidlige innvandringskohorter og nyankomne innvandrere, dvs de med særlig lang eller svært kort botid (over ca 19 år eller mindre enn 1 år) ikke er med i denne rapporten. Dette betyr dels at mange eldre og etablerte innvandrere holdes utenfor, i likhet med de helt nyankomne. Dermed blir velferdsordningene alderspensjon og i noen grad introduksjonsstøtte underestimert. Vi skal også merke oss at bare personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre er med. Dette betyr at norskfødte med to innvandrerforeldre, som det ikke er uvanlig å ta med i innvandrerrelaterte analyser, ikke er representert. Denne gruppens levekårsmessige særtrekk i forhold til utenlandsfødte er beskrevet bl.a. hos Løwe (2008, 2010).

Befolkningen ellers vs hele befolkningen

I denne rapporten sammenligner vi innvandrernes bruk av velferdsordninger med bruk av velferdsordninger i *hele befolkningen* (inkludert innvandrere). Vi burde nok ideelt sett fjernet innvandrerne fra sammenligningsgrunnlaget, men dette er både tungvint og unødvendig. Så lenge innvandrerne vi her ser på utgjør en liten andel av befolkningen (0,3 av 4,8 mill = 6 prosent) kan hele befolkningen implisitt representere befolkningen utenom innvandrere. De mønstre vi måtte finne når vi sammenligner innvandrernes bruk av velferdsordninger med bruk av velferdsordninger i befolkningen sett under ett gir ikke bare en sikker indikasjon men et *underestimat* på om, og i hvilken grad, innvandrere skiller seg fra befolkningen for øvrig.

2.2. Variable og verdier/grupper

Foruten den avhengige variabelen bruk eller mottak av ytelser, målt på ulike måter, får *innvandringsgrunn* og *innvandringsår* en sentral plass som forklaringsvariable eller *-faktorer* i rapporten. I tillegg trekker vi opprinnelsesregion og de grunnleggende bakgrunnsvariablene kjønn og alder inn i analysen. Tabell 2.1 gir en oversikt over de 6 dimensjonene (variablene) som brukes i rapporten, og hvilke kategorier (verdiene) vi lar inngå i disse.

Bruk av velferdsordninger

Med ”bruk av velferdsordninger” mener vi ganske enkelt i hvilken grad innvanderne mottar noen av de 16 stønadene² og trygdene som er listet opp i Tabell 2.1. Vi ser både på *andelen i hver gruppe som har mottatt* de aktuelle ytelsene og *hvilke beløp* som er mottatt, løpet av 2009. I sum tilsvarer beløpene naturligvis utbetalingene og dermed de offentlige utgiftene til de samme velferdsordningene. Vi drøfter ikke spørsmål relatert til eventuelt overforbruk og underforbruk. Om innvandrere - eller grupper av disse - er mer eller mindre tilbøyelige til å søke ulike stønader enn befolkningen ellers, eller hvordan ordningene eller pengene brukes av mottakerne, vil vi ikke komme inn på her. Heller ikke innvandrernes positive bidrag til finansieringen av velferdsstaten gjennom skatter og avgifter tas opp i denne rapporten.

Tabell 2.1 Variable og verdier (inndelinger/grupper) som inngår i rapportens analyser

A) Velferdsordninger (andel mottakere og beløp per innvandrere og per mottaker)	B) Opprinnelsesregion			C) Innvandringsgrunn (med detaljert familieinnvandring)
Rehabiliterings- og attføringspenger	Norden			Arbeid
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	Gamle EU-land (utenom Norden)			Flukt
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn (sammenslått)	Nye EU-land (i tidl. Øst-Europa)			Familie, herav -til arbeidsinnvandrere -til flyktninger
	Øst-Europa ellers (utenom de nye EU-landene)			
Barnetrygd	Asia inkl. Tyrkia			Utdanning
Alderspensjon	Afrika			
Dagpenger ved arbeidsledighet	Andre land (resten av verden)			
Sykepenger				Uoppgitt (Nordiske statsborgere)
Fødselspenger	F) Alder (pr 31/12/2008)			D) innvandringsår ("Botid")
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	Følgende aldersgrupper brukes			Detaljert:
Kontantstøtte	< 20 år	< 20 år	<35 år	1990-1999 (9+)
Uførepensjon	20-24 år	20-29 år		2000-2004 (4-8)
Kvalifiseringsstønad	25-29 år			2005(3-4)
Sosialhjelp	30-34 år	30-39 år		2006 (2-3)
Bostøtte	35-39 år	35 år +	2007 (1-2)	
Introduksjonsstønad	40-49 år		40-49 år	2008 (0-1)
	50-59 år		50-59 år	
	60 år +		60 år +	Enkel:
E) Kjønn				
Mann				Lang botid, 4+ år (1990-2004)
Kvinne				Kort botid, -4 år (2005-2008)

² Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn er slått sammen. Stønad til barnetilsyn utgjør 8% prosent av det sammenslåtte beløpet og 3 promille av summen av alle 16 ordninger. Ved en feil har stønad til barnetilsyn blitt telt dobbelt både i andel stønadmottakere og i de summerte beløpene, men dette har marginal betydning for resultatene, selv for aktuelle undergrupper.

Opprinnelsesregion

Med opprinnelsesregion mener vi gruppert landbakgrunn, nærmere bestemt hvilken verdensdel man har innvandret fra. Opprinnelsesregion er dels en viktig ”forklaring” på ulik bruk av stønader, men er også en viktig kontrollfaktor når betydningen av innvandringsår/botid og andre faktorer vurderes. Regionene vi opererer med i denne rapporten er definert slik:

1. Norden: Danmark, Grønland, Finland, Færøyene, Island, Sverige
2. Gamle EU-land: Belgia, Frankrike, Hellas, Irland, Italia, Nederland, Luxembourg, Portugal, Spania, Storbritannia, Tyskland, Østerrike
3. Nye EU-land: Polen, Bulgaria, Estland, Latvia, Malta, Romania, Litauen, Slovenia, Ungarn, Slovakia, Tsjekkia, Kypros (innlemmet i EU i forbindelse med utvidelsen i 2004 og 2007)
4. Øst-Europa ellers: Albania, Hviterussland, Kroatia, Moldova, Russland, Ukraina, Bosnia-Hercegovina, Makedonia, Serbia, Montenegro, Kosovo
5. Asia, inkl. Tyrkia
6. Afrika
7. Andre: (Amerika og Oseania og andre land som ikke inngår i 1-6 over)

Innvandringsgrunn

Variabelen innvandringsgrunn, som er sentral i rapporten, er basert på registrerte opplysninger om første oppholdsgrunnlag fra UDI, se <http://www.ssb.no/innvgrunn/>. Ut fra det registrerte oppholdsgrunnlaget operer er det vi med følgende fem kortformer for innvandringsgrunn: arbeid, flukt, familie, utdanning og uoppgift. Disse grunnene beskriver hensikten med eller årsaken til innvandringen til Norge den gang innvandringen skjedde, og forteller ikke om nåværende status for eksempel på arbeidsmarkedet. Grunnene arbeid, flukt og utdanning skal vi ikke bruke plass på å utdype her, da disse skulle være selvforklarende. ”Uoppgift” innvandringsgrunn gjelder nesten uten unntak innvandrere som er nordiske statsborgere, da disse har rett til å flytte til Norge og slå seg ned her uten at de trenger noen form for oppholdstillatelse (jfr. Vedleggstabell 7, side 66). Familie som innvandringsgrunn dekker de tilfeller hvor hensikten med innvandringen var familiegjennforening eller familieetablering med en person som allerede bor i Norge, en såkalt ”ankerperson”.

Skiller mellom familieinnvandrere etter landbakgrunn

For vårt formål er det viktig å kunne skille mellom familieinnvandrere etter hva som er oppholdsgrunnlaget for ankerpersonen, for på den måten å kunne se også indirekte effekter på bruk av velferdsordninger av arbeidsinnvandring og av innvandring for beskyttelse (flukttinnvandring). Vi fikk til denne analysen ikke gjennomført direkte identifisering av ankerpersonens oppholdsgrunnlag for familieinnvandrere, men bruker i stedet en tilnærming som viser seg å gi brukbare resultater. Familieinnvandrere grupperes i rapporten etter det området de innvandret fra. Vi utnytter det faktum at innvandrere fra Asia m/Tyrkia, Øst-Europa utenom de nye EU-landene og Afrika har en langt større andel flyktninger enn hva det er fra resten av verden (se bl.a Figur 3.11 side 25). Ved å benytte opplysninger om familieinnvanderers landbakgrunn kan vi dermed - med forbehold - skille mellom det vi antar er arbeidsrelatert eller flukttrelatert familieinnvandring, dvs henholdsvis arbeidsinnvanderes og til flyktningers familie. En forutsetning for denne svært forenklede tilnærmingen er at familieinnvandrere flest kommer fra samme land som den personen de gjenforenes eller stifter familie med, og at den personen de gjenforenes eller stifter familie med stort sett har den ”typiske” innvandringsgrunnen for personer som innvandrer fra denne regionen. Dette er imidlertid som kjent ikke alltid tilfelle i alle fall når det gjelder familieetablering. Vi regner likevel indikatoren som god nok for vårt formål. I tillegg til at tallene i rapporten understreker at det er en sterk sammenheng mellom innvandringsland og -grunn (Vedleggstabell 7, side 66) støtter vi oss også på andre studier at familieinnvandrere som regel kommer fra samme land eller region som de bosatte personene de innvandrer til (Se Daugstad 2008 og Aalandslid og Tronstad 2010).

Innvandringsår ("botid")

Da vi innenfor rammen av dette prosjektet kan se bare på ett enkelt inntektsår (2009), vil vi ikke direkte kunne måle utvikling over tid. Rapporten inneholder likevel tilsynelatende et tidsaspekt idet vi kan beregne innvandrernes botid. Botid er i rapporten konkretisert gjennom inndelinger basert på innvandringsår, nærmere bestemt år for *første gangs* innvandring. Den av de to kategoriseringene som brukes hyppigst i rapporten er en enkel før/etter-inndeling der vi lar innvandringsår 2004/2005 skille mellom dem med kort og lang botid. Blant dem med "kort botid" regner vi at innvandrere som innvandret i perioden 2005 tom 2008 (og som dermed har bodd i Norge i inntil 4 år gitt at de fremdeles var bosatt i Norge 31/12 2008). Innvandrere som kom til Norge i perioden 1990-2004 har det vi rapporten kaller "lang botid". Vi gjengir også en finere inndeling der vi opererer med enkeltår blant dem med relativt kort botid slik at vi kan se endringer i bruk av velferdsordninger de første oppholdsårene. I den fine inndelingen skiller vi mellom dem som innvandret før/etter 2000/1999 blant dem med lang botid (jfr Tabell 2.1). Gruppene kalles også i rapporten for *innvandringskohorter*, noe som minner oss på at ikke bare oppholdstiden i Norge er ulik, men at det på mange måter er fundamentalt ulike innvandrergupper det her er snakk om. Det må understrekes at det på grunnlag av tverrsnittsdata ikke er mulig å skille effekten av botid (som prosess, jfr side 50) fra andre effekter av andre faktorer som henger sammen med innvandringsår, som alder (avsnitt 4.4), innvandringsgrunn (avsnitt 3.10) osv..

Alder og kjønn

De grunnleggende attributtene alder og kjønn har dels avgjørende betydning for den enkeltes behov for velferdsordninger, og for hvilke rettigheter man har. Alder og kjønn er derfor interessante og viktige faktorer i seg selv. De er også relevante med tanke på standardisering når man skal vurdere rollen de andre tre faktorene spiller for variasjon i bruk av velferdsordninger. Variablene er med andre ord viktige når vi ønsker å tilstrebe en kontrollert eller "rettferdig" sammenligning av grupper der kjønnsfordelingen og/eller aldersfordelingen er ulik mellom gruppene vi sammenligner. Innvandrene deles inn i aldersgrupper på flere detaljnivåer, fra en enkel to-delt gruppering og ned til fem-års intervaller (Tabell 2.1).

2.3. Analyse

Rapporten er primært beskrivende men også analytisk. Sammenhengene vi spør etter innbyr til kausale tolkninger. Basert på tverrsnittstall som her kan dette lett bli feilaktig - og kan lede til feilslåtte politiske konklusjoner og beslutninger. Derfor vies mye av plassen i rapporten til denne problematikken.

Analytisk vinkling

Utfordringen ligger i at det er nære sammenhenger mellom de fem forklaringsfaktorene innvandringsgrunn, innvandringsår, opprinnelsesregion, alder og kjønn. I den grad det er sammenheng mellom hver enkelt av disse og velferdskonsum må sees i lys av hverandre dersom vi skal kunne si noe om deres *egne bidrag* til denne sammenhengen. Bruk av velferdsordninger vil kunne variere på bakgrunn av alle faktorene hver for seg. Men det kan være en av de andre eller kombinasjonen av to eller flere av faktorene – som både statistisk og substansielt representerer en (bedre og mer direkte) "forklaring" på mønstrene vi finner. Særlig gjelder dette de to viktigste faktorene i rapporten: innvandringsgrunn og botid. I den grad bruk av velferdsordninger henger sammen med hver enkelt av disse to kan dette skyldes *den andre faktoren* og/eller ha sammenheng med forskjeller i region, kjønn eller alder. En faktor som både intuitivt og gitt enkle statistiske sammenhenger synes å ha "effekt" på velferdsbruk trenger ikke ha noen betydning (eller egentlig har motsatt effekt enn hva sammenhengen tilsier), dersom sammenhengen skyldes en annen samvarierende og viktigere faktor.

Fra enkle sammenhenger...

I denne rapporten brukes ikke regulære multivariate analyseteknikker som regresjon, der man kan få et uttrykk for den statistiske effekten av hver variabel for

seg, isolert fra de andre. Da vi i stedet baserer gjennomgangen på tabellanalyse med visuelle figurtolkninger er kunnskap om innvanderutvalgets konkrete fordeling på gruppene (kapittel 3) avgjørende for en rimelig tolkning av forskjeller i bruk av velferdsordninger mellom de samme gruppene (kapittel 4). Videre er innvandrernes alders- og kjønnsfordeling (kapittel 3), og sammenhengen mellom disse faktorene og stønadsbruk (kapittel 4), relevant for fruktbare sammenligninger med befolkningen (kapittel 5). Sammenhengen mellom velferdskonsum og henholdsvis innvandringsgrunn og innvandringsår beregnes i Kapittel 6. Her behandles faktorene hver for seg.

...til "multivariat" tabellanalyse

I kapittel 7 gjør vi en enkel multivariat tabellanalyse der vi ser på stønadsbruk gitt ulike kombinasjoner av innvandringsgrunn, innvandringsår og region. Dermed kan vi komme nærmere en konklusjon om deres *statistiske* "effekt", og unngår med dette noen skjær i sjøen. Analysen er her vesentlig med tanke på at eventuelle politiske konklusjoner eller tiltak ikke skal bygge på feilaktige premisser (for eksempel om fordeler ved lang botid eller ved en type innvandrere).

2.4. Disposisjon

Resten av rapporten er disponert på følgende måte:

I kapittel 3 gis et innblikk i hvordan innvandrerne fordeler seg langs de fem faktorene innvandringsgrunn, innvandringsår, opprinnelsesregion, alder og kjønn. Det legges vekt på å avdekke og beskrive sammenhengene mellom disse faktorene - f.eks. at arbeidsinnvandrere gjerne har kort botid. Fordelingene og sammenhengene vies stor oppmerksomhet i rapporten i og med at de er svært viktige for den videre analysen (der vi tolker fordelinger av bruk av velferdsordninger etter de fem faktorene hver for seg eller i enkle kombinasjoner).

I kapittel 4 tallfester og rangerer vi de 16 velferdsytelsene. Dette gjør vi både på grunnlag av andelen som mottar hver ytelse og etter gjennomsnittlige utbetalinger beregnet både for alle innvandrere og blant innvandrere som mottar ytelser (som tilsvarende produktet av andel mottakere og gjennomsnittlig beløp blant alle). I kapitlet sees også ytelsene under ett, og forskjeller mellom kvinner og menn og mellom aldersgrupper er en rød tråd i kapitlet.

I kapittel 5 gjøres enkle sammenligninger av stønadskonsumet blant innvandrere og blant totalbefolkningen. Vi har her valgt en enkel tilnærming der vi dels ser på ordningene under ett, og dels ser nærmere på sosialhjelp, og kontrollerer for alder ved å sammenligne innenfor ulike (og relativt snevre) aldersgrupper.

Kapitlene 6 og 7 viser hvordan innvandreres bruk av ulike typer velferdsordninger henger sammen med innvandringsgrunn, landbakgrunn (region) og botid (innvandringskohort). Kapittel 6 behandler faktorene hver for seg og skiller mellom ulike typer av ytelser, kapittel 7 ser faktorene i sammenheng men skiller ikke mellom ulike ytelser.

3. Om innvandrerne i utvalget

Før vi ser på mottak av økonomiske ytelser skal vi se hvordan innvandrerne som er i fokus i denne rapporten fordeler seg med hensyn til de fem faktorene vi skal se mottaket på bakgrunn av. Som vi husker er dette kjønn, alder, opprinnelsesregion samt de - gitt vår problemstilling viktigste faktorene - *innvandringsgrunn og innvandringsår*. Vi skal se utvalgets fordeling på disse variablene hver for seg, og i kombinasjon. Det siste er vesentlig i og med at det er sterke innbyrdes sammenhenger mellom faktorene. Gjennomgangen byr neppe i seg selv på ny kunnskap om innvandrere (for eksempel at flertallet av dem som kommer fra de nye EU-landene oftest er mannlige arbeidsinnvandrere med kort botid). Men å tallfeste størrelsen på - og sammenhengen mellom - de kategoriene vi benytter i denne rapporten er et nødvendig utgangspunkt for en meningsfull analyse og forståelse av de systematiske variasjonene som måtte finnes i bruk av velferdsordninger blant ulike grupper innvandrere.

Kun utenlandsfødte lovlig bosatte med botid under 20 år

Innledningsvis er det verdt å minne utvalgskriteriene og hvilke innvandrere som en følge av disse kriteriene ikke er representert. Tallene er som i rapporten forøvrig avgrenset til å gjelde innvandrere som innvandret mellom 1990 og 2008 og som per 31.12.2008 var bosatt i Norge. Mens tallene som refereres i dette kapitlet gjelder ved inngangen til 2009 (dvs 31.12.2008), gjelder tallene for bruk av velferdsordninger det påfølgende inntektsåret, altså 2009. Med "bosatt" menes at man er registrert i Det sentrale folkeregister. Til det kreves at en har en lovlig tillatelse for opphold dersom det trengs, og at en har som intensjon å bli i Norge minst 6 måneder. Personer som oppholder seg her uten å være registrert som bosatte (for eksempel asylsøkere med avslag på sin søknad, eller midlertidig arbeidskraft med såkalt D-nummer) er ikke med i registergrunnlaget. Disse gruppenes bruk av velferdsordninger fanges altså ikke opp i denne rapporten, men deres tilgang på velferdsytelser vil uansett være sterkt begrenset.

3.1. Innvandring og innvandrere; en oversikt

Før vi tallfester hvordan utvalget konkret fordeler seg langs de fem bakgrunnsvariablene kjønn, alder, opprinnelsesregion, innvandringsgrunn og innvandringsår/botid skal vi i dette avsnittet se litt på bakgrunnen for fordelingen. Avsnittet er primært forfattet av Lars Østby.

Utvalg: 305 000 av totalt 420 000 innvandrere

Innvandrerne vi har i fokus i denne rapporten er de som innvandret til Norge i perioden 1990-2008, og som fremdeles var bosatt her ved inngangen til 2009. I alt er det 305 000 innvandrere i vår målgruppe, av et samlet antall innvandrere på 422 595 ved inngangen til 2009.

Norskfødte innvandrere-etterkommere er ikke med

Vi har ikke med i våre data personer født i Norge av to innvandrerforeldre. De ville vært ytterligere 85 000, de aller fleste barn og unge. Bare et lite mindretall blant dem (stort sett barn av 1970-tallets arbeidsinnvandrere) er blitt så voksne at de kan være selvstendige mottakere av velferdsytelser. Dette er personer som ikke selv har innvandret til Norge, det er det deres foreldre som gjorde. Den bruk personer født i Norge av to innvandrerforeldre har av sosialhjelp er beskrevet i Hirsch 2010. Den omtalen som følger av innvandringen til Norge, baserer seg på Kvarv Andreassen og Dzamarija i Daugstad (red) 2008, oppdatert i Henriksen, Østby og Ellingsen (red) 2010.

Innvandring inntil 1975

Vi skal her si litt om den samlede innvandringen til Norge for å sette vårt utvalg av personer (de ankommet 1990-2008 og fortsatt bosatt her) i forhold til den samlede befolkning av innvandrere. Norge hadde en liten netto utvandring fra krigen og fram til slutten av 1960-tallet, årlig gjennomsnitt på under 2000. Fra slutten av

1960-tallet endret forholdene seg. Norge fikk en økende etterspørsel etter arbeidskraft, noe seinere enn mange andre land i Europa. Fram til 1975 hadde vi en viss arbeidsinnvandring fra land som Pakistan, Tyrkia, India, Marokko og det daværende Jugoslavia, og av personer fra disse landene som først hadde arbeidet i andre land i Europa. Størst ble arbeidsinnvandringen fra Pakistan, men det er nok grunn til å tro at den samlede arbeidsinnvandringen 1968-1975 ikke var større enn arbeidsinnvandringen fra Polen i det ene året 2008 (forarbeidene til St.meld 2008 Om arbeidsinnvandringen). Det var vanligst at arbeidsinnvandrerer var en mann, fra Pakistan kom det i 1971 1013 menn og under 40 kvinner. Etter hvert ble arbeidsinnvandrerne gjenforent med sine familier fra opprinnelseslandet, eller stiftet ny familie, oftest med noen derfra. Tallet på innvandring fra arbeidsinnvandrerlandene ble ikke veldig mye mindre etter innføring av stoppen for arbeidsinnvandring i 1975, men sammensetningen av gruppen endret seg fra å være mannsdominert til i større grad å være kvinner og barn.

Innvandring 1975-1990

Etter 1975 fortsatte det altså med primært familieinnvandring fra de landene det før kom arbeidsinnvandrere fra, og i tillegg begynte det å komme flyktninger fra ulike deler av verden. I tillegg til tidligere krigsfanger (særlig fra Polen og Sovjetunionen) som fikk bli igjen i Norge etter 1945, fikk vi også begrensede grupper flyktninger fra Ungarn i 1956, fra Tsjekkoslovakia i 1968, og noen fra andre land i Øst-Europa og fra konfliktområder i resten av verden. Ut over på 1970-tallet og tidlig på 1980-tallet kom det grupper fra nye land, som Chile, Vietnam og Sri Lanka, og etter hvert også fra Iran. Dette er land som vi har mange flyktninger fra i dag, men mange kom altså før 1990. Etter midten av 1980-tallet kom det stadig flere som søkte asyl i Norge, fra noen få hundre tidlig på 1980-tallet til 6-8 000 per år i 1987-88. Dermed kom det også personer fra mange flere land enn tidligere, og asylsøkerne krevde et helt eget system for mottak og vurdering av deres beskyttelsesbehov.

Innvandring etter 1990

Etter 1990 kom det fortsatt mange flyktninger fra Vietnam, Sri Lanka og Iran. Dessuten kom det nye store grupper, fra krigene på Balkan (særlig Bosnia-Hercegovina og Kosovo), og det begynte på tidlig 90-tall å komme mange asylsøkere fra Irak og Somalia. Etter år 2000 har tilstrømningen av asylsøkere fra Somalia og Irak holdt seg, og det er i tillegg kommet store grupper også fra Afghanistan og Russland, etter hvert også fra Eritrea og Burma. Tilstrømningen fra Burma har avtatt, mens det nå kommer flere asylsøkere fra Eritrea enn fra noe annet land. Det har fortsatt å komme et betydelig antall også fra de andre landene vi har nevnt tidligere i dette avsnittet, men i forhold til vår analysegruppe, er det mange særlig fra Vietnam og Chile som kom før 1990, og dermed ikke kommer med i våre analyser. På den annen side er nesten alle flyktninger fra Balkan, Irak, Somalia m.fl. inne i våre analyser.

Mye familieinnvandring

For de som innvandret fram til 1990 har vi ikke informasjon om innvandringsgrunn, men vi regner med at etter innvandringsstoppen i 1975 var, ut over flyktningene, de fleste innvandrere fra land utenom Norden familiemedlemmer som kom for å slutte seg til innvandrere som allerede var her, enten som flyktninger eller som arbeidsinnvandrere eller deres familier. Etter 1990 er det familieinnvandring og flukt som har vært de to store innvandringsgrunnene, fram til og med 2008 kom 150 000 familieinnvandrere og 90 000 flyktninger.

Den nye arbeidsinnvandringen

Arbeidsinnvandringen var beskjedent, hvert år mellom 1990 og 2003 var det årlig mellom 1 000 og 3 000 arbeidsinnvandrere. Fra 2004 med utvidelsen av EØS med åtte nye medlemsland fra tidligere Øst-Europa, og sterk etterspørsel etter arbeidskraft i det norske arbeidsmarkedet, steg antallet arbeidsinnvandrere fra 4 000 i 2004 til 23 000 i 2008. Tallene ble lavere i 2009, men det kan synes som om

antallet tok seg kraftig opp igjen i 2010. Det er disse siste årenes arbeidsinnvandrere som på mange måter vil prege de tallene vi kommer til å vise i denne rapporten.

Arbeidsinnvandrere flytter ofte ut igjen

Arbeidsinnvandrerne kommer ikke for å bli her permanent i samme utstrekning som flyktningene gjør. Av arbeidsinnvandrere som kom mellom 1990 og 1994 er knapt en av fire fortsatt bosatt i Norge ved inngangen til 2009, blant flyktningene som kom da er tre av fire fortsatt bosatt. Ser vi på dem som kom i år 2000, bodde fortsatt 45 prosent av arbeidsinnvandrerne og 80 prosent av flyktningen i Norge i 2009 (<http://www.ssb.no/innvgrunn/>).

Familieinnvandrere (også) til ikke-innvandrere

Blant familieinnvandrerne har vi en gruppe som på mange måter skiller seg fra andre familieinnvandrere. Det gjelder de som får oppholdstillatelse i Norge på grunnlag av ekteskap inngått med en person som ikke har innvandrerbakgrunn. Det har årlig mellom 1990 og 2008 vært flere slike ekteskap enn ekteskap inngått mellom en innvandrer i Norge og en bosatt i utlandet (henholdsvis 37 000 mot 26 000 ekteskapsinngåelser). Mange av disse ektefellene til personer uten innvandringsbakgrunn er kvinner som har sin bakgrunn fra land i Sør-Asia. Kvinneoverskuddet er blitt stadig større blant de som gifter seg med en uten innvandrerbakgrunn (Daugstad 2009). Vi ser av sysselsettings- og utdanningsstatistikk at det går rimelig bra med denne gruppen, trolig fordi de har tilgang til den samme type nettverk som de fleste i Norge har, men som er mindre vanlig blant innvandrerne.

3.2. Utvalgets kjønnsfordeling

Kjønn er en relevant variabel i vår analyse idet kjønn vil ha betydning for sannsynligheten for at en er stønadsmottaker, særlig for barnerelaterte ytelser. Samtidig er det som vi skal se til dels klare forskjeller i kjønns sammensetningen mellom innvandrere med ulike innvandringsgrunn, fra ulike regioner osv. Sammenhengene vi kartlegger utover i dette kapitlet er der for vesentlig å ha i mente når man skal tolke variasjoner mellom grupper i bruk av velferdsordninger.

Like mange menn som kvinner - alt i alt

Blant innvandrerne i utvalget er det alt i alt 51 prosent menn og 49 prosent kvinner, altså temmelig nær en helt jevn fordeling slik det er i totalbefolkningen (Statistisk årbok 2008). I de neste avsnittene skal vi imidlertid se at det kan være betydelig overvekt av det ene kjønn innenfor relevante undergrupper av innvandrere.

3.3. Opprinnelsesregion

Tabell 3.1 viser hvordan innvandrerne fordeler seg på de 7 landgruppene vi benytter i denne rapporten. For definisjoner av landgruppene/regionene se side 12. I likhet med mange av de påfølgende tabellene og figurene er fordelingen også vist for kvinner og menn.

Tabell 3.1 Innvandrere¹ etter opprinnelsesregion og kjønn. Antall og andeler i prosent

	Alle	Kvinner	Menn	Andel blant alle %	Andel blant kvinner %	Andel blant menn %	Andel menn %
Norden	29 890	14 094	15 796	9,8	9,4	10,2	52,8
Gamle EU-land	30 748	12 191	18 557	10,1	8,1	11,9	60,4
Nye EU-land	53 441	19 367	34 074	17,5	12,9	21,9	63,8
Øst-Europa ellers ...	41 395	23 344	18 051	13,6	15,6	11,6	43,6
Asia inkl. Tyrkia	96 949	53 994	42 955	31,7	36,0	27,6	44,3
Afrika	38 185	18 458	19 727	12,5	12,3	12,7	51,7
Andre	14 819	8 425	6 394	4,9	5,6	4,1	43,1
Alle	305 427	149 873	155 554	100	100	100	50,9

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008.

Flest fra Asia, mange fra nye EU-land, få fra Norden og gamle EU

Innvandrere fra Asia m/Tyrkia representerer nær en av tre innvandrere og utgjør med dette den desidert største av de gruppene vi benytter i denne rapporten (Tabell 3.1). Deretter følger innvandrere fra "de nye EU-landene" dvs Polen, Bulgaria, Estland, Latvia, Malta, Romania, Litauen, Slovenia, Ungarn, Slovakia, Tsjekkia og Kypros som alle ble innlemmet i EU/EØS i forbindelse med eller i kjølvannet av utvidelsen i 2004 og 2007. Restgruppen "Andre" (Amerika og Oseania) utgjør den minste gruppen.

To av tre fra de nye EU-landene er menn

Det er til dels tydelige forskjeller i kjønnsfordelingen blant innvandrere mellom regioner. Den tydeligste skjevfordelingen finner vi blant innvandrere fra de nye EU-landene der menn utgjør det store flertallet. Tabell 3.1 viser at i vårt utvalg er nær tre av fire (64 prosent) innvandrere fra disse landene sett under ett menn. Også fra resten av EU-landene utenom Norden er menn i klart flertall (60 prosent). Dette vil ha betydning når vi tolker forskjeller i bruk av velferdsordninger mellom innvandrere fra ulike regioner.

3.4. Innvandringsgrunn

Innvandrerens fordeling på innvandringsgrunn etter kjønn - og omvendt - vises i Figur 3.1, Figur 3.2 og Tabell 3.2. Disse mønstrene er høyst relevante når vi skal se på bruk av velferdsordninger blant innvandrere med ulik innvandringsgrunn.

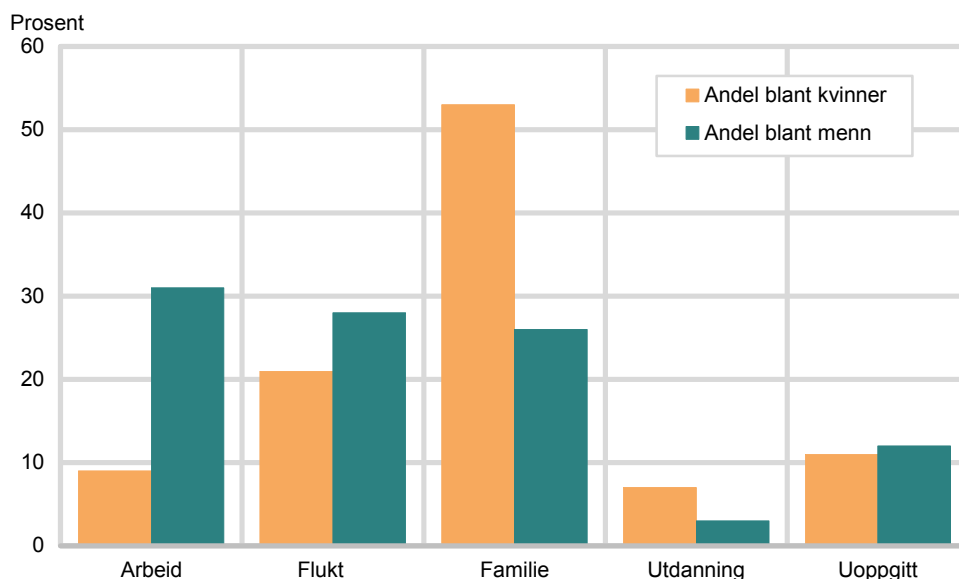
En av fem er arbeidsinnvandrere

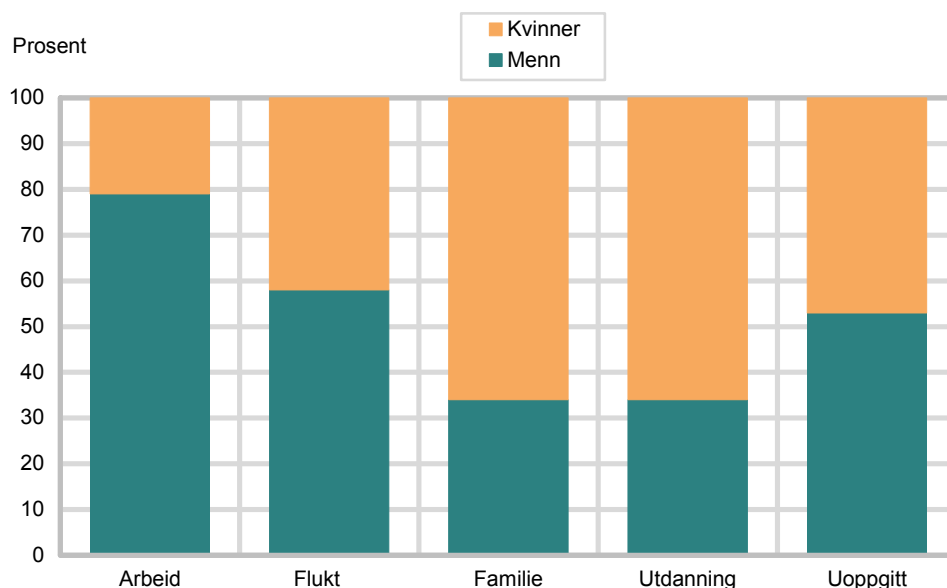
I utvalget av innvandrere i denne rapporten utgjør familieinnvandrere totalt fire av ti (39 prosent). En av fire er flyktninger mens arbeidsinnvandrere utgjør en av fem (20 prosent). Resten er studenter (5 prosent) eller er uten registrert innvandringsgrunn og er dermed innvandret fra Norden (10 prosent).

Åtte av ti arbeidsinnvandrere er menn - to av tre familieinnvandrere er kvinner

Blant de variablene vi ser på er innvandringsgrunn den med klareste forskjell i andelen menn (og kvinner) mellom kategoriene. Det er som kjent klare og motsatte forskjeller i kjønnsfordelingen mellom arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere. Andelen familieinnvandrere er mye høyere blant kvinnene i utvalget enn blant mennene, og andelen arbeidsinnvandrere er mye høyere blant menn enn blant kvinner (Figur 3.1). Snur vi på flisa ser vi at hele åtte av ti arbeidsinnvandrere er menn mot en av tre familieinnvandrere (Figur 3.2).

Figur 3.1. Innvandrernes fordeling på innvandringsgrunn etter kjønn. Andeler i prosent

Figur 3.2 Innvandrernes kjønnsfordeling etter innvandringsgrunn. Andeler i prosent.

Tabell 3.2 Innvandrere¹ etter innvandringsgrunn og kjønn. Antall og andeler i prosent

	Alle	Kvinner	Menn	Andel blant alle %	Andel blant kvinner %	Andel blant menn %	Andel menn %
Arbeid	60 518	12 796	47 722	19,8	8,5	30,7	78,9
Flukt	75 298	31 298	44 000	24,7	20,9	28,3	58,4
Familie	119 956	79 655	40 301	39,3	53,1	25,9	33,6
Utdanning	14 892	9 875	5 017	4,9	6,6	3,2	33,7
Uoppgitt	34 763	16 249	18 514	11,4	10,8	11,9	53,3
Alle	305 427	149 873	155 554	100,0	100,0	100,0	50,9

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008.

3.5. Innvandringsår (botid)

Tabell 3.3 viser utvalgets sammensetning fordelt etter kjønn og år for første gangs innvandring. Tabellen viser fordelingen gitt både den mest detaljerte kategoriseringen av innvandringsår/"botid" vi benytter i rapporten og etter en enklere todelt inndeling (jfr side 13). For vår analyse er innvandrernes ulike fordeling på innvandringsår, og systematiske forskjeller i kjønns sammensetningen, ikke uvesentlig. Tar vi ikke hensyn til dette vil vi lett trekke gale konklusjoner om "effekten" av kjønn - og av den for vår problemstilling sentrale faktoren botid.

Økende innvandring men flest med "lang botid"

Tallet på innvandrere blir ifølge Tabell 3.3 *jevnt over lavere jo lenger tilbake vi går*, dvs med økende botid. Fordi vår todelte inndeling kronologisk sett er ubalansert blir likevel andelen med "lang botid" (innvandringsår 1990-2004) noe høyere (57 prosent) enn andelen med kort botid (innvandringsår 2005-8).

Tabell 3.3. Innvandrere¹ etter innvandringsår/botid og kjønn. Antall og andeler i prosent

	Alle	Kvinner	Menn	Andel alle %	Andel blant kvinner %	Andel blant menn %	Andel menn %
1990-1999	92 383	49 031	43 352	30,2	32,7	27,9	46,9
2000-2004	81 755	42 644	39 111	26,8	28,5	25,1	47,8
2005	20 174	10 190	9 984	6,6	6,8	6,4	49,5
2006	24 975	11 369	13 606	8,2	7,6	8,7	54,5
2007	38 607	15 940	22 667	12,6	10,6	14,6	58,7
2008	47 533	20 699	26 834	15,6	13,8	17,3	56,5
1990-2004 (Lang botid) .	174 138	91 675	82 463	57	61	53	47,4
2005-2008 (Kort botid) ..	131 289	58 198	73 091	43	39	47	55,7
Alle	305 427	149 873	155 554	100,0	100,0	100,0	50,9

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008.

Menn i flertall blant dem med kort botid

Tabell 3.3 viser videre at det er en viss sammenheng mellom innvandringsår og kjønn, idet menn er i knapt flertall blant dem med kort botid. Korrelasjonen må sees i sammenheng med det store antall menn som er kommet som arbeidsinnvandrere fra andre EØS-land etter 2004.

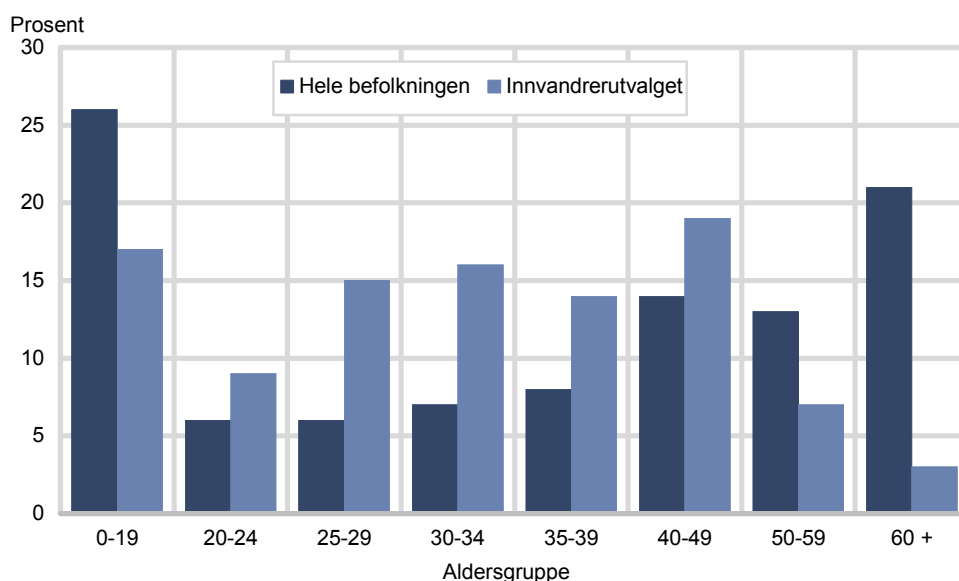
3.6. Alder

Innvandrere er som kjent en relativt ung del av befolkningen (Daugstad 2008), og utvalget i denne rapporten har en særlig spesiell aldersfordeling. Fordi bruk av velferdsordninger henger sammen med alder er det *helt nødvendig* å ta hensyn til aldersfordelingen og eventuelle ulikheter i denne mellom de gruppene vi sammenligner i rapporten.

Statistiske forbehold

Den visuelle fordelingen i Figur 3.3 gir et godt inntrykk av aldersfordelingen i utvalget, og hvordan denne grunnleggende variabelen skiller utvalget fra befolkningen. Oppmerksomme lesere vil legge merke til at aldersskalaen ikke er lineær, idet aldersgruppene ikke omfatter like store aldersspenn. Dette skyldes begrensninger i datastrukturen, og påvirker figurens form. Videre har vi ikke anledning til å gjøre analyser på grunnlag av sentraltendens (gjennomsnitt, median m.m.), eller spredningsmål som standardavvik.

Figur 3.3 Andel i ulike aldersgrupper i innvandererutvalget og i hele befolkningen. Prosent

Få eldre, nesten ingen gamle

Blant innvandrerne i utvalget er det få middelaldrende og viktigst; svært få eldre, hvorav så godt som ingen gamle. Dette skyldes dels at innvandringen til Norge først satte fart på 1970-tallet slik at få har rukket å bli gamle (jfr avsnitt 3.1), og at noen innvandrere flytter tilbake opprinnelseslandet på sine eldre dager. Den sterkeste alderbegrensningen oppover ligger imidlertid i at vi i vårt utvalg har utelatt alle som innvandret før 1990 (fordi vi for disse - som utgjør en av tre av alle innvandrere - mangler registeropplysninger om innvandringsgrunn). Til sammen tilsier alt dette at gjennomsnittsalderen i den eldste gruppen er mye lavere i innvandererutvalget enn i befolkningen.

To av tre er 25-49 år, mot en av tre i befolkningen

Andelen i den aller yngste gruppen er dessuten lavere enn i befolkningen, noe som må sees i sammenheng med at etterkommere ikke er med i utvalget (og at små barn i relativt liten grad innvandrer). Det er til gjengjeld overrepresentasjon i aldersgruppene mellom 20 og 49 år, særlig blant aldersgruppene 25-34 år. To av tre i

innvandrertalget er 25-49 år, mot en av tre i befolkningen som helhet. Den unge aldersstrukturen skyldes dels at innvandring oftest skjer i relativt ung alder. Dels har strukturen sammenheng med at vi ikke har med innvandrere som ankom Norge før 1990 slik at for eksempel alle de som kom etter 30-årsalderen på 1980-tallet og som i dag er over 50 år er utelatt.

Tabell 3.4. Innvandrere¹ etter alder og kjønn. Antall og andeler i prosent

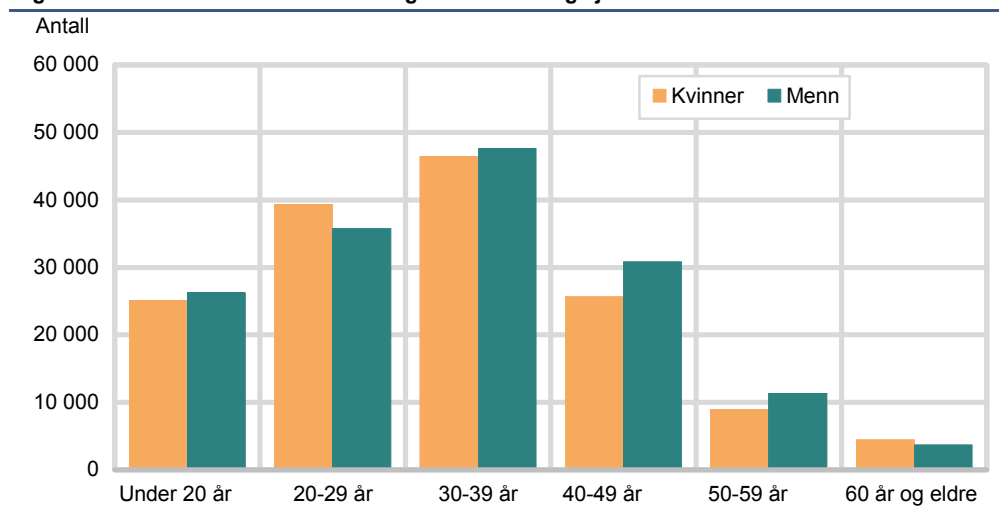
	Alle	Kvinner	Menn	Andel blant alle %	Andel blant kvinner %	Andel blant menn %	Andel menn %
0-19 år	51 246	25 030	26 216	16,8	16,7	16,9	51,2
20-24 år	28 262	14 651	13 611	9,3	9,8	8,8	48,2
25-29 år	46 852	24 671	22 181	15,3	16,5	14,3	47,3
30-34 år	49 812	25 009	24 803	16,3	16,7	15,9	49,8
35-39 år	44 235	21 418	22 817	14,5	14,3	14,7	51,6
40-49 år	56 508	25 656	30 852	18,5	17,1	19,8	54,6
50-59 år	20 338	8 964	11 374	6,7	6,0	7,3	55,9
60 år og eldre ...	8 174	4 474	3 700	2,7	3,0	2,4	45,3
Alle	305 427	149 873	155 554	100,0	100,0	100,0	50,9

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008.

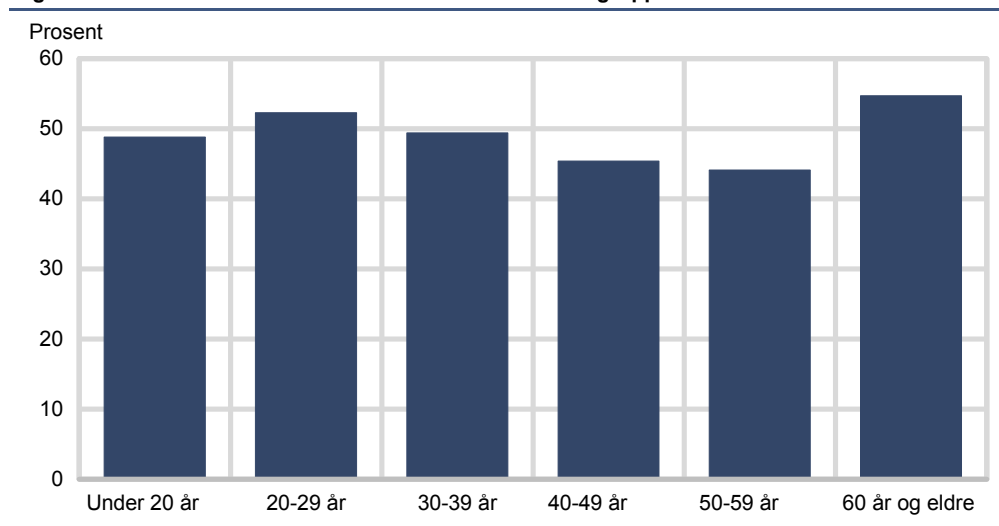
Menn i flertall blant middelaldrende

Det er sammenheng mellom innvandrers kjønn og alder. Figur 3.4 viser hvordan innvandrerne fordeler seg etter alder for kvinner og menn, mens Figur 3.5 viser hvordan kjønnsfordelingen varierer med hvilken aldersgruppe vi ser på. Blant innvandrere i 20-årene ser vi at det er litt flere kvinner enn menn, mens menn er i flertall blant innvandrere i 40- og 50-årene.

Figur 3.4 Antall innvandrere i utvalget etter alder og kjønn

Figur 3.5. Kvinneandel blant innvandrere i ulike aldersgrupper. Prosent

3.7. Innvandringsår og alder

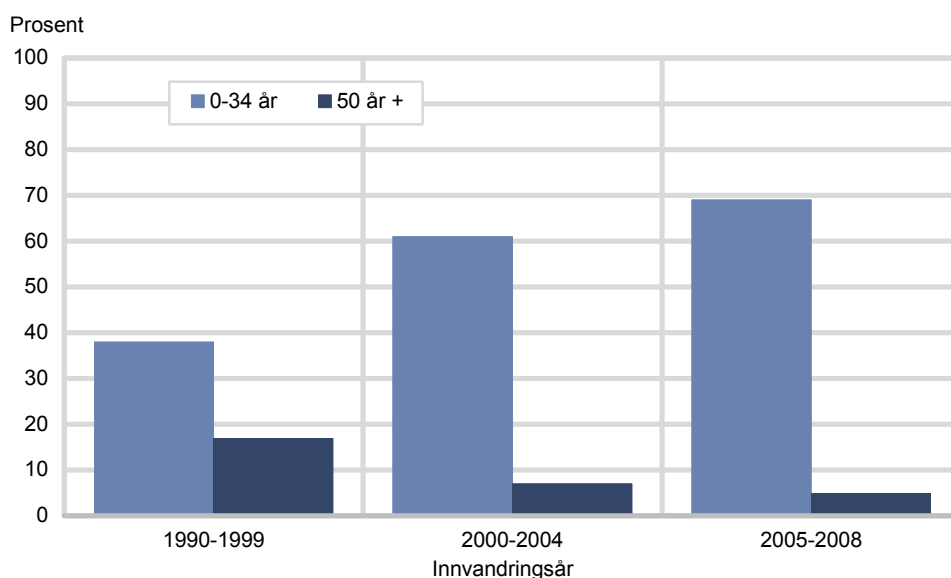
Som en nødvendig konsekvens av at også innvandrere blir eldre - og blir boende - er det en nær sammenheng mellom innvandreres botid i Norge og deres alder.

Figur 3.6 og Figur 3.7 viser at innvandrere som har kort botid i Norge gjennomgående er yngre enn dem som tilhører tidligere innvandringskohorter og som dermed har lengre botid. En detaljert fordeling av utvalget brutt ned på botid og alder er gjengitt i Vedleggstabell 5 på side 65.

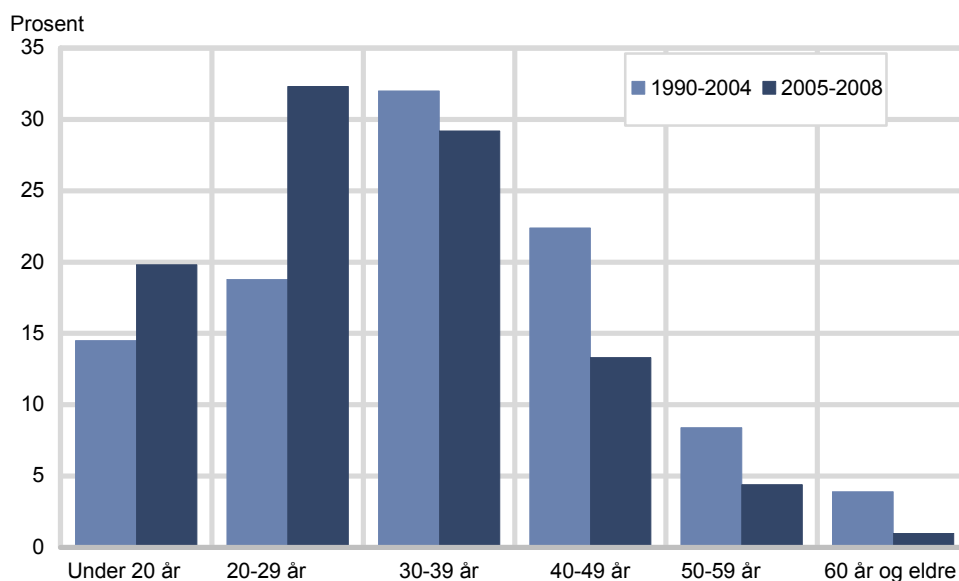
Entydig sammenheng mellom alder og innvandringsår

Figur 3.6 illustrerer at andelen unge, dvs. andelen innvandrere som er under 35 år, naturlig nok synker med økende botid. Når vi tar hensyn til at skalaen i figuren ikke er lineær (idet kategoriene ikke omfatter like lange perioder) ser fallet i andel unge ut til å være noenlunde jevnt. At andelen eldre stiger samtidig med botid bekrefter at det er en noenlunde entydig sammenheng mellom alder og botid (innvandringsår). Figur 3.7 viser aldersfordelingen blant innvandrere med kort og lang botid. Vi ser at fordelingen er preget av at gruppen er noe ”yngre” blant de med kort botid og at det er størst forskjell for aldersgruppene 20-29 og 40-49 år.

Figur 3.6. Andel innvandrere i aldersgruppene 0-34 år og 50 år og over etter innvandringsår. Prosent

Figur 3.7 Andel innvandrere i ulike aldersgrupper etter innvandringsår. Prosent

3.8. Region og alder

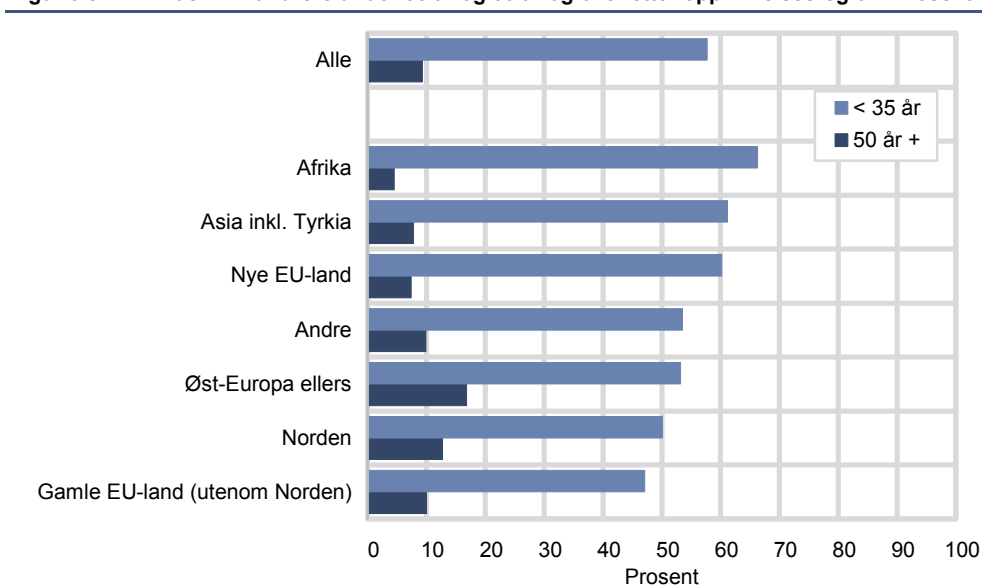
Tabell 3.5 og Figur 3.8 illustrerer de klare forskjellene i aldersfordeling etter hvilken region innvandrerne har sin bakgrunn fra. Regionen som i størst grad er preget av unge er Afrika, som også representerer svært få eldre. Deretter følger Asia og nye EU-land hakk i hel (Figur 3.8). Figuren gir også uttrykk for at spredningen i alder varierer, og at andelen over 50 år er relativt høy (17 prosent) blant innvandrere fra Øst-Europa ellers der.

Tabell 3.5 Innvandrere¹ etter aldersgruppe og opprinnelsesregion. Antall og andel under 35 år og over 50 år i prosent

	Alle	-19 år	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 år +	Andel <35 år	Andel 50 år +
Norden	29 890	2 705	2 561	4 468	5 233	4 879	6 245	2 676	1 123	50,1	12,7
Gamle EU-land	30 748	4 566	1 534	3 583	4 787	5 286	7 911	2 343	738	47,1	10,0
Nye EU-land	53 441	6 560	4 437	10 674	10 494	7 627	9 686	3 569	394	60,2	7,4
Øst-Europa ellers	41 395	7 623	4 346	5 125	4 928	4 701	7 716	4 351	2 605	53,2	16,8
Asia inkl. Tyrkia	96 949	18 459	10 199	15 052	15 591	13 985	16 138	5 194	2 331	61,2	7,8
Afrika	38 185	9 509	4 108	5 609	6 091	5 318	5 829	1 211	510	66,3	4,5
Andre	14 819	1 824	1 077	2 341	2 688	2 439	2 983	994	473	53,5	9,9
Alle	305 427	51 246	28 262	46 852	49 812	44 235	56 508	20 338	8 174	57,7	9,3

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008.

Figur 3.8 Andel innvandrere under 35 år og 50 år og over etter opprinnelsesregion. Prosent

3.9. Region og innvandringsår

Endringer i innvandringens landsammensetning kommer til uttrykk som en nær sammenheng mellom innvandringsår og opprinnelsesregion, som Tabell 3.6 viser. Mens innvandrere fra Asia med Tyrkia utgjør den største gruppen, 38 prosent, blant dem med lang botid er andelen fra nye EU-land den største gruppen blant dem med kort botid (33 prosent).

Tabell 3.6 Innvandrere¹ etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Antall og andeler med lang og kort botid

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 prosent	2005-2008 prosent
Norden	29 890	12 451	7 261	1 614	2 027	2 668	3 869	11,3	7,8
Gamle EU-land	30 748	6 880	6 792	2 241	3 154	5 027	6 654	7,9	13,0
Nye EU-land	53 441	3 970	5 602	3 772	7 636	14 676	17 785	5,5	33,4
Øst-Europa ellers .	41 395	21 795	10 714	2 201	1 771	2 414	2 500	18,7	6,8
Asia inkl. Tyrkia	96 949	32 476	33 306	6 163	6 206	8 235	10 563	37,8	23,7
Afrika	38 185	10 461	13 968	3 078	2 943	3 882	3 853	14,0	10,5
Andre	14 819	4 350	4 112	1 105	1 238	1 705	2 309	4,9	4,8
Alle	305 427	92 383	81 755	20 174	24 975	38 607	47 533	100,0	100,0

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008.

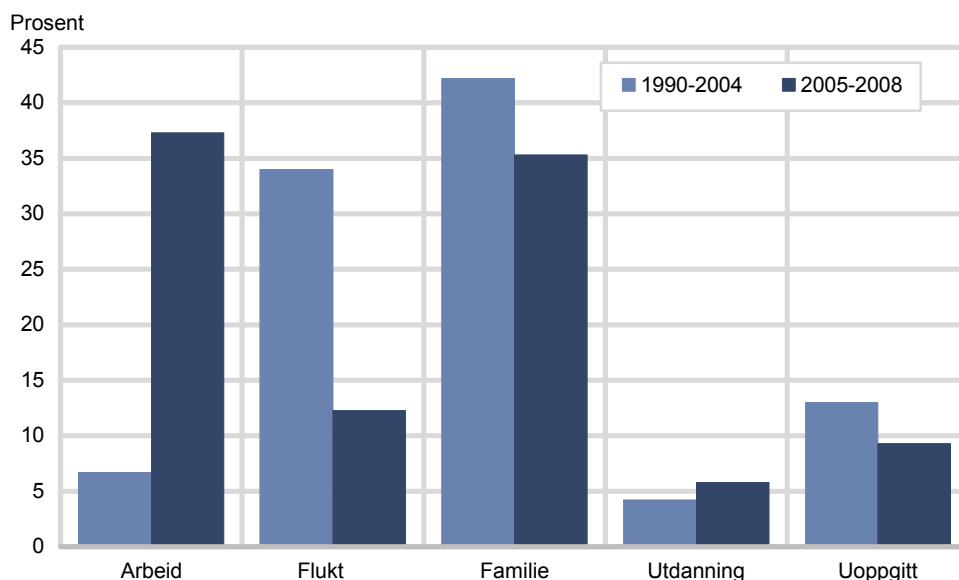
3.10. Innvandringsgrunn og innvandringsår

De siste tiårene har det skjedd store endringer i innvandringens og dermed innvandrernes sammensetning i forhold til innvandringsgrunn. Dette har klare og viktige implikasjoner for våre analyser av innvandrernes bruk av velferdsordninger.

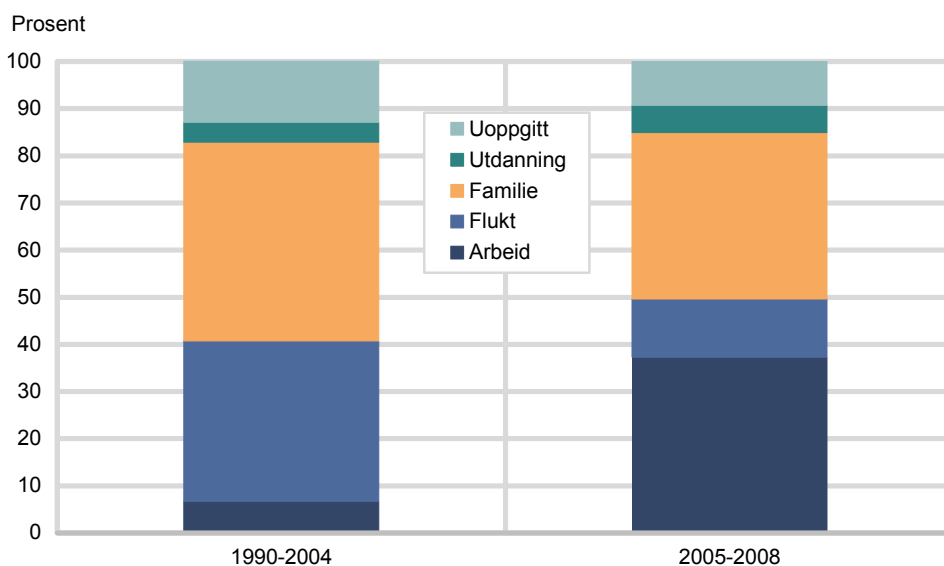
Færre flyktninger og flere arbeidsinnvandrere

Blant innvandrere innvandret etter 2004, er det relativt sett blitt langt færre flyktninger og det har vært en sterk vekst i antall arbeidsinnvandrere, som og Figur 3.9 og Figur 3.10 illustrerer. Vedleggstabell 6 gir en mer detaljert fordeling. Sammenhengen mellom innvandringsår og innvandringsgrunn gjør analyser av velferdskonsum (eller andre forhold som henger sammen med innvandringsgrunn) med botid beregnet ut fra innvandringsår som eneste forklaringsvariabel lite ut-sagnskraftige om "effekten" av botid. Slike analyser fanger i stor grad opp konsekvenser av forskjeller i andelen arbeidsinnvandrere. Endringen i innvandrernes sammensetning vil ikke minst kunne ha avgjørende betydning for den framtidige utvikling i både velferdskonsum og andre forhold som henger sammen med innvandringsgrunn.

Figur 3.9. Andel innvandrere etter innvandringsgrunn og innvandringskohort. Lang og kort botid. Prosent

Figur 3.10. Andel innvandrere etter innvandringsgrunn og innvandringskohort. Prosent

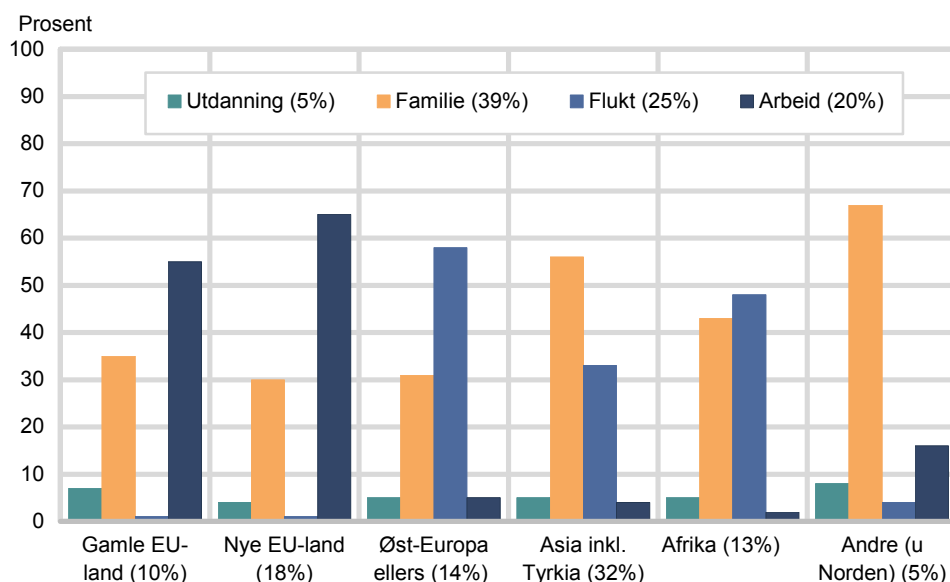
3.11. Innvandringsgrunn og region

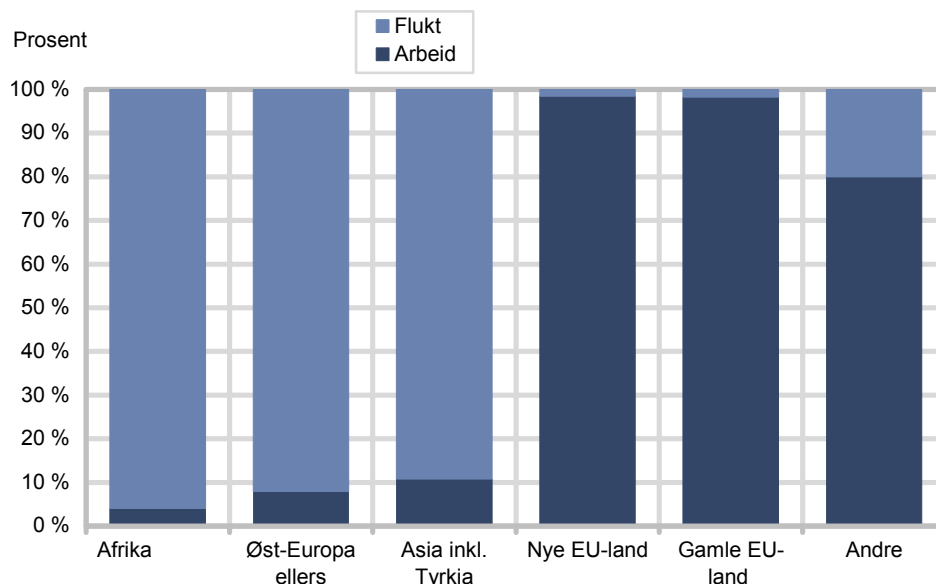
Det er som kjent nær sammenheng mellom hvor innvandrere kommer fra og hvilken grunn de har til å forlate hjemlandet - og/eller til å innvandre til Norge (<http://www.ssb.no/innvgrunn/>). Sammenhengen kartlegges i detalj i Vedleggstabell 7 på side 66 som viser hvordan innvanderne fordeler seg på alle kombinasjoner av innvandringsgrunn og opprinnelsesregion. Et viktig trekk ved utvalget er den klare dominansen av nye EU-borgere blant arbeidsinnvandrere (57 prosent). Familieinnvandrere domineres av innvandrere fra Asia med Tyrkia (45 prosent). Denne kombinasjonen av region og innvandringsgrunn (familieinnvandrere fra Asia med Tyrkia) omfatter hele 18 prosent av utvalget.

To av tre familieinnvandrere familie til flyktninger

Vi har i denne rapporten satt oss fore å skille mellom familieinnvandrere som innvandrer til eller sammen med henholdsvis flyktninger eller arbeidsinnvandrere. Vi argumenterte på side 12 for at det er mulig og hensiktsmessig å ganske enkelt gruppere familieinnvandrere etter hvor de kommer fra som en indikasjon på om de følger en arbeidsinnvandrer eller en flyktning. Figur 3.11 og Figur 3.12 viser den sterke sammenhengen mellom innvanderens innvandringsgrunn og landbakgrunn - som er forutsetningen for denne framgangsmåten. Norden er utelatt i figurene da innvandrere herfra ikke får registrert innvandringsgrunn (og dermed heller ikke kan identifiseres som familieinnvandrere). Figur 3.12 viser kun fordelingen av innvandringsgrunn for dem som *ikke er familieinnvandrere* som er de vi jo baserer kategoriseringen av familieinnvandrere på. Her ser vi klart at det er *enten* flyktninger eller arbeidsinnvandrere som dominerer i alle regionene. Dersom vi på grunnlag av det entydige bildet i Figur 3.12 definerer regionene Afrika, Øst-Europa ellers og Asia med Tyrkia som "fluktrelaterte" og resten som "arbeidsrelaterte" kan vi - med forbehold, jfr. side 12 og 17 - klassifisere 69 prosent av familieinnvandrerne som familie til *flyktninger* og 31 prosent som familie til *arbeidsinnvandrere*. Av alle innvandrere utgjør de to gruppene, familieinnvandrere til flyktninger og familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere, 27 og 12 prosent.

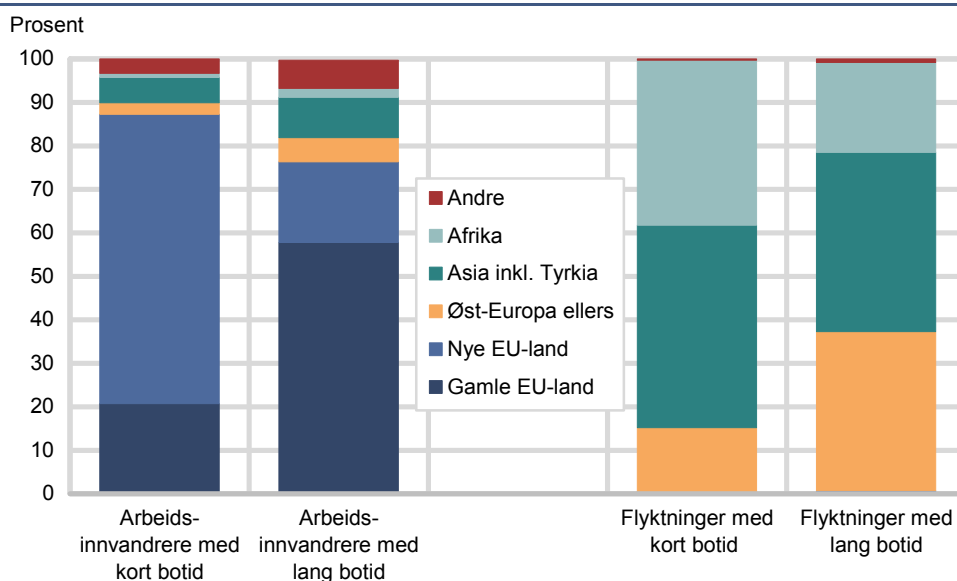
Figur 3.11. Innvandrere etter innvandringsgrunn og region. Prosent. Uoppgitt/Norden (11/10%) er ikke vist

Figur 3.12. Fordeling mellom innvandringsgrunnene arbeid og flukt etter landbakgrunn

3.12. Innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og innvandringsår

EU-utvidelsen fra 2004 er en viktig årsak til forskjellen i sammensetningen av innvandrere med kort og lang botid. Utvidelsen har bidratt til at andelen arbeidsinnvandrere har økt (jfr avsnitt 3.10) og at forholdet mellom landbakgrunn og innvandringsgrunn er endret. Dette er avgjørende når vi skal drøfte hvorvidt bruk av velferdsordninger avhenger av botid - eller av innvandringsgrunn, opprinnelsesregion eller kombinasjoner av disse faktorene. På bakgrunn av hvordan innvandrerne fordeler seg etter både innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og botid (Tabell 3.7) kan vi få innblikk i både denne og andre sider ved de nære og for vårt analyseformål viktige gjensidig betingete sammenhenger mellom de tre faktorene.

Figur 3.13. Arbeidsinnvandrere og flyktninger etter landbakgrunn og botid (innvandringsår 1990-2004/2005-2008). Prosent

Arbeidsinnvandrere og flyktninger: land har byttet roller

Figur 3.13 viser hvordan innvandringsgenerasjon regionale sammensetningen i de to gruppene vi er særlig interessert i denne rapporten; arbeidsinnvandrere og flyktninger. viser forskjellen i landsammensetningen blant disse to innvandrere-

kategoriene. Figuren illustrerer også at fordelingen er ulik for ”gamle” og ”nye” innvandrere. Blant arbeidsinnvandrere med kort botid (innvandret 2005-2008) kommer to av tre (67 prosent) fra de nye EU-landene, mens majoriteten av arbeidsinnvandrere med lang botid, tre av fem (58 prosent), har sin bakgrunn fra gamle EU-land. Dette er en følge av at gamle og nye EU-land har byttet rolle som dominerende tilbydere av arbeidsinnvandrere. Også blant flyktningene er det skjedd en rotering i landfordelingen mellom dem med kort og lang botid. Mens Asia med Tyrkia fremdeles er den største gruppen har Afrika her overtatt andreplassen fra Øst-Europa utenom EU.

Tabell 3.7. Innvandrere¹ etter innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og botid (innvandringsår). Prosent

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Herav til arbeidsinnvandrere	Herav til flyktning	Utdanning	Uoppgitt
Grunn etter region:								
Kort botid (2005-2008)								
Norden	100	:	:	:	:	:	:	100
Gamle EU-land	100	59,2	0,2	33,6	33,6	0,0	5,6	1,4
Nye EU-land	100	74,3	0,1	23,9	23,9	0,0	1,4	0,2
Øst-Europa ellers .	100	14,1	26,7	45,1	0,0	45,1	11,8	2,3
Asia inkl. Tyrkia	100	9,2	24,2	52,6	0,0	52,6	11,2	2,8
Afrika	100	3,6	44,5	42,8	0,0	42,8	6,7	2,4
Andre	100	25,4	0,7	60,2	60,2	0,0	9,5	4,3
Alle	100	37,3	12,3	35,3	15,3	54,2	5,8	9,3
Lang botid (1990-2004)								
Norden	100	:	:	:	:	:	:	100
Gamle EU-land	100	49,0	1,1	37,7	37,7	0,0	9,6	2,6
Nye EU-land	100	22,4	2,6	55,6	55,6	0,0	17,3	2,0
Øst-Europa ellers .	100	2,0	66,5	27,3	0,0	27,3	3,6	0,6
Asia inkl. Tyrkia	100	1,6	37,0	56,9	0,0	56,9	2,5	1,9
Afrika	100	1,0	50,1	43,5	0,0	43,5	3,3	2,2
Andre	100	9,0	5,7	72,5	72,5	0,0	7,2	5,6
Alle	100	6,7	34,0	42,2	9,5	40,8	4,2	13,0
Region etter grunn:								
Kort botid (2005-2008)								
Norden	7,8							83,4
Gamle EU-land	13,0	20,7	0,2	12,4	28,6	0,0	12,5	1,9
Nye EU-land	33,4	66,6	0,3	22,6	52,3	0,0	8,3	0,9
Øst-Europa ellers .	6,8	2,6	14,7	8,6	0,0	15,2	13,7	1,7
Asia inkl. Tyrkia	23,7	5,8	46,6	35,4	0,0	62,4	45,6	7,2
Afrika	10,5	1,0	37,9	12,7	0,0	22,4	12,0	2,7
Andre	4,8	3,3	0,3	8,2	19,1	0,0	7,9	2,2
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Lang botid (1990-2004)								
Norden	11,3	0,2						86,8
Gamle EU-land	7,9	57,8	0,3	7,0	31,0	0,0	18,1	1,6
Nye EU-land	5,5	18,5	0,4	7,2	32,0	0,0	22,9	0,8
Øst-Europa ellers .	18,7	5,6	36,6	12,1	0,0	15,6	16,2	0,8
Asia inkl. Tyrkia	37,8	9,3	41,2	50,8	0,0	65,7	23,2	5,5
Afrika	14,0	2,0	20,7	14,4	0,0	18,7	11,1	2,4
Andre	4,9	6,5	0,8	8,3	36,9	0,0	8,4	2,1
Alle	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Innvandrere innvandret mellom 1990 og 2008, bosatt per 31.12.2008. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 4.

4. Bruken av de ulike overføringene; en enkel oversikt

Før vi gjør sammenligninger med totalbefolkningen i kapittel 5 og mellom innvandrergupper i kapitlene 6 og 0, presenterer vi i dette kapitlet en grunnleggende oversikt over innvandrernes stønadsmottak. De ulike ytelsene spesifiseres og rangeres etter andelen mottakere og etter beløp. Beløpene beregnes både som gjennomsnitt for alle innvandrere inklusive ikke-mottakere basert på totalbeløp og for innvandrere som mottar ytelser. Vi skal i kapitlet også behandle forskjeller mellom kvinner og menn og mellom aldersgrupper. Det er verdt å understreke at tallene er målt på personnivå og at innvandrere som mottar ytelser selvfølgelig kan ha arbeid eller annen inntekt (enten samtidig eller i andre deler av året). Arbeid og inntekt tar vi imidlertid ikke i betraktning i denne rapporten. Tallene gjelder, som i rapporten ellers, ytelser mottatt i 2009 blant bosatte innvandrere som innvandret i perioden 1990-2008,

Hovedpunktene i kapitlet er at barnetrygd er den ytelsen som flest mottar. Sykepenger - som færre mottar - representerer likevel den største beløpsposten fordi satsene er langt høyere. Mange andre ytelser får også svært ulik betydning avhengig av om vi legger andel mottakere, totalbeløp eller gjennomsnittsbetrag per innvandrere eller per mottaker til grunn for vurderingen. Kvinner er langt oftere stønadsmottakere - og mottar noe mer - enn menn, og mottak av ytelser tiltar med alder. Annenhver innvandrere mottar en eller annen ytelse og mottakerne får gjennomsnittlig 91 000 kroner.

4.1. Hvor mange mottar, hvilke ytelser og hvilke beløp?

I dette avsnittet spør vi hvor mange som mottar hvilke ytelser og hvilke beløp det er snakk om, uten hensyn til alder eller andre relevante forhold. Tabell 4.1 gir her en oversikt over mottak av alle de 16 spesifiserte overføringene blant alle innvandrere i utvalget.

Tabell 4.1. Innvandreres mottak av velferdsytelser i 2009. Antall og andel mottakere og beløp

	Antall mottakere	Andel mottakere (prosent)	Beløp, sum millioner kroner	Beløp per innvandrere, kroner	Beløp per mottaker, kroner
Rehabiliterings- og attføringspenger ...	13 070	4,3	1 703,0	5 576	130 300
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	4 553	1,5	156,8	513	34 400
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	5 541	1,8	490,5	1 606	88 500
Barnetrygd	79 294	26,0	1 833,3	6 003	23 100
Alderspensjon	2 463	0,8	114,0	373	46 300
Dagpenger ved arbeidsledighet	26 233	8,6	1 742,9	5 706	66 400
Sykepenger	36 707	12,0	2 374,8	7 775	64 700
Fødselspenger	13 188	4,3	1 269,6	4 157	96 300
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	530	0,2	5,8	19	10 900
Kontantstøtte	16 412	5,4	423,7	1 387	25 800
Uførepensjon	4 262	1,4	525,6	1 721	123 300
Kvalifiseringsstønad	275	0,0	13,1	43	47 800
Sosialhjelp	25 462	8,3	1 381,2	4 522	54 200
Bostøtte	21 732	7,1	568,8	1 862	26 200
Introduksjonsstønad	7 950	2,6	755,2	2 473	95 000
Minst en av ovenstående ytelser	147 174	48,2	13 399,2	43 870	91 000
Antall stønadstilfeller ¹	260 952				
Stønadstilfeller per mottaker ¹	1,77				
Stønadstilfeller per innvandrere ¹	0,85				
Antall innvandrere i utvalget (inkl. ikke-mottakere)	305 427				

¹ Tallet på stønadstilfeller er høyere enn tallet på mottakere fordi det er mulig å motta flere stønader (samtidig eller i løpet av året). Ett individ kan dermed representere flere tilfeller.

Annenhver innvandrер mottar – i gjennomsnitt 1,8 - ytelser

Av de 305 000 innvandrerne vi ser på i denne rapporten mottok 148 000 eller 48 prosent en eller flere av alle de 16 ytelsene i løpet av 2009. Det betyr at nær annenhver innvandrер var det vi her kaller ”stønadsmottakere” eller bare ”mottakere” i 2009. Dersom vi summerer antall mottakere av hver av stønadene kommer vi til et samlet antall ”stønadstilfeller” som er høyere enn antall stønadsmottakere. Dette skyldes at noen innvandrere mottar flere typer stønader - samtidig eller i løpet av året. Når vi dividerer antall stønadstilfeller på antall innvandrere og på antall mottakere finner vi at mottakerne i gjennomsnitt mottok 1,8 ytelser hver, og det er 85 stønadstilfeller per 100 innvandrere.

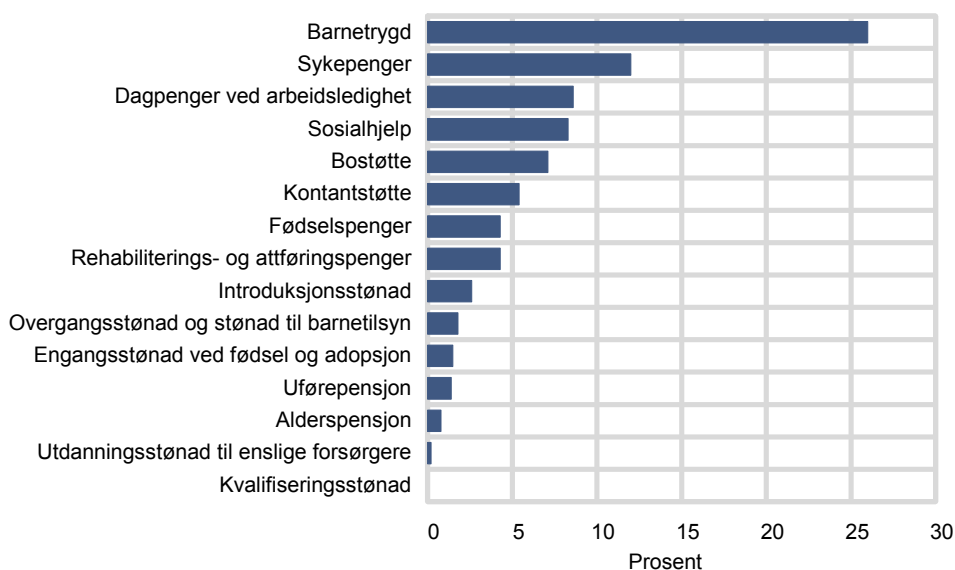
Kr 44 000 per innvandrер eller 91 000 per mottaker per år

Til sammen ble det utbetalt 13,4 milliarder kroner til vårt utvalg innvandrere i 2009 gjennom de velferdsordningene som er tatt med i denne rapporten. Fordelt på alle 305 427 innvandrere i utvalget (uansett om de er mottakere) blir gjennomsnittlig beløp 44 000 kr. Fordelt på 147 000 mottakere innebærer dette et gjennomsnittlig beløp på 91 000 kr per mottaker.

4.2. Rangering av ordningene

Vi skal nå kartlegge den relative betydningen av de 16 ulike ytelsene ved å sortere og rangere disse både etter antall mottakere, etter hvilke som er viktigst økonomisk sett - både for statsbudsjettet, for innvandrerne som gruppe og som individuelle mottakere. Mottakerne kan naturligvis motta flere stønadstyper samtidig, og dette gjenspeiles både i beløpene og i andelen mottakere. Derfor summerer andelen mottagere av ulike ordninger til en ”andel” som langt overstiger andelen som bruker minst en ordning.

Figur 4.1. Andel innvandrere som var mottakere av ulike velferdsordninger i 2009. Prosent

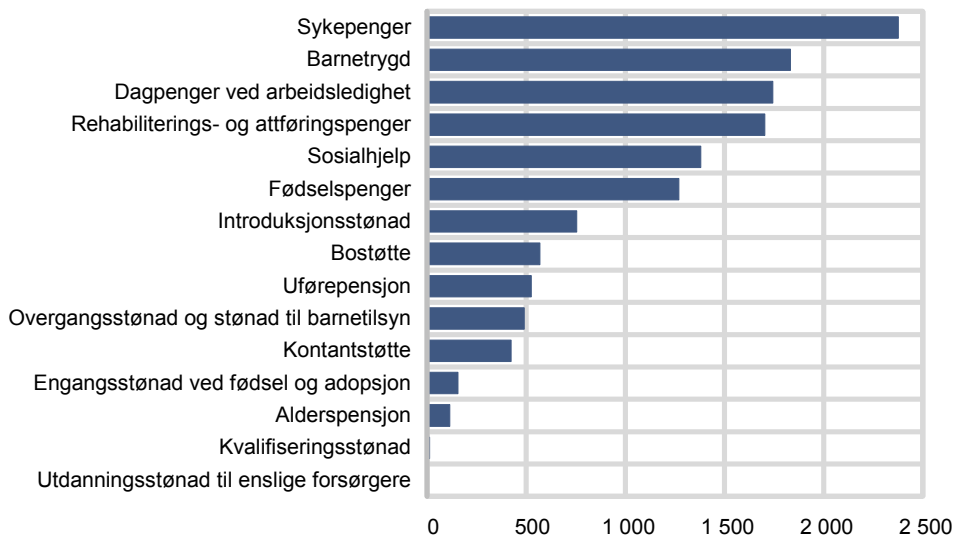

En av fire mottar barnetrygd

I Figur 4.1 er ytelsene vi ser på i denne rapporten sortert fra den mest brukte til den minst brukte, definert ved andel av alle innvandrere som var mottakere av gjeldende ordning i 2009. Ikke overraskende er barnetrygd er den klart vanligste ytelsen. Barnetrygd gis til samtlige foreldre bosatt i Norge, og som har barn under 18 år. Man kan få barnetrygd for barn som bor i utlandet. Alt i alt mottar hver fjerde innvandrер (26 prosent) denne stønadstypen. Deretter følger, temmelig langt etter, sykepenges som drøyt hver tiende innvandrер (12 prosent) mottok i en eller flere perioder i 2009. Deretter kommer dagpenges (9 prosent), sosialhjelp (8 prosent) og bostøtte (7 prosent). Vel en av tyve innvandrere (5 prosent) mottok kontantstøtte, knapt en av tyve mottok fødselspenges eller rehabiliterings- og

attføringspenger. De resterende ordningene ble i liten grad brukt av innvandrerne, iallefall når de sees under ett. Mønstrer i Figur 4.1 må sees i sammenheng med innvandrernes særegne ”unge” aldersstruktur. Men også andre forhold kan spille inn, for eksempel grad av kunnskap om retten man har til å motta ytelser som man selv må søke om, og/eller som man må gjøres oppmerksom på at man har rett til (for eksempel barnetrygd for barn bosatt i utlandet).

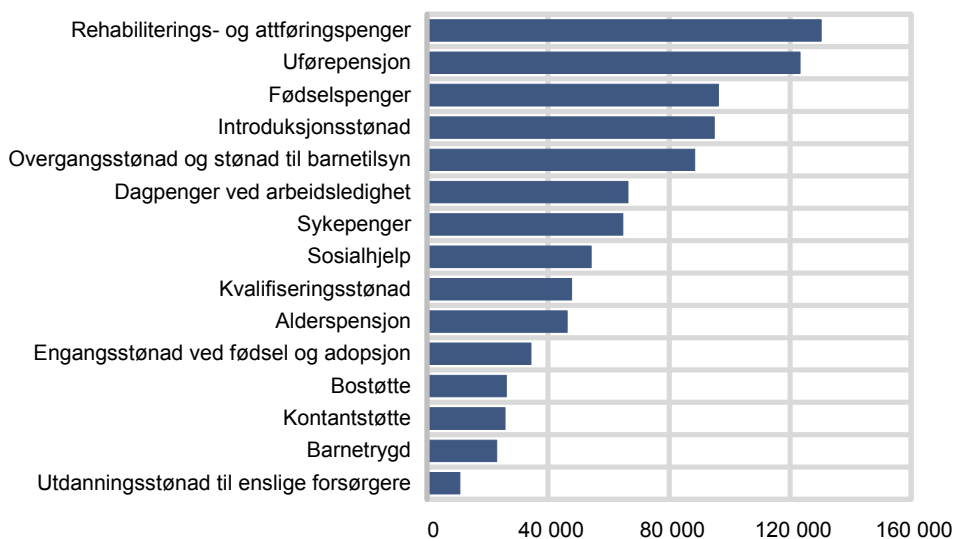
Figur 4.2. Beløp mottatt av innvandrere i 2009. Mill. kr.

Sykepenger er den største posten

Figur 4.2 viser den sorterte fordelingen av utbetalinger til innvandrere summert mens Figur 4.3 viser den sorterte fordelingen av gjennomsnittlige utbetalinger per mottaker. Som vi ser er sykepenger samlet sett den største posten som blir utbetalt til innvandrere (Figur 4.2). Deretter følger barnetrygd, dagpenger, rehabiliteringspenger, sosialhjelp, fødselspenger, introduksjonsstønad, bostøtte osv. At blant annet barnetrygd og sykepenger har byttet plass i forhold til når ordningene sorteres etter antall mottakere (Figur 4.1) skyldes forskjeller i satsene. Barnetrygden utgjør en svært beskjeden sum for mottakerne. Beløpene man mottar er som Figur 4.3 viser i gjennomsnitt langt lavere for barnetrygd enn for sykepenger. Særlig gjelder dette i sammenligning med ordninger som i større eller mindre grad er ment å utgjøre en betydelig del av mottakerens livsgrunnlag og der satsene derfor er betydelig høyere.

Figur 4.3. Beløp mottatt av innvandrere i 2009. Gjennomsnitt per mottaker. Kroner

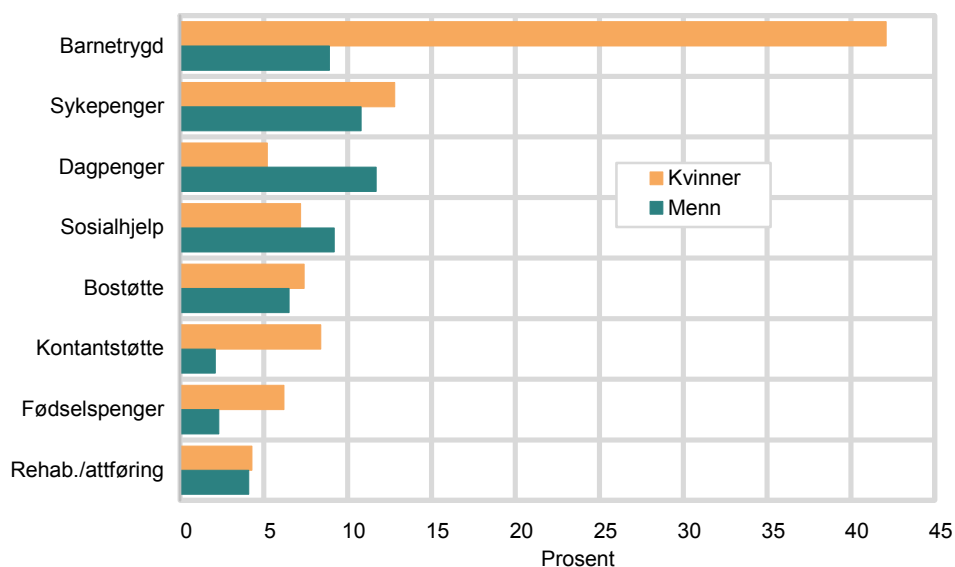
4.3. Kvinner mottar mer enn menn

I dette avsnittet skal vi sammenligne stønadbruk hos kvinner og menn. Mens alt i alt fire av ti (40 prosent) innvandrer menn mottok ytelse(r) i 2009 gjelder dette en betydelig større andel, 55 prosent, av kvinnene.

Kvinner: barnerelaterte ytelser, menn: dagpenger

Figur 4.4 viser andelen kvinner og menn som bruker de ulike ordningene. Vi ser at det er stor variasjon mellom ordningene i hvilken grad det er forskjeller mellom kjønnene. Kvinnedominansen er naturlig nok størst for barnetrygd, kontantstøtte og fødselspenger. At kvinner her er overrepresentert må sees i sammenheng med tildelingsreglene for disse ytelsene. Menn er overrepresentert ved dagpenger ved arbeidsledighet. Dette må bl.a. sees i sammenheng med kjønnsroller og at det er en overvekt av mannlige arbeidsinnvandrere som gjennom yrkesdeltaking etter hvert får rett til - og behov for - ytelser knyttet til for eksempel arbeidsledighet. Dermed er det kanskje noe overraskende at Tabell 4.2 viser at innvandrerkvinner – sett under ett – i like stor grad som menn mottar sykepenger bedømt både ut fra andel mottakere og beløp. I avsnitt 4.5 drøfter vi i hvilken grad sammenhengen mellom kjønn og bruk av velferdsordninger varierer mellom aldersgrupper.

Figur 4.4 Andel innvandrere som er mottakere av de vanligste stønadene etter kjønn. 2009. Prosent

Tabell 4.2. Innvanderers mottak av velferdsytelser i 2009 etter kjønn. Andel mottakere og beløp per innvandrer mann/kvinne (alle) og per mannlig/kvinnelig mottaker

	Menn			Kvinner		
	Andel mottakere, prosent	Beløp pr mann (alle), kr	Beløp pr mottaker, kr	Andel mottakere, prosent	Beløp pr kvinne (alle), kr	Beløp pr mottaker, kr
Rehabiliterings- og attføringspenger ...	4,1	5 604	137 357	4,5	5 547	123 644
Engangsstønad ved fødsel og a.	0,0	:	:	3,0	:	:
Overgangsstønad og stønad til b.	0,1	70	58 686	3,6	3 200	89 550
Barnetrygd	8,9	2 055	23 168	43,7	10 100	23 111
Alderspensjon	0,7	331	50 883	1,0	417	43 070
Dagpenger ved arbeidsledighet	11,7	8 357	71 482	5,4	2 955	55 041
Sykepenger	10,8	8 055	74 405	13,3	7 485	56 466
Fødselspenger	2,3	893	39 038	6,4	7 544	117 434
Utdanningsstønad til enslige f.	0,0	:	:	0,4	:	:
Kontantstøtte	2,1	602	28 663	8,8	2 202	25 108
Uførepensjon	1,5	2 038	135 723	1,3	1 392	108 294
Kvalifiseringsstønad	0,1	40	44 772	0,1	46	50 857
Sosialhjelp	9,2	5 076	55 291	7,5	3 948	52 909
Bostøtte	6,5	1 565	23 929	7,7	2 171	28 153
Introduksjonsstønad	2,4	2 386	99 522	2,8	2 562	90 990
Totalt	39,8	37 082	93 241	56,9	49 831	89 450

Tallgrunnlag for tabellen finnes i vedlegg.

Husholdninger og personer

Det er rimelig å anta at når ett husholdningsmedlem mottar overføringer vil levekårene i "hele" denne husholdningen bedres. Ulikheten i mottak mellom kvinner og menn tilsier at andelen innvandrere i husholdninger hvor minst en person mottar velferdsytelser være høyere enn tallene for andelen blant personene, som denne rapporten handler om. Kønnsforskjeller og husholdningsimplikasjoner drøftes ytterligere i avsnittet "Samspill mellom alder og kjønn" på side 35.

4.4. Bruk av stønader varierer med alder

Før vi i kapittel 5 gjør en sammenligning med gjennomsnittsbefolkningen skal vi se hvordan, og drøfte hvorfor, innvandrernes bruk av velferdsordninger varierer mellom aldersgrupper. Både behovet for, og ens rettigheter til, ulike ytelser endres gjennom livsløpet. Innvandrerguppen(e)s på mange områder særpregete sosio-økonomiske og demografiske sammensetning vil kunne bidra til at vi finner både "vanlige" så vel som mer særegne aldersbetingete mønstre i deres bruk av velferdsordninger. Gjennomgangen som følger viser at man må ta høyde for at ulikheter mellom aldersgrupper dels kan skyldes forskjeller i innvandringsgrunn, opprinnelsesregion, samt innvandringsår og andre faktorer som direkte eller indirekte henger sammen med alder og innvandringsår.

Tverrsnitt, livsløp og historisk endring

Forskjeller mellom aldersgrupper er et kombinert resultat av både endringer gjennom livsløpet (livsfaseendringer) og generasjonsforskjeller (historisk endring). Fordi vi her baserer analysen på tall fra kun ett inntektsår (2009) kan vi ikke følge individer gjennom livsløpet. Vi må huske at ulike aldersgrupper her representerer ulike generasjoner eller innvandringskohorter. Det er nærliggende å tolke tverrsnittsbaserte aldersfordelinger i et livsløpsperspektiv, som en prosess. Slike fordelinger viser riktignok bare *forskjeller mellom ulike generasjoner som er i ulike aldre på måletidspunktet*. Vi vet selvfølgelig ikke i hvilken grad forskjeller mellom generasjoner i dag gir uttrykk for generell endring gjennom livsløpet eller over tid og isåfall for hvilke kohorter. Videre - og for vår problemstilling viktigere - er det at aldersgruppenes sammensetning dvs deres fordeling på viktige bakgrunnsfaktorer endres over tid. Endringer i andelen arbeidsinnvandrere osv kan ha avgjørende innvirkning på den avhengige variabelen (stønadbruk). Dette gjør distinksjonen mellom endring gjennom livsløpet og forskjeller mellom generasjoner særlig relevant.

Sammensetningseffekter

Kapittel 3 dokumenterte klare systematiske forskjeller mellom aldersgrupper i andelen med ulik innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og ikke minst innvandringsår. Dermed kan det være disse faktorene – blant mye annet - som skaper eller medvirker til de ulikhetene vi måtte finne i stønadbruk mellom aldersgrupper. Faktorene kan dessuten ikke bare forårsake eller forsterke ulikhetene men kan også korrumpere "betydningen" av alder og livsløp slik den fremkommer i enkle tverrsnittsfordelinger. Faren for at det som tilsynelatende er alderseffekter snarere skyldes at *gruppen(e)s sammensetning er endret* - svekker dermed grunnlaget for livsløpstolkninger av aldersforskjellene. Sammensetningseffekter vil gjøre seg gjeldende også for de andre variablene innvandringsgrunn og region, og vil selvfølgelig særlig være aktuelt når vi vurderer forskjeller i stønadbruk etter *botid* (definert ved innvandringsår). Denne problematikken skal derfor behandles inngående (i kapittel 6 og 7).

Rettigheter henger sammen med botid og dermed alder

Botid har både direkte og indirekte betydning for de - i mange tilfeller manglende - rettighetene innvandrere har til enkelte viktige ytelser, for eksempel alderstrygd (se avsnitt 1.2 side 8). Det er i sammenheng med faktorene innvandringsgrunn og opprinnelsesregion verdt å minne om den sterke korrelasjonen mellom alder og botid, som vi dokumenterte i avsnitt 3.7 (side 22).

Aldersvariasjon og fremtid

Hvis vi tar hensyn til den sammensetningseffekten som kan være innbakt i de aldersmønstrene som avdekkes i dette kapitlet, må vi anta at de alderssammenhengene som ”gjenstår” gir uttrykk for endringer gjennom livsløpet. Da variasjon med alder i denne rapporten primært er en kontrollfaktor for vil vi ikke gjøre dette. Mønstrene kan nok likevel komme til nytte, for eksempel dersom man vil predikere innvandreres bruk av velferdsordninger i tiden fremover (forutsatt at man tar høyde for fremtidens mulige endringer i innvandrernes sammensetning). Når vi nå skal se hvordan stønadsbruk henger sammen med alder vil vi dels kommentere bivariate forskjeller mellom aldersgrupper som ”endring med alder” eller ”gjennom livsløpet”, selv om (og fordi) dette er en forenkling.

Andelen mottakere øker til 40-årsalderen

Tabell 4.3 gir en oversikt over mottak av de 16 ordningene vi tar for oss i denne rapporten innenfor ulike aldersgrupper blant innvandrerne. Tabellen viser andel i hver aldersgruppe som i 2009 brukte hver av ordningene og andel mottakere av minst en type stønad. I tabellen har vi også beregnet antall stønadstilfeller per 1000 innvandrere. Vi ser at andelen som mottar minst en av de 16 ytelsene øker fra knapt 6 prosent i den aller yngste gruppen til 65 prosent i aldersgruppen 35-39 år, hvor den høye andelen må sees på bakgrunn av at særlig mange (44 prosent) har barne-trygd. At så vel andelen brukere som beløpene som utbetales stiger med alder opp til 40-års alderen illustreres i Figur 4.5. Fra 40-års alderen og oppover er det alt i alt et visst fall i det gjennomsnittlige stønadsmottaket. Dette generelle bildet av med alder raskt tiltagende og deretter fall i stønadsbruk nyanseres av klare variasjoner mellom de ulike stønadene.

Tabell 4.3 Innvandreres bruk av ulike typer velferdsordninger etter alder i 2009. Andel som har brukt hver av ordningene, andel mottakere av minst en type stønad i prosent og stønadstilfeller per 1000 innvandrere. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 8

	Alle	0 - 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 +
Rehabiliterings- og attføringspenger	4,3	0,2	2,0	2,5	4,1	5,8	7,8	9,8	3,1
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon .	1,5	0,4	3,4	3,2	2,4	1,3	:	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	1,8	0,2	2,4	2,6	3,1	2,6	1,4	:	:
Barnetrygd	26,0	:	15,0	27,7	39,4	43,5	35,3	12,3	:
Alderspensjon	0,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	30,1
Dagpenger ved arbeidsledighet	8,6	0,3	9,1	10,4	11,2	10,7	10,7	10,2	2,4
Sykepenger	12,0	0,6	10,2	13,4	15,6	16,0	15,7	15,1	5,3
Fødselspenger	4,3	0,1	4,2	8,2	9,5	6,0	1,3	:	:
Utdanningsstønad til enslige forsørgere ..	0,2	:	0,3	0,3	0,3	0,2	:	0,0	0,0
Kontantstøtte	5,4	0,1	6,3	10,1	10,5	7,4	2,3	:	:
Uførepensjon	1,4	0,1	0,5	0,2	0,3	0,6	2,0	7,6	10,0
Kvalifiseringsstønad	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0
Sosialhjelp	8,3	2,9	12,0	7,8	7,7	8,7	9,9	11,8	14,7
Bostøtte	7,1	0,8	7,1	6,8	7,3	8,1	8,6	10,3	23,8
Introduksjonsstønad	2,6	1,1	4,2	4,0	3,2	2,8	2,1	1,4	0,2
Minst en av ovenstående ytelser	48,2	5,6	40,4	50,0	61,5	65,4	60,9	52,1	59,9
Stønadstilfeller per 1000 innvandrere ¹	854	68	779	988	1 167	1 154	983	787	897

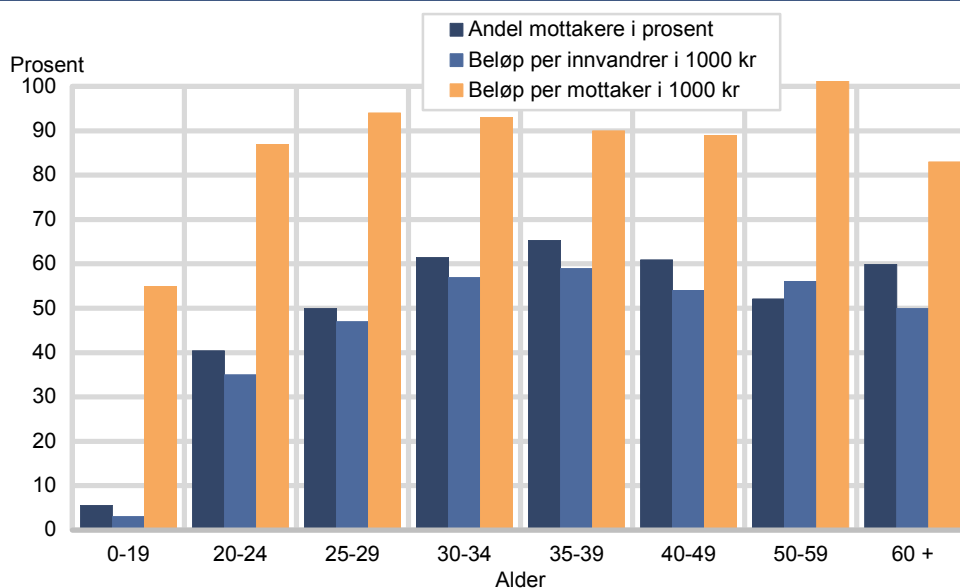
¹ Det er mulig å motta flere stønader samtidig eller i løpet av året. Ett individ kan dermed representere flere stønadstilfeller. Tallgrunnlag for tabellen finnes i Vedleggstabell 8.

Variasjon med alder varierer mellom ulike ordninger

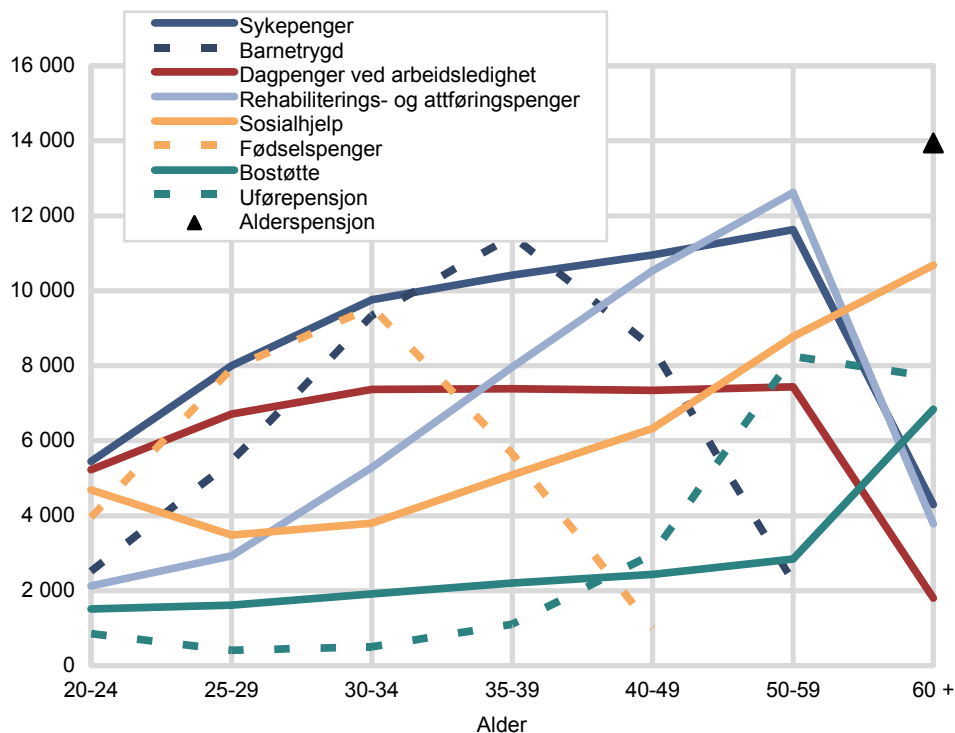
Tabell 4.3 viser hvordan andelen som mottar de ulike ytelsene naturlig nok avhenger i *ulik grad* av hvilken aldersgruppe vi ser på. Eller sagt på en annen måte; variasjonen etter alder i bruk av velferdsordninger avhenger i stor grad av hvilken ytelse vi ser på.

Figur 4.6 viser utbetalinger per innvandrer for et utvalg viktigste ytelser. Her ser vi klart hvordan ytelsene brukes i *ulik grad* av innvandrere i *ulik alder*.

Figur 4.5 Innvandreres bruk av velferdsordninger i 2009. Andel mottakere og gjennomsnittlig beløp per innvandrør og per stønadsmottaker i ulike aldersgrupper. Tallgrunnlag i Tabell 4.3 og Vedleggstabell 10

Figur 4.6 Innvandreres bruk av viktige velferdsytelser. Beløp per innvandrør (inkludert ikke-mottakere) i ulike aldersgrupper. Kroner, 2009. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 10.

Barnerelaterte og jobberelaterte ytelser

Andelen som mottar ytelser relatert til barn, som kontantstøtte, fødselspenger og barnetrygd, øker med alder inntil 30-40-årsalderen. Deretter faller bruken, av naturlige grunner. Sannsynligheten for at man mottar arbeidsrelaterte ytelser viser med unntak av dagpenger en sterkt økende tendens ned alder inntil 50-årsalderen for sykepenger eller til 60-årsalderen for rehabiliterings- og attføringspenger. De fleste arbeidstøtelsene er, i tråd med hva man kunne vente ut fra det faktum at eldre ikke er så tilknyttet arbeidslivet som yngre, relativt lite brukt av gruppen over 60 år.

Sosialhjelp, bostøtte og uførepensjon øker med alder

Målt ved utbetalte beløp er bruken av ytelsene uførepensjon, sosialhjelp, og særlig bostøtte størst blant de eldste. Disse ytelsene viser en klar økning med alder når vi ser på beløp og, med delvis unntak av sosialhjelp, også i andel mottakere. Innvandreres bruk sosialhjelp kommer vi tilbake til i avsnitt 5.4 på side 41.

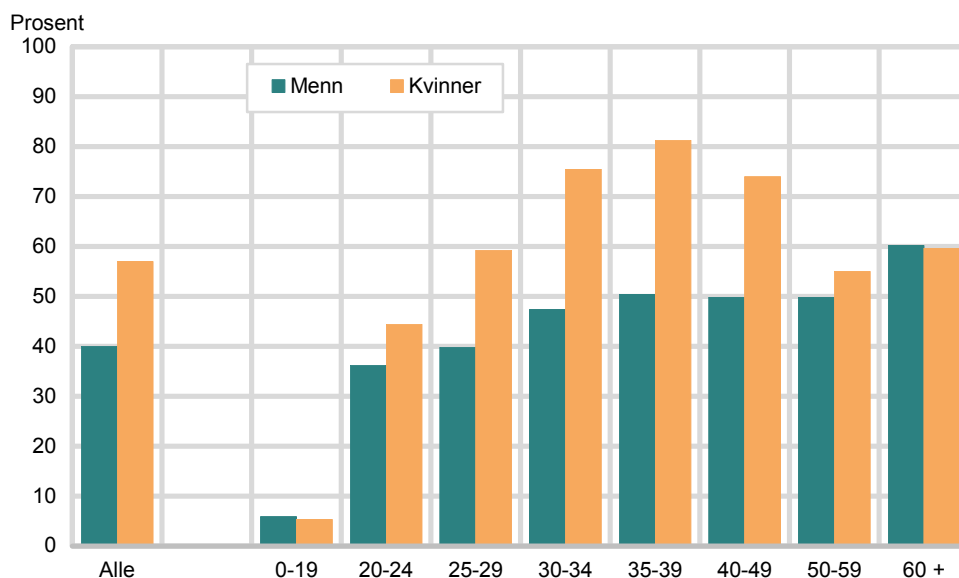
Sammensatte årsaker til aldersvariasjon

Variasjonene ser alt i alt langt på vei ut til å følge et konvensjonelt livsløpsmønster, der livsfaseendringer i familie- og yrkesliv betinger mottaket av henholdsvis barnerelaterte og arbeidsrelaterte ytelser. Dette, som vi skal se nærmere på i et kjønnsperspektiv i avsnitt 4.5, er neppe hele forklaringen. Variasjonene er nødvendigvis også influert av rettighetsproblematikken innvandrere i varierende grad møter forhold til enkelte ytelser (jfr avsnitt 1.2). Videre er det som tilsynelatende bare er et uttrykk for endringer gjennom livsløpet antakelig dels sammensetnings-effekter, dvs. et uttrykk for at innvandrere i ulike alder er ulike bl.a. med hensyn til fordeling på innvandringsgrunn og innvandringsår (jfr. kapittel 3).

4.5. Samspill mellom alder og kjønn

Vi så på side 31 at det naturlig nok til dels store forskjeller i bruk av velferdsordninger mellom kvinner og menn. Mens 40 prosent av innvandrer menn er stønadsmottakere gjelder dette 57 prosent av kvinnene. Disse gjennomsnittstallene skjuler riktignok betydelige endringer i stønadsbruk gjennom livsløpet, som dels er helt ulike kjønnene imellom. Kjønnsbetingete livsfaseendringer i stønadsmottaket, som må sees i sammenheng med blant annet barneoppfostring og rettigheter knyttet til yrkesliv, bidrar til mønstrene i Figur 4.7 og Figur 4.8. Forskjeller i stønadsmottak mellom kjønnene riktignok som regel mindre relevant i et levekårs-perspektiv fordi husholdningen er en arena for deling og utjevning av økonomiske forskjeller mellom menn og kvinner. Forskjellene i mottak av for eksempel barne-trygd vil i dette perspektiv ha begrenset betydning for det økonomiske forholdet mellom kjønnene.

Figur 4.7 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter alder og kjønn. Prosent

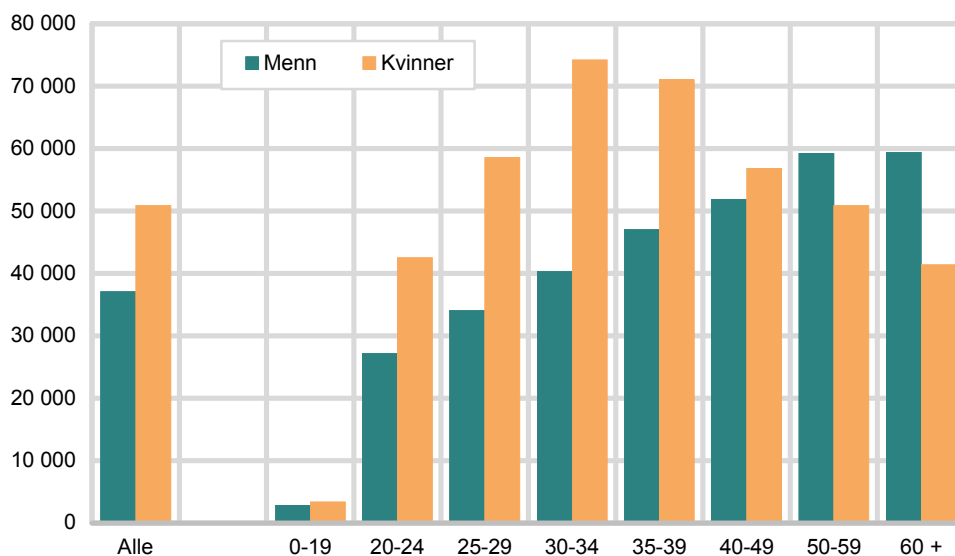

Barneoppfostring og arbeid i et livsløpsperspektiv

Figur 4.7 viser at kvinners "ledelse" på menn i andel stønadsmottakere er særlig stor i aldersgruppene 25-49 år. Disse aldre dekker barneoppfostringsfasen og dermed inkluderer mange med barnetrygd. Blant innvandrere i 50- og 60-årene er det omtrent like mange kvinner som menn som mottar stønader. Når vi ser på beløp per innvandrer endrer bildet seg litt (Figur 4.8). Menn får da en brattere og mer entydig stigning i beløp mens kvinners "forløp" får en enda tydeligere

omvendt U-form med jevnt fallende beløp fra begynnelsen av 30-årene til og med alder 60+ hvor de (kun for beløp, ikke for andel) ligger langt under menn. Det faller utenfor rapportens rammer å komme inn på hvordan samspillet mellom kjønn og alder varierer mellom de enkelte ytelsene (Vedleggstabell 11, side 68). Grunnet få brukere og regler for anonymisering er det heller ikke mulig å publisere tall for alle enkeltordninger brutt ned på både alder og kjønn.

Figur 4.8 Innvandreres bruk av velferdsordninger, 2009. Gjennomsnittlig beløp per innvandrер (inkl ikke-mottakere) etter alder og kjønn. Kroner per år

5. Sammenligning med gjennomsnittsbefolkningen

I dette kapitlet gjøres sammenligninger av stønadskonsumet mellom innvandrere og totalbefolkningen. Slike sammenligninger kan gjøres på mange måter. Resultatene vil avhenge både av hvilke konkrete grupper man sammenligner, hvilke velferdsordninger man tar med i betraktningen eller vektlegger, og av om – og på hvilken måte – man kontrollerer for mer eller mindre relevante forskjeller mellom gruppene. Hver tilnærming har sine mangler, avhengig av ståsted og hva man egentlig ønsker å vite. Vi har her valgt en enkel tilnærming der vi dels ser på ordningene under ett, og dels ser nærmere på sosialhjelp, og kontrollerer for alder ved å sammenligne innenfor aldersgrupper.

Hovedpunktene i kapitlet er at det blant innvandrere sett under ett er en større andel stønadsmottakere enn i hele befolkningen, men lavere samlet stønadskonsum (per person) målt ved beløp. Dette har sammenheng med aldersforskjeller og at få innvandrere har tunge ytelser som alderstrygd mens mange har barnetrygd og andre ytelser der satsene er mer beskjedne. Ser vi bort fra alderstrygd, mottar gjennomsnittsinnvandrer mer enn gjennomsnittet i befolkningen. Tar vi i tillegg alder med i betraktningen, finner vi både at andelen mottakere og beløpene for de fleste aldersgrupper i påfallende liten grad skiller seg fra befolkningen sett under ett dersom vi ser på de samlede overføringene. Innvandrere mottar mindre uførepensjon, men får mer dagpenger og gjør mer bruk av sosialhjelp. Det er særlig blant eldre at innvandrere skiller seg fra befolkningen med et høyt forbruk av sosialhjelp.

5.1. Kun enkle, unyanserte sammenligninger

I dette kapitlet gis det enkle tall men ingen fullgode svar på om innvandrerne gjør mer bruk av velferdsordninger enn andre. Vi tar ikke hensyn til de mange relevante forskjellene man i en slik sammenligning kanskje ideelt sett bør ta hensyn til, for eksempel grunnleggende demografiske forskjeller, inntekt og andre sosio-økonomiske faktorer.

Dersom man ønsker å si noe om forskjeller mellom innvandrere og befolkningen ellers i bruk av velferdsordninger ”sett at gruppene ellers var like”, må man ha kontroll på disse og en rekke andre faktorer, fortrinnsvis gjennom multivariat analyse (for eksempel regresjon) og tilstrekkelig tilgang på nødvendige opplysninger på individnivå. I denne rapporten må vi nøye oss med å ta hensyn til forskjeller i *gruppens aldersstruktur* og presentere noen enkle tall og vurderinger som kan gi grunnlag for videre forskning på dette feltet.

Vi sammenligner først gjennomsnittsinnvandrer med gjennomsnittsinnbyggeren (jfr drøfting på side 10), uten kontroll/standardisering. Spørsmålet er her om, i hvilken grad og hvordan innvandrere skiller seg fra befolkningen når det gjelder mottak av de 16 overføringene vi tar for oss i rapporten. Deretter gjør vi noen enkle grep, der vi dels fjerner enkelte ordninger (alderspensjon og barnetrygd) som er nært knyttet til demografiske forskjeller. Vi kombinerer denne tilnærmingen med enkel alderskontroll. I kapitlet sammenligner vi innvandrerne med hele befolkningen. Eventuelle forskjeller vil også – og i enda større grad – vitne om forskjeller mellom innvandrere og *befolkningen ellers* (jfr side 10).

5.2. Sammenligninger uten alderskontroll

I dette avsnittet gjøres sammenligninger uten noen form for kontroll/standardisering. Resultatene nytteverdi ligger fortrinnsvis i at de leder til spørsmål om *hvorfor* forskjellene og mønstrene er som de er. Analysen er basert på Tabell 4.1 og Vedleggstabell 12.

Tre prosentpoeng flere mottakere men 11 000 kr mindre per hode

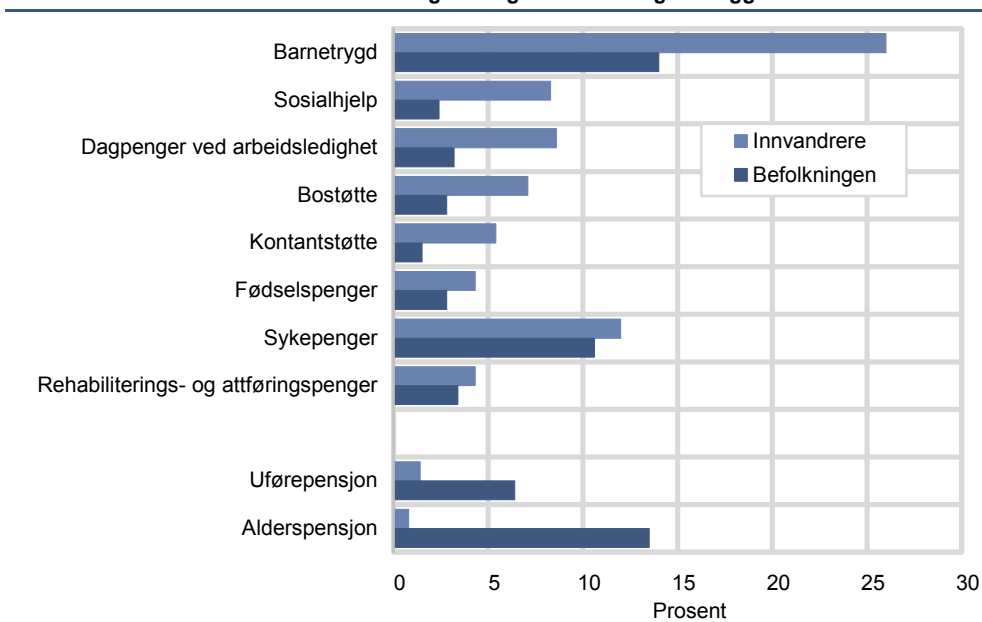
Vi har sett at 48 prosent av innvandrerne i utvalget mottok en eller annen velferdsytelse i 2009. I befolkningen sett under ett gjelder dette litt færre, 45

prosent. Totalt ble det i 2009 utbetalt 265 mrd kr gjennom de ordningene vi ser på i denne rapporten. Deler vi dette beløpet på samtlige 4,8 millioner innbyggere betyr dette at gjennomsnittsinbyggeren mottar 55 000 kr. Den gjennomsnittlige stønadsmottakeren i befolkningen får 122 000 kr. Tilsvarende tall for innvandrerne er som vi har sett 44 000 kr, og 91 000 kr for mottakere. Innvandrere mottar dermed relativt lave beløp både samlet sett - og særlig per mottaker - sammenlignet med hele befolkningen. (Forskjellene ville som nevnt blitt enda litt større dersom vi hadde sammenlignet med befolkningen utenom innvandrere.)

Flere med barnetrygd, sosialhjelp m.m.

Som vi så i kapittel 4, er barnetrygd den vanligste ytelsen blant innvandrere. Dette gjelder også i befolkningen sett under ett, og forskjellen i andel mottakere har her, som vi skal se, sammenheng med innvandrerens "unge" alderssammensetning (Figur 3.3 side 20 og Tabell 5.1). Ellers er det betydelige forskjeller i de ulike ordningenes innbyrdes betydning for de to gruppene. Figur 5.1 gir en oversikt over de viktigste velferdsordningene der innvandrere skiller seg fra hele befolkningen når det gjelder andel mottakere. Vi ser at det er andelen som mottar barnetrygd som i størst grad særpreger innvandrerne. Mens 14 prosent av hele befolkningen mottar barnetrygd, gjelder dette, som vi har sett hele 26 prosent av innvandrerne. Figur 5.1 viser videre at andelen innvandrere som mottar sosialhjelp, dagpenger, bostøtte og/eller kontantstøtte også er betydelig høyere blant innvandrere.

Figur 5.1 Andel som var mottakere av ulike velferdsordninger i 2009. Hele befolkningen og innvandrere. Sortert etter prosentdifferanse. Ytelser med lav differanse og/eller bruk er utelatt. Prosent. Tallgrunnlag i Tabell 4.1 og Vedleggstabell 12

Færre alders- og uførepensjonister (og færre eldre)

For alderstrygd er forholdet mellom andelen brukere motsatt. Ser vi gruppene under ett uten hensyn til alder, mottar 14 prosent av befolkningen denne ytelsen mot bare 1 prosent av innvandrerne. Denne forskjellen skyldes naturligvis hovedsakelig at det er svært få eldre blant innvandrerne, særlig i vårt utvalg. Sammenligninger av overføringer mellom innvandrere og befolkningen har begrenset utsagnskraft så lenge man ikke tar høyde for dette (jfr Hatland 2010), for eksempel ved å utelate alderspensjon i sammenligningsgrunnlaget eller avgrense analysen aldersmessig. Som vi ser av Figur 5.1 er det foruten alderspensjon bare for uførepensjon innvandrerne har en lav andel brukere sammenlignet med befolkningen sett under ett. For alle andre ytelser er innvandrere i gjennomsnitt hyppigere brukere enn befolkningen sett under ett. Også her vil alder, herunder den høye andelen alderspensjonister i befolkningen, kunne spille en rolle. Før vi bøter på denne betydelige feilkilden ved å gjøre sammenligninger med kontroll for alder (i avsnitt 5.3) skal vi undersøke effekten av å utelate alderspensjon.

Uten alderspensjon: får 34 prosent mer enn gjennomsnittsinbyggeren

Vi skal nå se på effekten av å utelate alderspensjon i sammenligningen mellom innvandreres og hele befolkningens bruk av velferdsordninger, jfr drøfting på side 8. Alderspensjon utgjør i beløp hele 41 prosent av de 16 ordningene vi ser på i rapporten (110 mrd kroner i 2009). Dette tilsvarer gjennomsnittlig 23 000 kroner per innbygger - medregnet ikke-pensjonister - eller 170 000 kroner per pensjonist. Dersom vi utelater alderspensjon synker andelen stønadsmottakere kraftig i gjennomsnittsbefolkningen, men bare marginalt blant innvandrere - der få har alderstrygd. Dermed øker forskjellen i andelen mottakere. Gjennomsnittlig stønadsbeløp fordelt på hele befolkningen synker samtidig til 32 000 kroner, som er betydelig lavere enn når pensjon tas med (55 000 kroner). De gjennomsnittlige overføringene til innvandrere reduseres med bare 1000 kr, til 43 000 kroner - 34 prosent mer enn gjennomsnittsinbyggeren. Ser vi i tillegg bort fra barnetrygd (og baserer beregningene på de resterende 14 ytelsene) blir gjennomsnittsbeløpene 29 000 kroner i hele befolkningen og 38 000 kroner blant innvandrerne.

5.3. Alderskontrollerte sammenligninger

Som nevnt innledningsvis er det – avhengig av problemstilling - mange faktorer å ta hensyn til i sammenligninger mellom innvandrere og befolkningen ellers. Aldersforskjellene disse gruppene imellom er betydelige og høyst relevante i denne sammenheng. Vi skal derfor kontrollere for disse forskjellene ved å sammenligne innenfor avgrensede aldersgrupper. Denne metoden kan gi oss et mer nyansert og intuitivt bilde enn ved alternative metoder som aldersstandardisering (vekting) eller regresjon. Tallgrunnlaget for beregningene finnes i Vedleggstabell 8, Vedleggstabell 10, Vedleggstabell 12 og Vedleggstabell 13. For alderkontrollerte sammenligninger mellom innvandrere og befolkningen for de ulike stønadstypene, eller for alle kombinasjoner av disse, viser vi til disse tabellene. Her har leseren imidlertid nok av tall og boltre seg i gitt de innholdsmettete tabellene i rapporten, herunder i vedlegget.

Andel mottagere følger samme livsløpsmønster og -nivå

Figur 5.2 viser at andelen stønadsmottakere blant innvandrere er to-tre prosentpoeng høyere enn i befolkningen blant alle aldergruppene mellom 25 og 50 år. Denne slående likheten blant de midlere aldersgruppene avløses av noe større forskjeller blant 20-25 åringer og 50-59 åringer. Blant dem som er 60 år og eldre er andelen stønadsmottakere imidlertid - og som vi skal se nærmere på - *mye lavere* blant innvandrere enn i befolkningen.

Mottar omtrent like mye inntil pensjonsalder

Når vi gjennom Figur 5.3 ser på beløp mottatt i gruppene relativt til antall innvandrere/innbyggere (medregnet ikke-mottakere) og ser bort fra de eldste finner vi blant innvandrere i grove trekk den samme konvergensen med befolkningen gjennom livsløpet som for andeler (Figur 5.2). Beløpene som går til de to gruppene er alt i alt temmelig sammenfallende innenfor hver alderkategori unntatt blant de eldste. Også innenfor aldersgruppene 20-24 år og 40-49 år mottar innvandrere forholdsvis lite overføringer. Beløpene som mottakere mottar (Vedleggstabell 10 og Vedleggstabell 13) er også preget av likhet mellom innvandrere og befolkningen, forutsatt at vi ser bort fra de eldste.

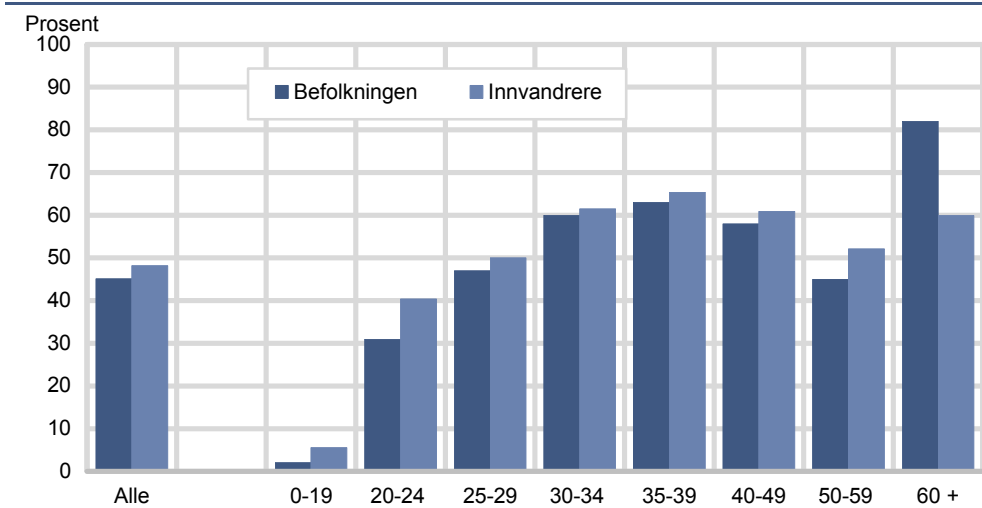
Få pensjonister og lave pensjoner

Det er tilsynelatende stor forskjell mellom innvandrere og befolkningen i den eldste aldersgruppen. Blant innvandrere er andelen stønadsmottakere en god del lavere enn i befolkningen (Figur 5.2), men det er når vi ser på beløp forskjellen blir dramatisk (Figur 5.3). Mønstret må sees sammenheng med at bare 30 prosent av innvandrerne mottar alderspensjon i denne aldersgruppen. Den lave andelen bidrar sammen med lave beløp, i gjennomsnitt 46 000 kr per mottaker, til at gruppen i gjennomsnitt bare mottar 14 000 kr i alderspensjon per person (medregnet ikke-mottakere) mot 111 000 kr i befolkningen som helhet.

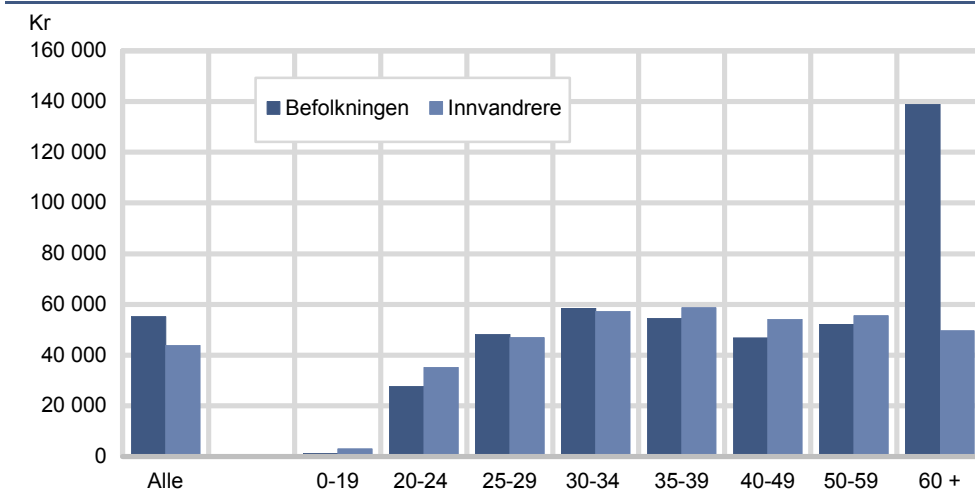
Få gamle innvandrere i den eldste gruppen

Forskjellene i mottak av velferdsordninger generelt, og pensjon spesielt, må dels sees i sammenheng med aldersforskjeller i den eldste gruppen i og med at denne er veldig ”vid” og ikke er begrenset oppover. I praksis er gruppen imidlertid ”smal” for innvandrerne, da det innen gruppen 60 år+ er relativt få eldre og nesten ingen riktig gamle (jfr avsnitt 3.6 side 20). Dette betyr at vi ikke får en effektiv statistisk kontroll for alder i den eldste gruppen, at vi dermed ikke sammenligner personer i sammenlignbar alder. Videre kan det ha betydning at vi ikke har med den pensjons-erstattende ytelsen supplerende stønad. Den tilsynelatende store forskjellen i den eldste gruppen blir dermed en usikker indikator på eldre innvandreres bruk av velferdsordninger og levekår.

Figur 5.2 Andel stønadsmottakere i ulike aldersgrupper. Innvandrere og hele befolkningen. Prosent. 2009

Figur 5.3 Stønadsmottak per innvandrer og per innbygger i ulike aldersgrupper. Innvandrere og hele befolkningen. Medregnet ikke-mottakere. Kroner, 2009

Alder 25-49 år: liten forskjell i gjennomsnittlig konsum, mindre uførepensjon

Vi velger nå å se bort fra de eldste og de yngste gruppene og avgrenser analysen til den relativt homogene og samtidig relativt inkluderende ”aldersgruppen” 25-49 år. Gruppen omfatter to av tre innvandrere, og er dermed her ganske representativ, mens den omfatter bare en av tre i befolkningen (Figur 3.3 side 20). Tabell 5.1 gir et inntrykk av bruken av noen viktige ordninger blant innvandrere kontra befolkningen i denne gruppen. Med forbehold om at alderskontrollen blir begrenset da gruppen er svært vid og at *gjennomsnittsalderen også her er klart lavere blant innvandrere* (Figur 3.3) antyder tabellen at bruk av velferdsordninger *alt i alt* er

noenlunde sammenfallende målt ved gjennomsnittlige utbetalte beløp. Det er imidlertid forskjeller ordningene imellom. Innvandrere mottar mye mindre uførepensjon, men får mer dagpenger og gjør mer bruk av sosialhjelp.

Tabell 5.1 **Bruk av viktige velferdsordninger blant innvandrere og i hele befolkningen. Gjennomsnittlige beløp per person (inkludert ikke-mottakere). Alder 25-49 år. Kroner, 2009**

	Innvandrere	Befolkningen
Sum 16 ordninger	54 263	50 960
herav:		
Barnetrygd	8 642	7 978
Dagpenger	7 207	3 697
Sykepenger	9 829	11 931
Sosialhjelp	4 737	1 705
Uførepensjon	1 323	6 734

5.4. Sosialhjelp i et livsløpsperspektiv

Innvandrerens bruk av sosialhjelp er et tema som stadig vekker stor interesse. Flere undersøkelser har dokumentert at sosialhjelpsbruken blant innvandrere er høy (Hirsch 2010), og slik har det vært i lang tid (Osmunddalen og Kalve 1995). Denne rapporten vil bidra i debatten om innvandrerens sosialhjelpsbruk ved å presentere analyser som tar alder med i betraktningen og ser bruken i forhold til mottak av andre overføringer.

Tar hensyn til alder og andre overføringer

Tidligere studier av innvandrerens bruk av sosialhjelp har i begrenset grad tatt hensyn til de høyst relevante faktorene alder og andre overføringer. Vi spør her i hvilken grad sosialhjelpsbruken blant innvandrere er uforholdsmessig høy også kontrollert for aldersforskjellene. Vi skal i denne sammenheng ikke bare se på mottak per person i de gjeldende alders- og befolkningsgruppene, men også drøfte forholdet mellom sosialhjelp og andre overføringer. Undersøkelser har påvist at overføringer utgjør en betydelig andel av innvandrerens samlede inntekt, og spesiell oppmerksomhet har i denne sammenheng vært rettet mot sosialhjelp (Hatland 2010). Det er imidlertid grunn til å tro at *forholdet mellom sosialhjelp og andre overføringer* også er et interessant mål. Dette dels fordi overføringer som kjent utgjør en relativt betydelig del av innvandrerens livsgrunnlag, iallefall når dette baseres på registrerte inntekter (Østby 2010, Bhuller og Aaberge 2010). Overføringer er nok dessuten en mer pålitelig registerstørrelse enn annen inntekt. Sosialhjelp er i mindre grad en rettighetsbasert "automatisk" ytelse enn mange av de andre ordningene vi ser på. Selv om vi i denne rapporten ikke ser på andre inntektskilder enn overføringer, og dermed ikke får kontrollert for behov, kan relativ sosialhjelpsbruk si noe om individers tilpasning.

Mye sosialhjelp særlig blant eldre

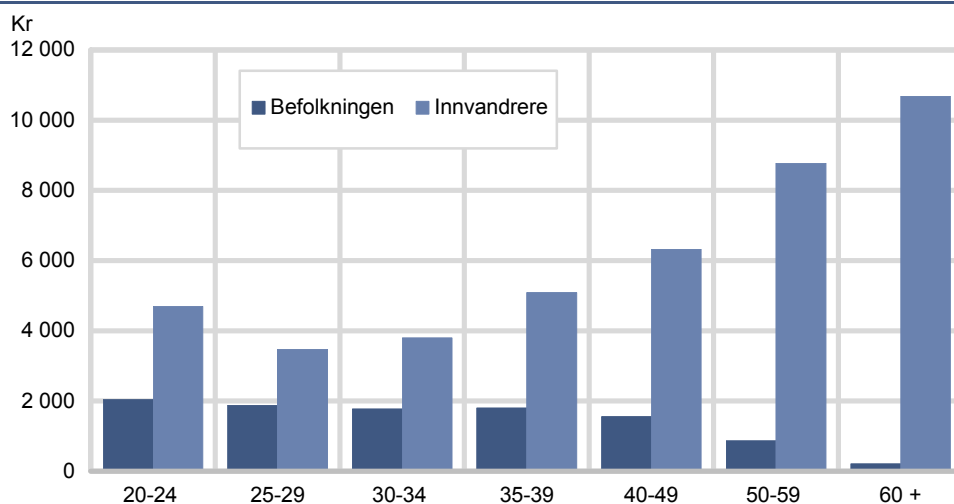
Figur 5.4 viser den aldersbetingete sosialhjelpsfordelingen når vi deler utbetalt beløp til innvandrere i gjeldende aldersgruppe på alle innvandrere (også ikke-mottakere) i samme aldersgruppe. Som vi husker, viste Figur 4.6 på side 34 at sosialhjelpsutbetalingene til innvandrere - i likhet med bostøtte - øker med alder og er høyest blant de eldste. Figur 5.4 viser at dette står i skarp kontrast til den generelle befolkningen, der bruken av sosialhjelp synker kraftig med alder blant de eldre aldersgruppene og er svært lav blant de eldste. Det stikk motsatte er tilfelle blant innvandrerne. Her stiger den gjennomsnittlige sosialhjelpsbruken sterkt fra aldersgruppe til aldersgruppe fra 30-årsalderen til et gjennomsnitt på over 10 000 kr for den eldste gruppen - mot noen hundrelapper per hode i befolkningen sett under ett. At beløpene her er lave, gjenspeiler at andelen mottakere er lav i begge grupper (gjelder 15 prosent av innvandrerne, jfr Tabell 4.3 side 33)

Utgjør større andel av overføringene

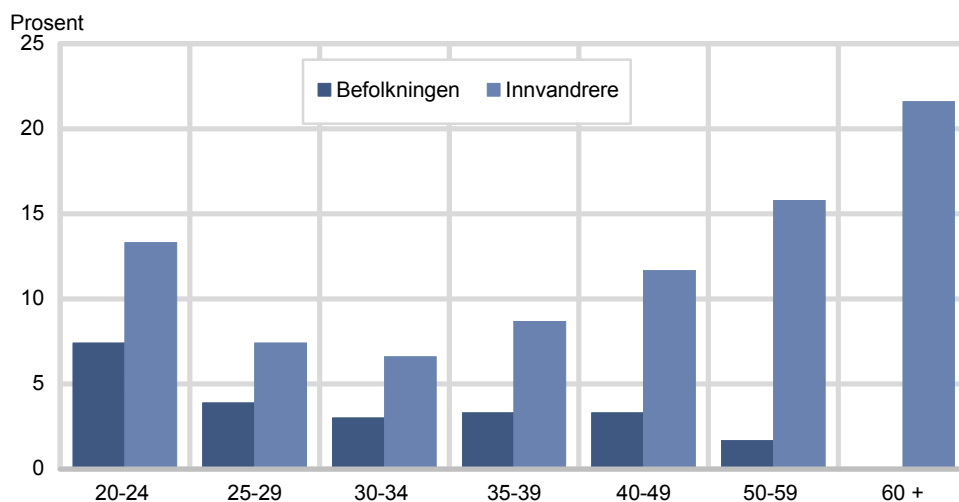
I hvilken grad varierer sosialhjelpens *andel av alle overføringer* mellom aldersgrupper, og hvordan skiller innvandrerne (sett under ett) seg her fra befolkningen

forøvrig? Figur 5.5 illustrerer klart at sosialhjelp utgjør en langt større andel av overføringene blant innvandrerne enn blant befolkningen ellers, kontrollert for alder. Figuren viser at dette gjelder alle aldersgrupper, men i størst grad hos de aller yngste samt hos eldre og *særlig de eldste*. Det bør også her tas høyde for mulige virkninger av at de ulike aldersgruppene er ulikt sammensatt etter region/bakgrunn og botid. Videre ville antakelig de eldste tallene for de eldste innvandrerne vært noe annerledes om den pensjonserstattende ordningen supplerende stønad var tatt med i overføringene. Vi minner også om at gjennomsnittsalderen i den eldste gruppen er lavere blant innvandrere enn i befolkningen.

Figur 5.4 Sosialhjelp utbetalt per innvandrer og per innbygger i hele befolkningen etter alder. Gjennomsnitt inkludert ikke-mottakere. Kr, 2009

Figur 5.5 Sosialhjelp som andel av alle stønader, etter alder. Innvandrere og hele befolkningen. 2009. Prosent

Mer på sosialen enn andre i samme situasjon?

Tallene viser tydelig at innvandrere i alle aldre *har* svært høy sosialhjelpsbruk, både absolutt og relativt til andre overføringer. Resultatene er imidlertid ikke i seg selv noe bevis på at innvandrere er mer "tilbøyelige" til å bruke sosialhjelp enn andre alt annet likt. Sosialhjelp har lenge vært alternativet for innvandrere som ofte ikke har rett til trygdeytelser basert på opptjeningstid i arbeidsliv eller i Folkestrygden. Innvandrere har også ofte et lavt inntektsnivå (Østby 2010, Henriksen m.fl. 2010). Disse faktorene gir dem større rett til, og grunn til å søke om, sosialhjelp enn befolkningen ellers. Når vi verken tar hensyn til slike eller andre relevante forhold som kan forklare innvandrerens høye sosialhjelpsbruk blir sammenligningen noe unyansert.

6. Forskjeller etter innvandringsgrunn, -region og botid

I dette kapitlet viser vi hvordan innvandreres bruk av ulike typer velferdsordninger henger sammen med henholdsvis innvandringsgrunn, landbakgrunn (region) og innvandringsår. Det er som kjent og som vist i kapittel 3 sterke forbindelser mellom disse tre faktorene idet hver har mye av de to andre ”i seg”. Kapitlet behandler likevel faktorene hver for seg, før vi i kapittel 7 ser dem i sammenheng. Til gjengjeld skiller vi i inneværende kapittel mellom ulike typer av ytelser, noe vi ikke vil gjøre i kapittel 7.

Hovedpunktene i kapitlet er at arbeidsinnvandrere som ventet gjør mye mindre bruk av velferdsordninger enn flyktninger, men at arbeidsinnvandrere likevel ikke ligger veldig mye under gjennomsnittet blant innvandrere. Familieinnvandreres velferdskonsum ligner andre innvandrere med samme landbakgrunn. Arbeidsinnvandrere gjør lite bruk av sosialhjelp og bostøtte.

6.1. Mindre overføringer til arbeidsinnvandrere enn flyktninger?

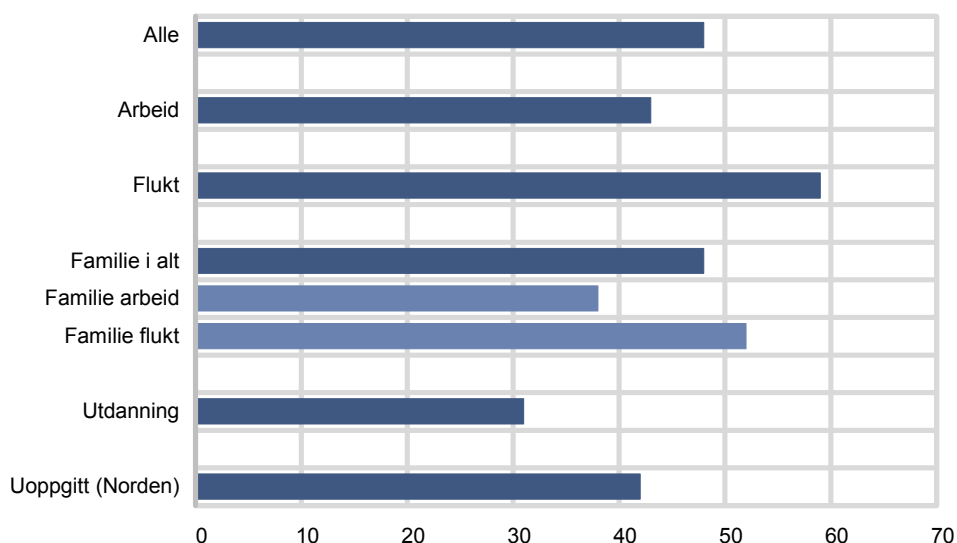
I denne rapporten legger vi særlig vekt på arbeidsinnvandrere og på forskjeller mellom denne gruppen og flyktninger. Innvandrere som er i arbeid får som regel rett til en rekke ytelser fra den norske velferdsstat, for eksempel arbeidsrelaterte trygder, sykepenger og dagpenger ved arbeidsledighet. Samtidig må vi anta at arbeidsinnvandrere, som innvandret i den hensikt å arbeide og tjene penger, har et beskjedent behov for overføringer sammenlignet med for eksempel flyktninger. I allefall gjelder dette den første tiden etter innvandring. Det er dermed ikke gitt at arbeidsinnvandrere alt i alt gjør lite - og flyktninger mye - bruk av velferdsordninger. I det følgende er det verdt å merke seg at introduksjonsstønaden ikke er medregnet i Figur 6.1 eller Figur 6.2 og at kategorien ”uoppgitt” innvandringsgrunn rommer *samtlig*e innvandrere fra Norden pluss en ubetydelig andel fra de andre regionene.

Forbehold om ulikheter i botid og sysselsetting

Vi må i det følgende ha i mente at faktoren innvandringsår/kohort som vi kaller *botid* spiller en vesentlig rolle for forskjellene etter innvandringsgrunn slik de måles og fremkommer her. Det er betydelige ulikheter i botid mellom gruppen av arbeidsinnvandrere og flyktninger, idet førstnevnte er sterkt preget av nyinnvandrete (Vedleggstabell 2). Videre er de som innvandret som arbeidsinnvandrere ikke alltid i arbeid etter en tid. For eksempel ble mange innvandrere fra de nye EU-landene - polakker - arbeidsledige som følge av finanskrisen (Statistisk sentralbyrå 2009). Videre kan flyktninger etter hvert bli godt integrert. Tidsaspektet og betydningen av innvandringsår kommer vi tilbake til i avsnitt 6.3 og i kapittel 7. Vi minner om at innvandrerne kategoriseres etter grunnlaget for første oppholdstillatelse. Opplysninger om sysselsetting har vi ikke med i rapporten, men denne faktoren er naturligvis medvirkende til de mønstre i bruk av velferdsordninger som følger.

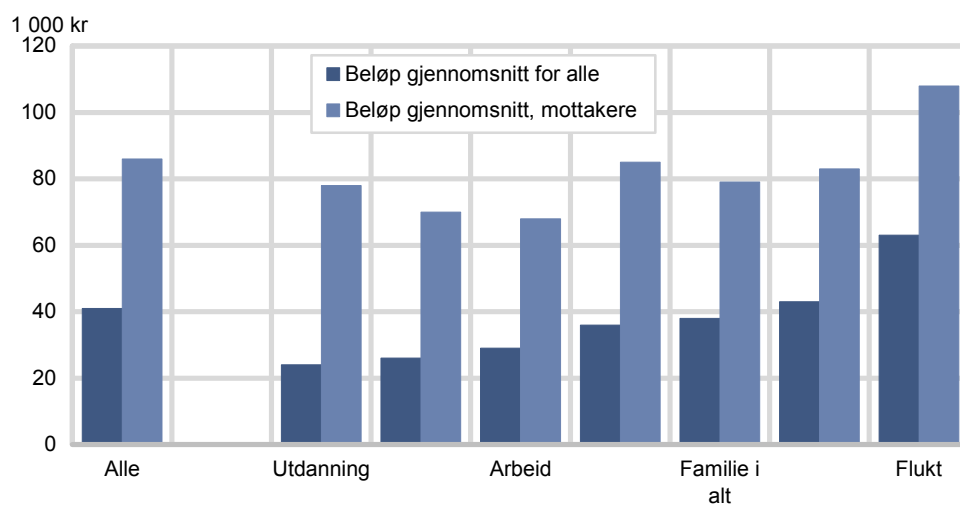
Færre mottakere blant arbeidsinnvandrere enn blant flyktninger

Figur 6.1 bekrefter at det er en betydelig lavere andel arbeidsinnvandrere som mottar stønader (43 prosent) enn flyktninger (59 prosent). Arbeidsinnvandrere mottar også noe sjeldnere stønader enn familieinnvandrere (48 prosent). Dette avhenger imidlertid av hvilken type familieinnvandrere vi ser på.

Figur 6.1 Andel mottakere av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Prosent

Noen grupper er sjeldnere mottakere enn arbeidsinnvandrere

Arbeidsinnvandrere kommer gunstig ut bare i forhold til de av familieinnvandrerne som (vi antar) er gjenforent eller har stiftet familie med flyktninger. Slike "familieinnvandrere til flyktninger" har vi definert ved at de selv er innvandret fra Afrika, Øst-Europa utenom EU eller Asia med Tyrkia. Resten av familieinnvandrerne blir definert som familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere (jfr avsnittet "To av tre familieinnvandrere familie til flyktninger" på side 25). Arbeidsinnvandrere gjør heller ikke mindre bruk av velferdsordninger enn dem som har innvandret for å ta utdanning (Figur 6.2). Dette må sees i sammenheng med at ytelser fra Statens lånekasse for utdanning ikke er medregnet, og at gruppen omfatter unge innvandrere som oftest har kort oppholdstid (jfr <http://www.ssb.no/innvgrunn/>). Videre er andelen både i Figur 6.1 og i Figur 6.2 beregnet uten introduksjonsstønad. Andelen som *bare* har denne stønaden i vårt utvalg er svært lav. Blant flyktningene ser det ut til at bare omtrent en prosent har introduksjonsstønad alene, men tallet er høyst usikkert som følge av strenge regler for anonymisering (jfr side 64).

Figur 6.2 Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Eksklusive introduksjonsstønad. Kroner

Mindre mottak totalt sett blant arbeidsinnvandrere

De samlede utbetalinger til gruppene delt på antallet i hver gruppe (inkludert ikke-mottakere) utgjør 29 000 kroner per år for arbeidsinnvandrere (Figur 6.2). For flyktninger er gjennomsnittsbetøpet 63 000 kroner. Dette tallet er eksklusiv introduksjonsstønad. Dersom vi inkluderer denne ytelsen, som gis til nyinnvandrete flyktninger, øker tallet for (alle) flyktninger til 71 000 kroner. Bortsett fra utdanningsinnvandrere og dem vi her definerer som familie til arbeidsinnvandrere ligger arbeidsinnvandrere lavere i beløp enn andre innvandrere (Figur 6.2). Dette gjelder både når vi ser på samlede utbetalinger til gruppene delt på antallet i hver gruppe (inkludert ikke-mottakere) og for gjennomsnittlige beløp blant mottakere.

Familieinnvandrere legger seg imellom

Enten vi ser på andel stønadmottakere eller på beløpene som utbetales havner familieinnvandrere som vi ser av og Figur 6.2 i gjennomsnitt imellom arbeidsinnvandrere og flyktninger, men nærmest arbeidsinnvandrere. Et spørsmål vi har stilt i denne rapporten er om familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og familieinnvandrere til flyktninger "ligner" de respektive gruppene de innvandret til når det gjelder bruk av velferdsordninger. Herunder spør vi om familieinnvandrere til flyktninger gjør mindre bruk av velferdsordninger enn ordinære fluktinnvandrere, og om familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere gjør mer bruk av velferdsordninger enn arbeidsinnvandrere. Når vi nå skal se nærmere på dette må vi huske at det blant familieinnvandrere er en stor overvekt av kvinner (side 18), og at kjønn kan spille en rolle i denne sammenheng – blant mye annet.

Familieinnvandrere ligner dem de innvandret til

Fordelingene i Figur 6.1 og Figur 6.2 viser at arbeidsinnvandreres familieinnvandrere har omtrent samme bruk av velferdsordninger som arbeidsinnvandrere, mens familieinnvandrere til flyktninger befinner seg midt imellom arbeidsinnvandrere og flyktninger. Familieinnvandrere til flyktninger har dermed et høyere stønadskonsum enn arbeidsinnvandrere og deres familieinnvandrere, men gjør mindre bruk av velferdsordninger enn flyktninger. Det må påpekes at flyktninger er en heterogen gruppe, og at vi ikke får identifisert flyktninger som har fått gjenforening. Vi kommer tilbake til spørsmålet om familieinnvandreres likhet i bruk av velferdsordninger vis-a-vis dem de innvandret til i kapittel 7.

Tabell 6.1 Andel mottakere av ulike velferdsmidler blant innvandrere i 2009, etter innvandringsgrunn. Prosent

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Utdanning	Uoppgitt
Rehabiliterings- og attføringspenger	4,3	1,2	7,9	4,1	1,1	3,8
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	1,5	0,2	1,4	2,6	1,3	0,3
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	1,8	0,2	2,8	2,3	1,4	1,0
Barnetrygd	26,0	24,2	20,6	32,1	21,2	21,6
Alderspensjon	0,8	0,1	1,8	0,6	0,6	0,8
Dagpenger ved arbeidsledighet	8,6	15,0	8,7	6,5	4,0	6,5
Sykepenger	12,0	10,6	13,7	11,4	9,1	14,4
Fødselspenger	4,3	4,2	2,2	4,6	7,0	7,0
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	0,2	:	0,3	0,2	0,1	0,1
Kontantstøtte	5,4	4,3	4,6	7,2	4,4	3,0
Uførepensjon	1,4	0,1	3,7	0,8	0,2	1,0
Kvalifiseringsstønad	0,1	:	0,0	0,1	0,0	0,0
Sosialhjelp	8,3	1,4	21,4	6,0	1,5	3,3
Bostøtte	7,1	0,7	19,7	4,6	1,9	1,8
Introduksjonsstønad	2,6	:	8,2	1,5	0,1	:
Andel mottakere (minst en av ovenstående)	48,2	42,8	59,2	48,1	31,2	41,6
Antall ytelser per mottaker	1,77	1,45	2,00	1,79	1,76	1,57
Antall ytelser pr innvandrer	0,85	0,62	1,18	0,86	0,55	0,65

Arbeidsinnvandrere gjør lite bruk av sosialhjelp og bostøtte

Tabell 6.1 gir en oversikt over andelene som mottar hver av de 16 ytelsene og Tabell 6.2 viser beløpene som mottas, fordelt etter innvandringsgrunn (jfr. Vedleggstabell 14) og. Fordelingene viser blant annet at arbeidsinnvandrere gjør

både sjelden - og lite - bruk av sosialhjelp og bostøtte mens flyktninger her er ”tunge” brukere. Mens bare vel en prosent av arbeidsinnvandrerne er sosialhjelpsmottakere gjelder dette en av fem flyktninger. Det samme mønster ser vi gjelder for den sosialhjelpskomplimentære ordningen bostøtte. Vi legger videre merke til at flyktninger og dels også familieinnvandrere gjør mye bruk av rehabiliterings- og attføringspenger, og at flyktninger oftere enn andre er uføretrygdet. Igjen minner vi om at gruppen av *flyktninger i gjennomsnitt har vært i landet mye lenger enn arbeidsinnvandrere*. Det faller utenfor rapportens rammer å analysere og tolke alle de interessante opplysningene Tabell 6.1 og Tabell 6.2 rommer.

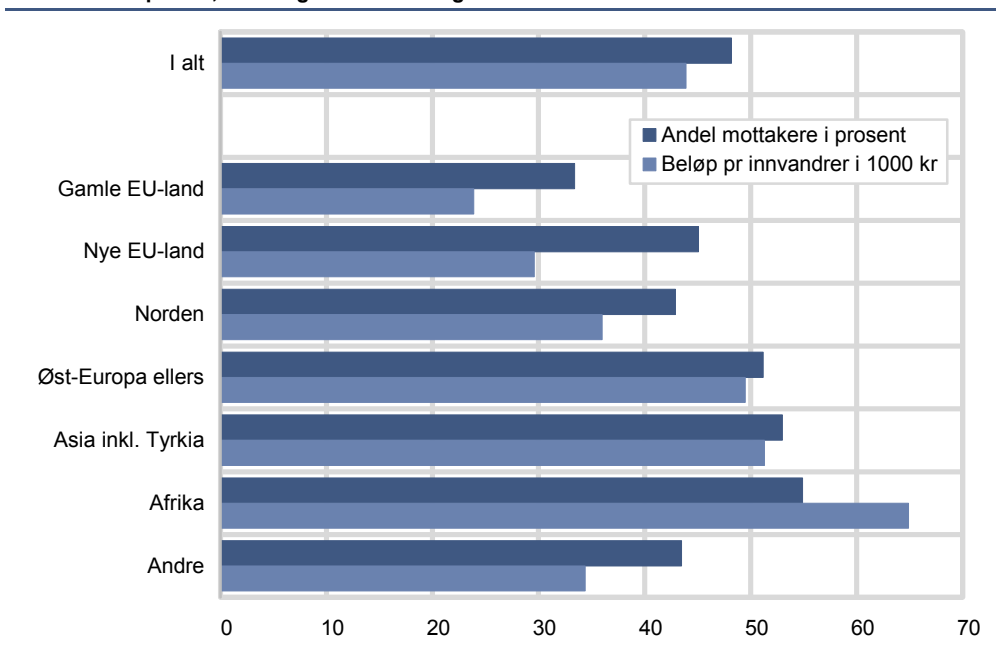
Tabell 6.2 Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Beløp mottatt per innvanderer i gjennomsnitt. Kr

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Utdanning	Uoppgitt
Rehabiliterings- og attføringspenger	5 576	1 398	10 385	5 265	1 491	5 256
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon ..	513	51	494	883	443	115
Overgangsstønad og stønad til						
barnetilsyn	1 606	131	2 770	1 988	960	607
Barnetrygd	6 002	5 441	5 561	7 208	3 888	4 677
Alderspensjon	373	31	962	199	168	383
Dagpenger ved arbeidsledighet	5 706	9 744	6 481	4 024	2 256	4 286
Sykepenger	7 775	6 486	10 056	6 868	4 566	9 585
Fødselspenger	4 157	3 872	1 966	4 305	7 977	7 255
Utdanningsstønad til enslige forsørgere ..	19	:	24	28	20	9
Kontantstøtte	1 387	1 213	1 203	1 874	940	604
Uførepensjon	1 721	111	4 951	932	269	872
Kvalifiseringsstønad	43	0	139	23	0	0
Sosialhjelp	4 522	364	12 581	2 950	712	1 364
Bostøtte	1 862	124	5 207	1 244	430	394
Introduksjonsstønad	2 473	3	7 898	1 320	121	3
Sum, per innvanderer	43 870	28 990	70 861	39 280	24 369	35 506
-per mottaker	91 043	67 670	119 720	81 706	78 178	85 354

6.2. Stønadsbruk betinget av landbakgrunn

Vi skal nå se hvordan mottak av ulike velferdsmidler bivariat varierer etter innvandrernes landbakgrunn. Dette er ikke en del av hovedproblemstillingene i rapporten – men et viktig grunnlag for å besvare disse på en god måte. Landbakgrunn har som kjent nær sammenheng med både innvandringsgrunn og botid (eller alder/generasjon). Derfor er det relevant å dokumentere og ha i mente de mønstrene som vises i Tabell 6.3, Tabell 6.4 og Vedleggstabell 16 før vi ser nærmere på betydningen av botid i kapittel 6.3 og endelig ser variablene i sammenheng samtidig i kapittel 7.

Figur 6.3 Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere. Andel mottakere og beløp fordelt på alle, etter region. Prosent og 1000 kr

Knapt hver fjerde afrikaner får sosialhjelp

Som Figur 6.3 illustrerer er det blant innvandrere fra EU-landene inkludert Norden vi finner de laveste andelene stønadsbrukere. Innvandrere fra gamle EU-land er helt på bunnen; her er bare en av tre mottakere av minst en av de 16 stønadene. For innvandrere fra nye EU-land er andelen en god del høyere (45 prosent), og er nær andelen for Øst-Europa ellers der halvparten er stønadsmottakere. Innvandrere fra Asia og Afrika har høyest andel mottakere. Den relativt høye andelen stønadsmottakere fra nye EU-land må sees på bakgrunn av at mange innen denne gruppen har barnetrygd (Tabell 6.3). Blant afrikanske innvandrere mottar nær en av fire individer (og dermed en stor andel av husholdningene) sosialhjelp og en av fem mottar bostøtte. Sosialhjelpsbeløpene og de samlede overføringene som utbetales til denne gruppen er også svært høye (Tabell 6.4).

Tabell 6.3 Mottak av ulike velferdsmidler blant innvandrere i 2009. Andel mottakere etter opprinnelsesregion. Prosent

	Alle	Norden	Gamle EU-land	Nye EU-land	Øst-Europa ellers	Asia inkl. Tyrkia	Afrika	Andre
Rehabiliterings- og attføringspenger	4,3	3,9	1,9	1,2	7,0	5,7	4,5	3,6
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	1,5	0,3	0,4	0,8	1,2	2,0	3,3	1,3
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	1,8	1,0	0,5	0,5	1,8	1,8	5,3	2,2
Barnetrygd	26,0	22,6	16,5	29,7	24,2	28,9	24,9	26,7
Alderspensjon	0,8	0,7	0,4	0,1	2,4	0,8	0,4	1,1
Dagpenger ved arbeidsledighet	8,6	6,5	7,1	14,3	7,6	7,3	8,3	6,8
Sykepenger	12,0	14,9	10,5	9,6	15,2	12,4	9,9	12,0
Fødselspenger	4,3	7,5	5,7	3,5	4,0	3,6	3,1	6,5
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	0,2	:	:	:	0,2	0,2	0,5	:
Kontantstøtte	5,4	3,0	2,4	5,7	4,5	6,6	7,5	4,4
Uførepensjon	1,4	1,1	0,3	0,3	2,5	2,2	1,0	0,6
Kvalifiseringsstønad	0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,0
Sosialhjelp	8,3	2,8	1,4	1,6	8,4	10,9	22,7	4,1
Bostøtte	7,1	1,4	0,7	1,0	7,8	9,5	20,1	3,3
Introduksjonsstønad	2,6	0,0	0,0	0,0	1,8	4,0	8,6	0,1
Andel mottakere (minst en av ovenstående)	48,2	42,9	33,4	45,1	51,2	53,0	54,9	43,5

Tabell 6.4 Innvandrerens mottak av ulike velferdsmidler i 2009. Beløp per innvandrer etter opprinnelsesregion. Kroner

	Alle	Norden	Gamle EU-land	Nye EU-land	Øst-Europa ellers	Asia inkl. Tyrkia	Afrika	Andre
Rehabiliterings- og attføringspenger	5 576	5 295	2 253	1 431	9 331	7 450	5 792	4 679
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	513	116	142	258	399	702	1 150	453
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	1 606	595	253	367	1 511	1 496	5 544	1 760
Barnetrygd	6 003	4 890	3 548	6 518	5 228	6 658	7 492	5 517
Alderspensjon	373	331	152	54	838	518	146	404
Dagpenger ved arbeidsledighet	5 706	4 207	4 440	9 167	5 243	4 925	6 183	4 056
Sykepenger	7 775	9 818	6 297	5 521	10 905	8 397	5 952	6 744
Fødselspenger	4 157	7 795	5 346	3 646	3 942	3 285	2 700	6 255
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	19	:	:	:	36	15	44	:
Kontantstøtte	1 387	573	484	1 590	1 147	1 691	2 101	1 018
Uførepensjon	1 721	934	364	260	2 482	3 127	1 481	681
Kvalifiseringsstønad	43	0	1	0	48	67	121	0
Sosialhjelp	4 522	1 043	423	502	4 679	6 403	12 302	1 754
Bostøtte	1 862	280	136	204	1 983	2 526	5 420	776
Introduksjonsstønad	2 473	9	14	24	1 630	3 883	8 070	74
Sum, per innvandrer	43 870	36 001	23 896	29 595	49 539	51 268	64 856	34 356
-per mottaker	91 043	83 971	71 544	65 621	96 720	96 774	118 048	78 996

Tallgrunnlag: Vedelggstabell 17.

6.3. Forskjeller etter botid

Hvor lenge innvandrere har bodd i Norge er regnet som en svært viktig faktor på mange levekårsområder (Blom & Henriksen 2008, Daugstad 2008). Det er rimelig å anta at innvandreres grad av integrering i det norske samfunn, og da særlig sannsynligheten for å komme i jobb, tiltar med botid. Botid sees derfor gjerne som "en variabel som fanger opp akkumulert arbeidserfaring og økte kulturelle og språklige ferdigheter over tid som gjør innvandrere bedre kvalifisert til å delta i arbeidsmarkedet" (Bhuller og Aaberge 2010). Dermed vil man kunne vente at bruk av velferdsordninger henger sammen med botid.

Kan botid som prosess uttrykkes gjennom innvandringsår og tverrsnittstall?

Botid operasjonaliseres ofte i tverrsnittsstudier ved en enkel funksjon basert på årstall for første gangs innvandring (observasjonsår minus innvandringsår). Det er usikkert hvor egnet den variabelen man da får - som egentlig er *innvandringskohort* og sterkt preget av sammensetningsproblematikk - er til å representere *prosessvariabelen* botid. Forskjeller mellom grupper basert på tverrsnittstall kan i regelen ikke si noe sikkert om prosesser eller årsaker. Som i andre studier av botid har vi verken relevant informasjon om forhold vi *antar* ligger bak de empiriske mønstrene vi faktisk observerer, eller om andre og kanskje viktigere forhold som gjerne er vanskelige å operasjonalisere og måle (for eksempel "personlighet"). Det viktigste forbeholdet er imidlertid faren for at det som tilsynelatende er en virkning av botid heller i større eller mindre grad er rene sammensetningseffekter (jfr side 32).

Studier antyder fallende bruk med botid

Undersøkelser tillegger gjerne botid en positiv rolle for sjansen for å unngå lavinntekt (Bhuller og Aaberge 2010). Dette taler for at behovet for overføringer faller med botid. En undersøkelse konkluderte nylig med at bruken av sosialhjelp synker med økende botid for flyktninger men ikke for andre grupper av innvandrere (Hirsch 2010).

Forhold som taler for økende bruk med botid

Det er som nevnt rimelig å anta at behovet for overføringer vil avta etter hvert, i takt med at man blir mer integrert. Men det er også forhold som taler for økende bruk med botid (og/eller at enkelte blir mindre integrert). I rapporten har vi sett at bruken av velferdsordninger og ikke minst sosialhjelp tiltar med *alder* når innvandrerne sees under ett. Dette indikerer at bruk av i alle fall noen typer velferdsordninger *øker* med botid. Botid eller faktorer som henger sammen med botid (alder, sysselsetting m.m.) betinger retten man har til en del ytelser, som alders-trygd eller arbeidsrelaterte overføringer. Botid vil i dette perspektiv *nødvendigvis* ha betydning for bruk av velferdsordninger. Dette fordi Botid vil også *sannsynligvis* være utslagsgivende for i hvilken grad man har tilegnet seg kjennskap til visse ytelser som ikke kommer automatisk. Og *kanskje* vil holdningene til å bruke "ikke-automatiske" ytelser kunne endres med botid.

Flere stønadsmottakere blant dem med lang botid

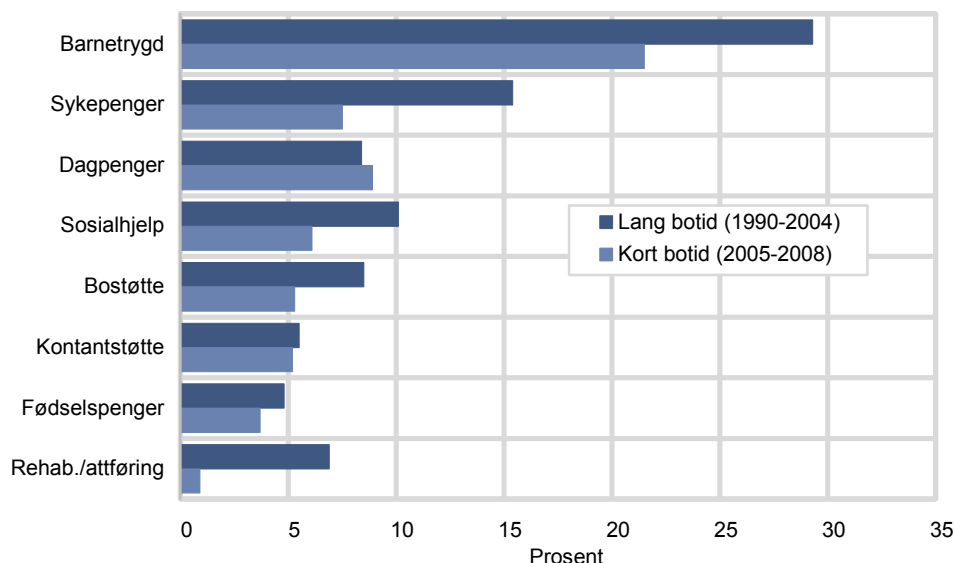
Tallene i Vedleggstabell 19 og Vedleggstabell 20, som viser mottaksfordelingen for innvandrere etter innvandringsår, antyder at andelen stønadsmottakere alt i alt er *betydelig lavere* blant innvandrere med kort botid enn blant dem med lang. Blant de med kort botid har 39 prosent mottatt minst en av de 16 ordningene vi baserer analysen i denne rapporten på. Den tilsvarende andelen stønadsmottakere blant dem med lang botid er 55 prosent, altså betraktelig høyere. Igjen må vi ta forbehold om potensielt sterke sammensetningseffekter, noe vi straks kommer tilbake til.

Gjelder alle ordninger unntatt dagpenger og kontantstøtte

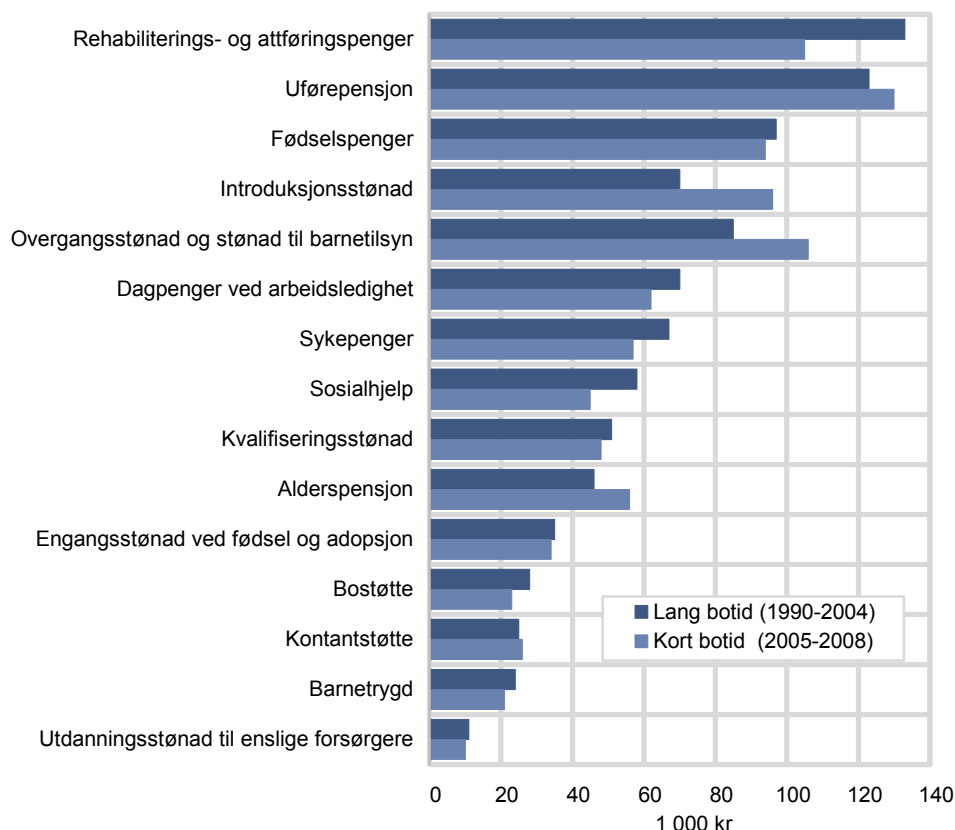
Figur 6.4 viser at rehabilitering/attføring er den ordningen hvor differansen i andelen mottakere er størst, og hvor andelen brukere dermed tilsynelatende øker mest med botid. Dette må sees på bakgrunn av at retten man har til å motta rehabilitering/attføring avhenger av (forutsetter lang) botid. Vi legger merke til at

bruken av dagpenger ved arbeidsledighet, og dels bruk av kontantstøtte, representerer eneste unntak fra det ellers entydige inntrykket av at andelen stønadsbrukere er høyere blant innvandrere med lang botid.

Figur 6.4 Andel innvandrere som mottok viktige stønader i 2009, etter botid (innvandringskohort). Prosent

Figur 6.5 Stønadsbetrag per mottaker etter botid (innvandringskohort) i 2009. 1000 kr

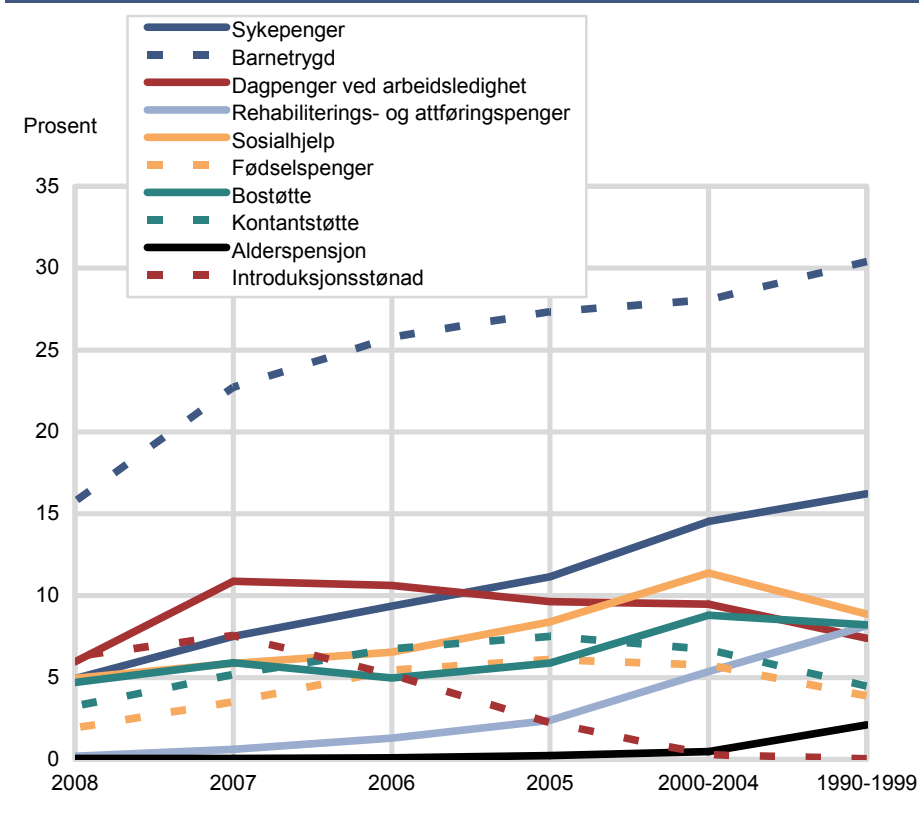

Gjør mer bruk av velferdsordninger jo lengre de har bodd i landet?

I hvilken grad og på hvilken måte bruken av velferdsordninger varierer med botid på individnivå kan vi bare få et visst – og høyst usikkert – inntrykk av ved å sammenligne innvandrere med lang og kort botid. En ting er at vi forenkler ”botidsprosessen” ved å sammenligne kun to innvandringskohorter. Det retter vi på

i Figur 6.6 og Figur 6.7 som viser at *innvandrere med lengre botid generell gjør mer bruk av velferdsordninger enn dem med kortere*. Sammenhengene kan tolkes som at innvandrere gjør mer bruk av velferdsordninger jo lengre de bor i landet. Om dette virkelig er tilfelle kan ikke fastslås ut fra disse tverrsnittsfordelingene som like gjerne kan gjenspeile at de med lengre botid er en annen type innvandrere enn dem med kortere.

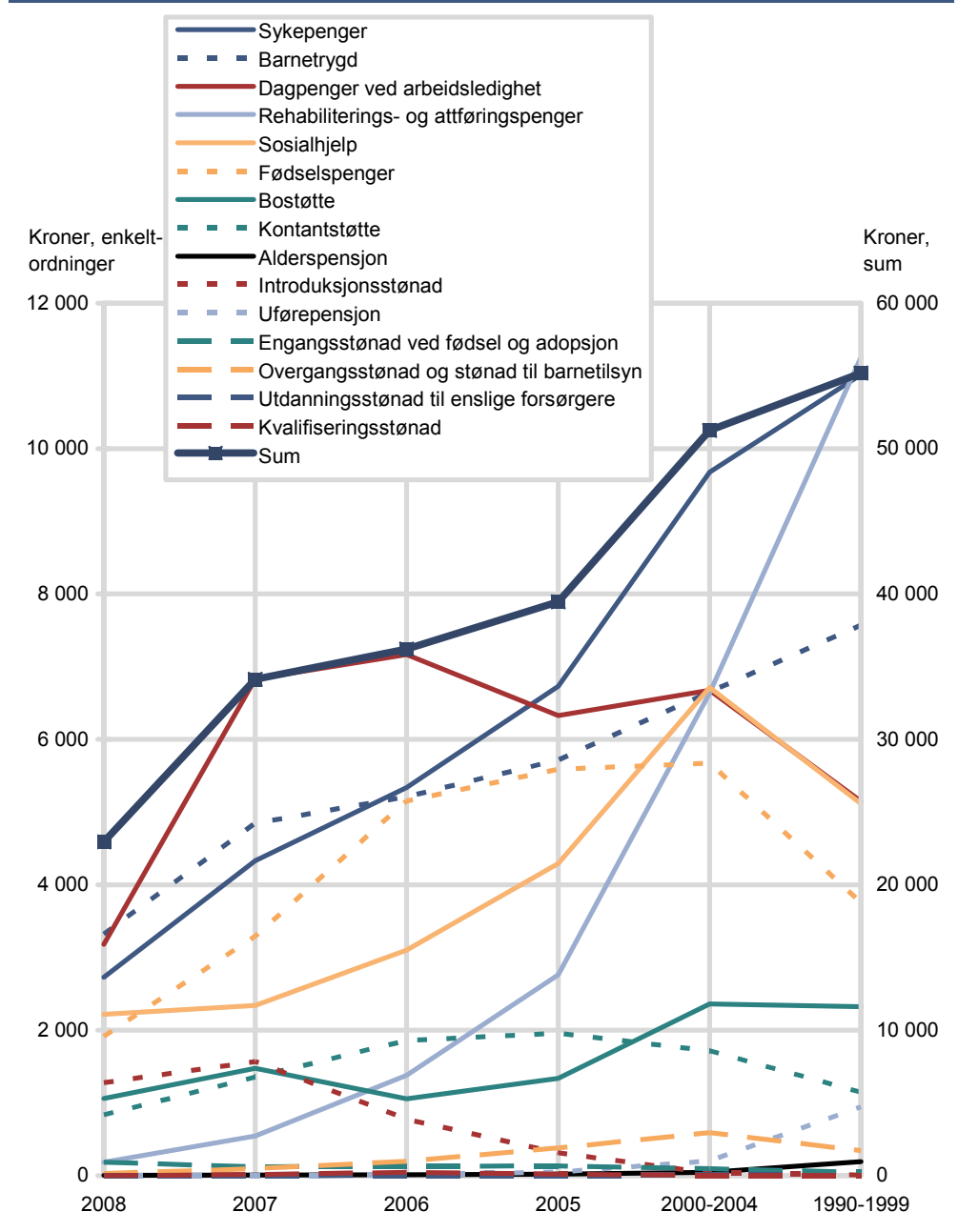
Figur 6.6 Andel mottakere av ti viktige stønader i 2009, etter innvandringsår. Prosent. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 21

Viser ikke botid som en prosess – ”alt annet likt”

Hvis vi skal si noe om betydningen av botid som prosess på bakgrunn av tverrsnittstall må vi forsøke å holde ”alt annet likt”. Vi må vi ta høyde for at relevante faktorer henger sammen med botid når denne defineres ved innvandringsår. For eksempel kan samvarierende faktorer som landbakgrunn (kulturforskjeller), innvandringsgrunn (økonomiske faktorer, m.m.) og kronologisk alder (livsfase) være medvirkende eller egentlige forklaringer på ”botidseffekten” vi observerer. Innvandrere med lengre botid er naturligvis gjennomgående eldre enn dem med kort (jfr avsnitt 3.7 side 22), og det er klare forskjeller i opprinnelsesregion og innvandringsgrunn (jfr side 23 og side 26). Vi skal derfor i kapittel 7 gjøre en delvis kontroll for region og grunn, men tar et klart forbehold om at vi i verken kontrollerer for alder eller andre relevante og dermed forstyrrende forhold som vil kunne forklare konsumskillene mellom dem med ulik botid. Forhold som har mer eller mindre direkte sammenheng med botid for eksempel sannsynligheten for at en er eller har vært i arbeid kan som nevnt også spille inn, noe den store forskjellen i andelen med sykepenges vitner om. Med botid tiltar kunnskapen om velferdsordninger og dette kan nok også bidra til at det er flere stønadsmottakere blant innvandrere med lang botid. Da botid defineres ved første gangs innvandring vet vi ikke hvor lang den *effektive* botiden er, da mange – og særlig fra noen land – kan ha hatt oppholdstid i opprinnelseslandet.

Figur 6.7 Beløp utbetalt per innvandrere (alle) for ulike overføringer og summen av disse i 2009, etter innvandringsår. Ikke-lineær tidsskala. Utvidet tallgrunnlag i Vedleggstabell 23

7. Enkel multivariat analyse

I dette kapitlet ser vi på bruk av velferdsordninger blant undergrupper av innvandrere etter forskjellige (parvise og treveis) kombinasjoner av *innvandringsgrunn*, *opprinnelsesregion* og *botid*. Dette vil kunne gi oss en bedre forståelse av hva som forklarer variasjonen i bruk av velferdsordninger - av de ulike faktorenes rolle - enn når vi benytter disse forklaringsfaktorene hver for seg. Vi skal vurdere og drøfte den statistiske "effekten" av innvandringsår og innvandringsgrunn gjennom tabeller og figurer, og vil til slutt se på alle faktorene samtidig. Vi kan dermed komme nærmere et svar på hvilken betydning henholdsvis arbeidsinnvandring og botid, eller *kombinasjonen av disse*, har for innvandreres bruk av velferdsordninger.

7.1. Metodiske forbehold

I denne rapporten har vi problematisert det å gi faktorer som innvandringsgrunn og botid rollen som "årsaker" basert på observasjoner om at de bivariat henger sammen med bruk av velferdsordninger. Vi har særlig drøftet problemene knyttet til det å tolke botid som en prosess på individnivå når vi baserer analysen på et tverrsnittsmateriale der botid operasjonaliseres ved innvandringsår. Avhengig av formålet med analysen, hva resultatene skal brukes til, kan sammenhengene gjøre nytte hvis man vil bruke mønstrene til å predikere bruk av velferdsordninger innen ulike grupper basert på disse enkeltkriteriene. For eksempel at en kommune med mange flyktninger vil være preget av relativt større overføringer enn en kommune der det er mange arbeidsinnvandrere. Men også til slike formål vil bivariate korrelasjoner ha begrenset verdi sammenlignet med prediksjon basert på *multivariate sammenhenger*. Når flere dimensjoner tas med i betraktningen samtidig får vi dessuten en bedre forståelse av hva som ligger bak variasjonen i innvandrernes bruk av velferdsordninger.

Si meg hvilket land du er fra og jeg skal si deg hvem du er

Det er som nevnt sterke sammenhenger mellom de tre faktorene innvandringsgrunn, landbakgrunn (region) og botid. En innvandrers landbakgrunn kan være en indikasjon på hans innvandringsgrunn, og kan si noe om sannsynlig botid og også alder/fødselskohort. Når vi for eksempel finner en sammenheng mellom landbakgrunn og et visst mønster i bruk av velferdsordninger er det derfor ikke nødvendigvis den isolerte faktoren landbakgrunn i seg selv som her er mest relevant som forklaring. Dersom en innvandrer kommer fra et av de typiske arbeidsinnvandringslandene er nok innvandringsgrunn her en bedre forklaring på hans bruk av velferdsordninger. Botid er også en viktig indikator på både landbakgrunn og innvandringsgrunn. Innvandrere med kort botid er gjerne (mannlige) arbeidsinnvandrere fra nye EU-land. To eller tre av faktorene botid, landbakgrunn og innvandringsgrunn vil derfor antakelig sammen kunne gi både en bedre *forklaring på variasjon i og prediksjon av* bruk av velferdsordninger enn faktorene hver for seg.

Skiller ikke mellom ytelser, kjønn eller aldersgrupper

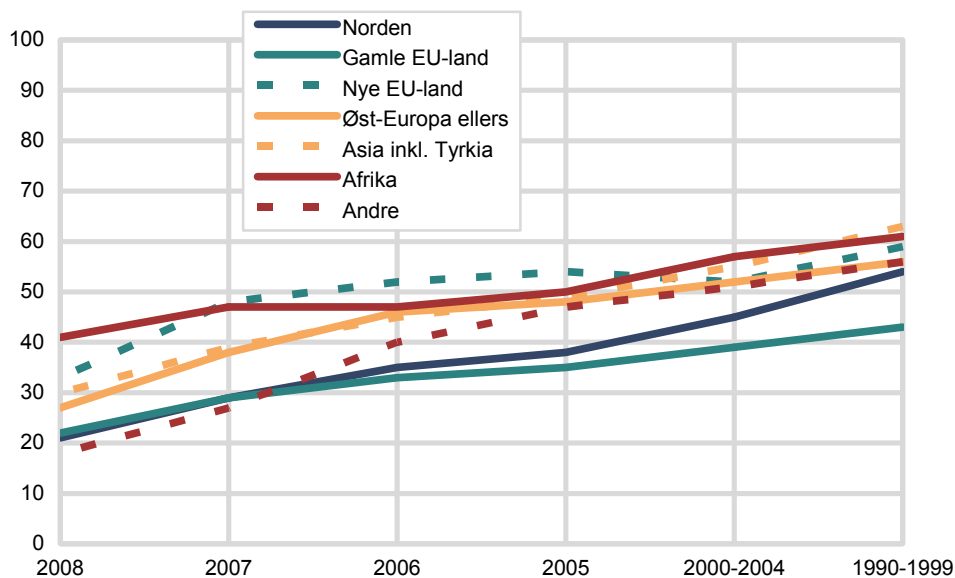
I dette kapitlet har vi gjort grep for å begrense antall frihetsgrader i analysen, og dermed rapportens omfang. For det første skiller vi ikke mellom ulike ytelser. Vi tar heller ikke hensyn til innvandrernes alder eller kjønn. Alderssammensetningen varierer som vi har sett systematisk mellom innvandrere etter hvilke regioner de er fra (og mellom kvinner og menn, jfr Tabell 3.5, Figur 3.8 og Figur 3.5). Dette må vi huske å ta hensyn til når vi tolker mønstrene som avdekkes i dette kapitlet. Alder representeres riktignok dels gjennom botid (jfr kapittel 3.7), men mangler som selvstendig kontrollfaktor. Det samme gjelder kjønn. Som regel er kjønn av begrenset interesse i et økonomisk levekårsperspektiv idet husholdningen er en arena for deling slik at medlemmene som regel får de samme økonomiske kår tross eventuell skjevfordeling på individnivå. Dette perspektivet forutsetter at det alt i alt er like mange menn som kvinner og at begge kjønn inngår blant voksne i de fleste husholdninger i *alle grupper* i utvalget. Sistnevnte gjelder definitivt ikke for flere

viktige grupper i vårt utvalg idet andelen menn som vi så i kapittel 3 er svært høy blant arbeidsinnvandrere (79 prosent) og lav blant familieinnvandrere og studenter (33 prosent). Kjønn er dermed en relevant kontrollvariabel for vårt analyseformål. At den ikke inngår gjør at vi må ta høyde for at landbakgrunn og innvandringsgrunn dels indikerer forskjeller i kjønns sammensetning.

Alle 16 overføringer unntatt introduksjonsstønad

Samtlige tabeller og figurer i dette kapittel handler om mottak av rehabiliterings- og attføringspenger, engangsstønad ved fødsel og adopsjon, overgangsstønad og stønad til barnetilsyn for enslige forsørgere, barnetrygd, alderspensjon, dagpenger ved arbeidsledighet, sykepenger, fødselspenger, utdanningsstønad til enslige forsørgere, kontantstøtte, uførepensjon, kvalifiseringsstønad, sosialhjelp eller bostøtte. Mottakere defineres som dette ved at de mottok midler fra minst en av ordningene i løpet av 2009. Introduksjonsstønad, som er forbeholdt nyankomne flyktninger, holdes utenfor i dette kapitlet. Se ellers diskusjon om ordningene som er med og ikke er med på side 7.

Figur 7.1 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Prosent. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 26

7.2. Botid og region

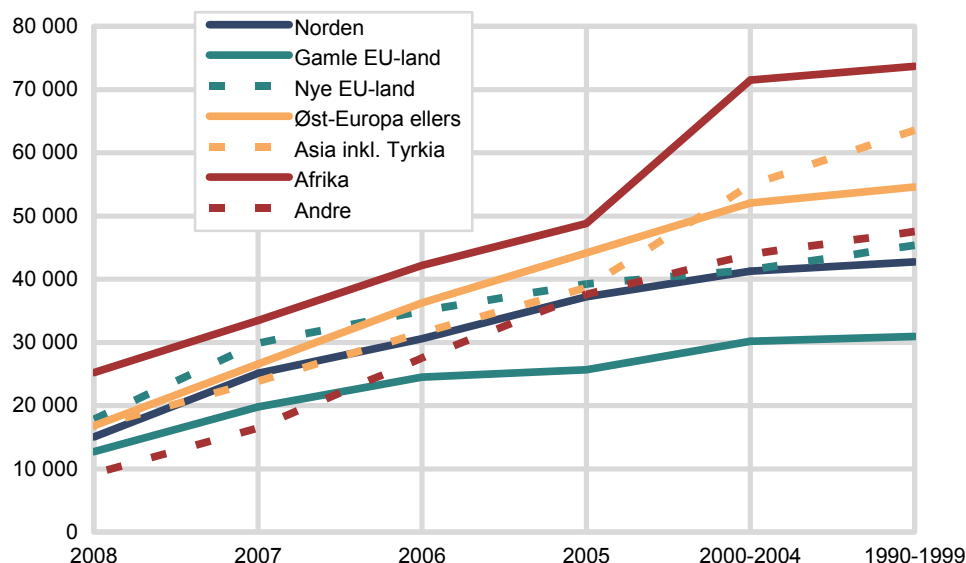
Når vi i avsnitt 6.3 drøftet sammenhengen mellom botid og bruk av velferdsordninger var endringene i innvandrernes brokete regionale sammensetning en av grunnene til at vi nølte med å konkludere med at tallene (kun) gjenspeiler at bruk av velferdsordninger *endres med botid* på individnivå. Figur 7.1 viser andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår separat for hver av de regionene vi operer med i denne rapporten. Dermed unngår vi problemet med at innvandringsår har med en innflytelsesrik nisse på lasset, nemlig region. Som vanlig lar vi innvandringsår definere *botid*, men i stedet for å bruke denne avledete variabelen har vi endret retning på grafens tidsakse slik at "botiden" øker mot høyre. Dermed kan vi bruke de opprinnelige betegnelsene i figurene, og samtidig få inntrykk av endring med (økende) tid. I tillegg til å vise endring med botid forteller figuren om endringer i rangeringen mellom regioner.

Regionforskjeller varierer (bare litt) med innvandringsår

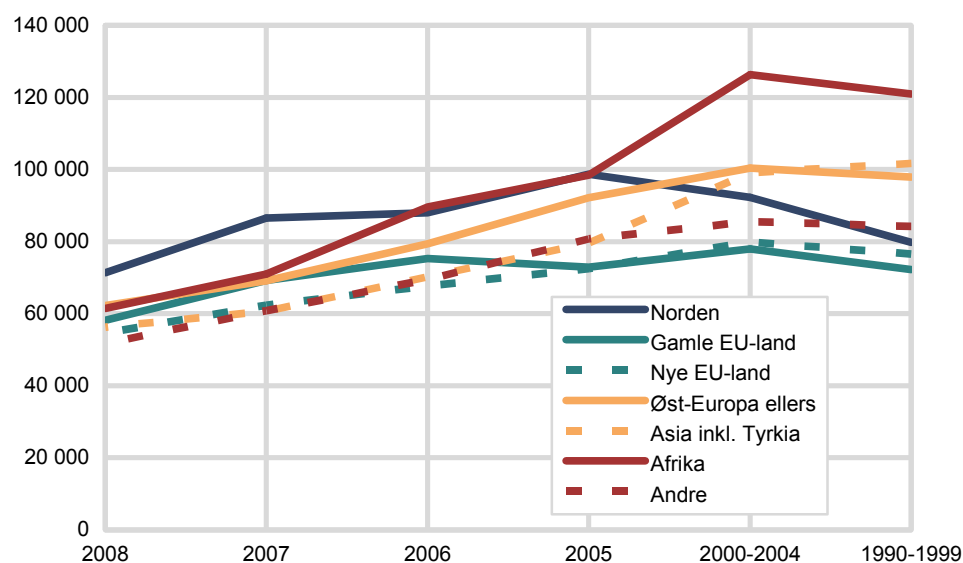
I avsnitt 6.2 kartla vi forskjeller mellom de ulike regionene når det gjelder bruk av velferdsordninger. Mønstrene i Figur 7.1, Figur 7.2, Figur 7.3 forteller oss at disse forskjellene er relativt like uansett hvilket innvandringsår vi tar utgangspunkt i. Vi ser riktignok at enkelte regioner bytter plass avhengig av botid, men dette vil ha

begrenset betydning for våre problemstillinger omkring betydningen av botid og innvandringsgrunn.

Figur 7.2 Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrer i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 28

Figur 7.3 Sum velferdsmidler utbetalt per mottaker i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 29

Mer bruk av velferdsordninger jo tidligere man innvandret uansett region

Figur 7.2 viser først og fremst at andelen stønadsmottakere er påfallende konsekvent og entydig *høyere jo tidligere man innvandret uansett hvilken landbakgrunn* vi ser på. Figur 7.2 og Figur 7.3 viser at bruk av velferdsordninger øker også vurdert ut fra på beløpene som betales ut. Eneste unntaket er beløp per mottaker blant nordiske innvandrere med lang botid. Dette kan styrke inntrykket vi fikk i avsnitt 6.3 av at både sannsynligheten for å bli stønadsmottaker og for å motta *mye* øker med botid. Da vi ikke har kontrollert for landbakgrunn eller alder eller andre variable som her kan ha betydning, kan vi imidlertid ikke utelukke at mønstret er påvirket av slike sammensetningseffekter.

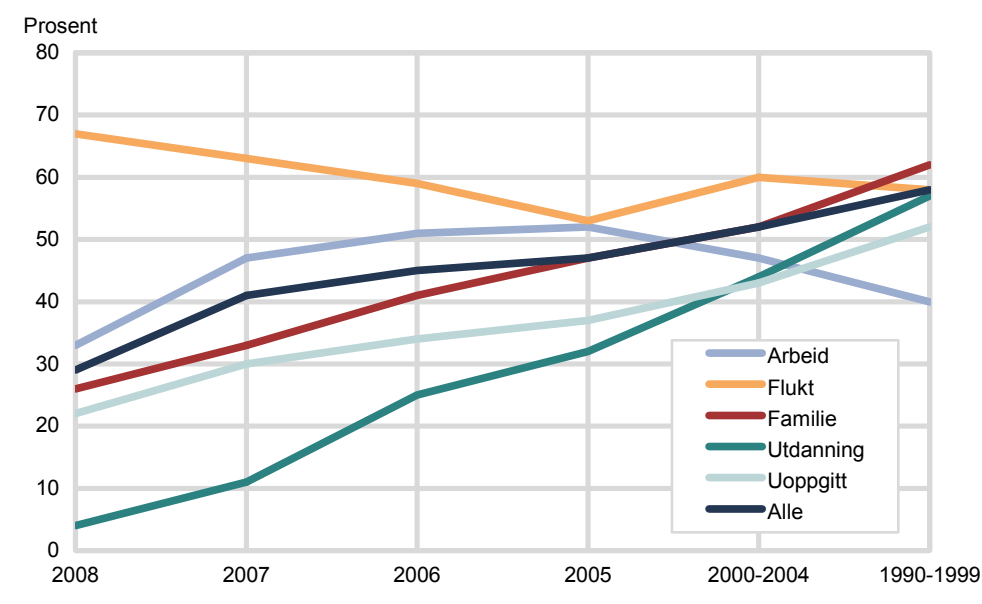
7.3. Botid og innvandringsgrunn

Region er som kjent en sterk indikasjon på innvandringsgrunn (og omvendt jfr. avsnitt 3.11 og 3.12). Når vi skal vurdere effekten av botid er nok innvandringsgrunn en viktigere faktor enn opprinnelsesregion, og vil dermed være en mer effektiv kontrollfaktor når vi skal vurdere betydningen av botid. Det er innvandringsgrunn – og da først og fremst om man er arbeidsinnvandrer eller ikke – vi i denne rapporten fokuserer på som mulig ”årsak” til ulik bruk av velferdsordninger.

Øker med botid uansett innvandringsgrunn

Figur 7.4 viser at andelen stønadsmottakere stort sett er høyere jo tidligere man innvandret, og at dette gjelder uansett oppholdsgrunn. De som er innvandret for å ta utdanning har her den laveste andelen stønadsmottakere straks de er kommet og har deretter den bratteste kurven (noe som må sees på bakgrunn av hvordan denne gruppen – hvorav de fleste reiser hjem etter endt utdanning – blir selektert med tiden).

Figur 7.4 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Prosent. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 32

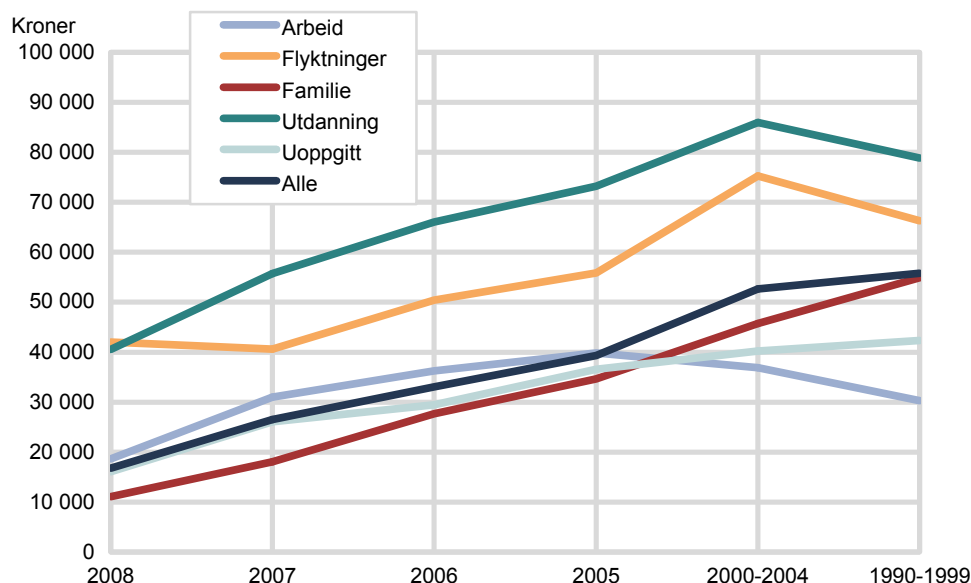

Størst og klarest økning blant familieinnvandrere

Bedømt ut fra grad av entydighet og styrke i sammenhengen er familieinnvandrere en gruppe som også utmerker seg. At kurven for andel som mottar ytelser i denne gruppen er rett og bratt viser at jo lenger botid familieinnvandrere har jo større er sjansen for at man er stønadsmottaker. Vi minner om at introduksjonsstønad kommer i tillegg, men fraværet av denne posten har langt større betydning for kurven for flyktningene enn for familieinnvandrerne (jfr Tabell 6.2).

Arbeidsinnvandrere og flyktninger avviker

De to gruppene vi i særlig grad har under lupen i denne rapporten avviker fra det generelle konsummønsteret og fra hverandre. Dette gjelder både når vi ser på andelen som er stønadsmottakere og beløpene som utbetales (Figur 7.4, Figur 7.5 og Figur 7.6), og avhenger av om vi ser på de relativt nyinnflyttede eller de med mange år bak seg.

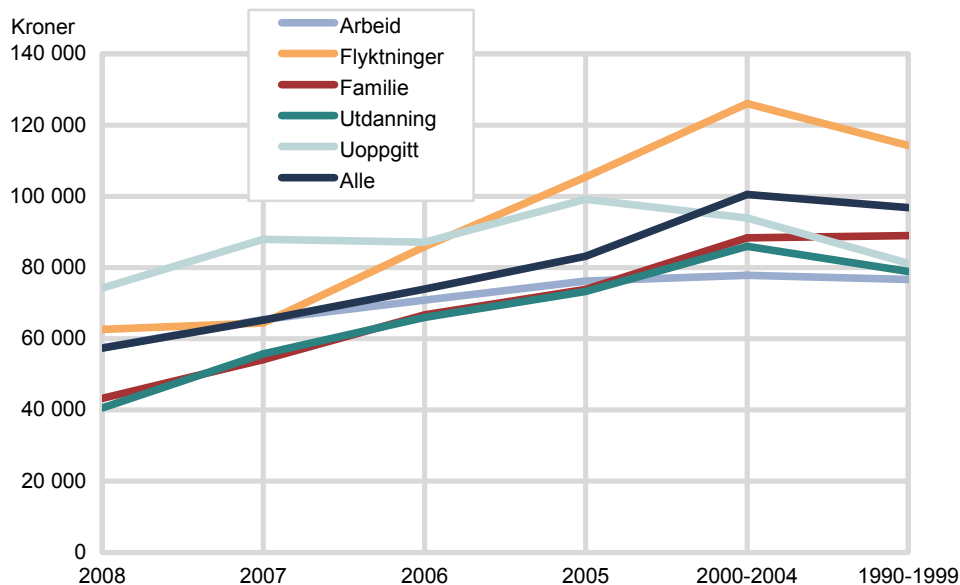
Figur 7.5 Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrere (alle) i 2009 etter innvandringsår og oppholdgrunn. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 34

Fall i andel og økning i beløp for flyktninger

For flyktninger er det ingen klar økning når vi ser på andelen mottakere (som er svært høy i denne gruppen). Dersom vi tolker disse tallene som uttrykk for en prosess er det blant flyktninger en klart fallende tendens i bruk av velferdsordninger med botid, i alle fall de første boårene. Utbetalingene fyker derimot kraftig i været med botid, slik det går fram av Figur 7.5 og Figur 7.6.

Fall bare blant de "eldste" arbeidsinnvandrerne

Blant arbeidsinnvandrere ser vi at både andelen stønadsmottakere og stønadsutbetalingene er lavest blant de helt nyinnvandrete. Bruken av velferdsordninger tilar i denne gruppen med botid inntil 2005-kullet. Deretter er forbruket stadig lavere jo lengre botiden er. Mønstrer gjelder så vel andeler som samlet beløp, men forskjellen etter botid er mindre når vi ser på beløp målt per mottaker (Figur 7.6). For dette målet er det generelt en moderat variasjon, noe som må sees på bakgrunn av satsene for de ulike ytelsene som "kjennetegner" innvandrere i ulike grupper.

Figur 7.6 Sum velferdsmidler utbetalt per stønadsmottakende innvandrere i 2009 etter innvandringsår og oppholdgrunn. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 35

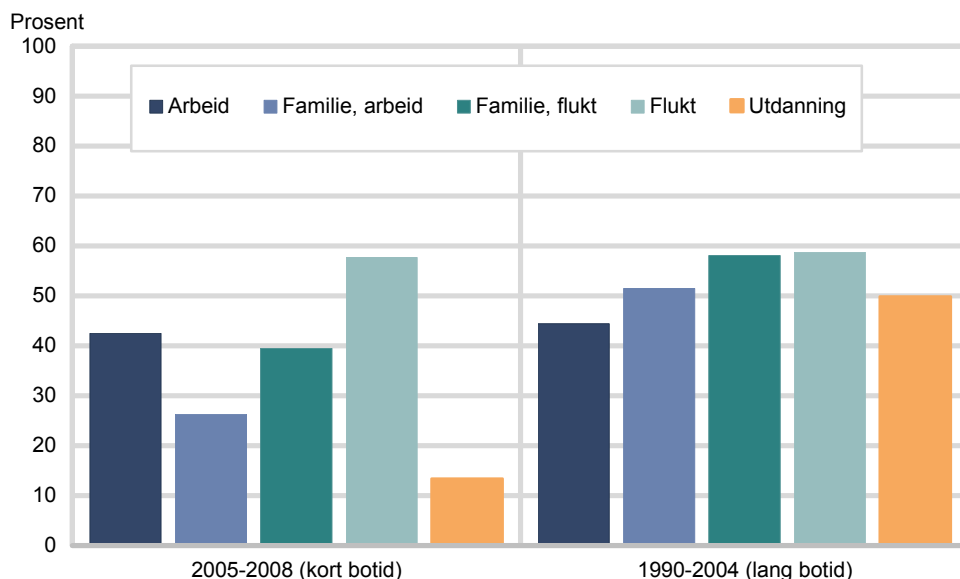
Sammensetningseffekter igjen?

Vi ser av både Figur 7.4, Figur 7.5 og Figur 7.6 at rangeringen med hensyn til bruk av velferdsordninger mellom ulike innvandringsgrunner er stabil uavhengig av botid, med unntak av for arbeidsinnvandrere. Vi må nok også her se mønstrene på bakgrunn av at sammensetningen av kjennetegn blant innvandrere har endret seg og dermed er forskjellig mellom de ulike innvandringsgrunns- og botidsgruppene. I avsnitt 3.12 så vi hvordan gamle og nye EU-land har byttet rolle som dominerende kilde til arbeidsinnvandrere. Den massive dominansen av nye EU-land blant arbeidsinnvandrere med kort botid spiller antakelig en viktig rolle for sammenhengen mellom botid og bruk av velferdsordninger blant arbeidsinnvandrere spiller det. Mønstrene som er avdekket i dette kapitlet tyder på at denne gruppen mottar få velferdsytelser den første tiden etter innvandring, som er i overensstemmelse med Østby (2005/6).

”Effekt” av botid kun for familieinnvandrere?

I kapittel 6.1 så vi at også familieinnvandrere (så vel som andre innvandrere) gjør mer bruk av velferdsordninger dersom de kommer fra et fluktområde enn om de innvandrer fra en ”arbeidsregion”. I Figur 7.5 så vi at sammenhengen mellom botid og sannsynligheten for å være stønadsmottaker var mest entydig (rett kurve) blant familieinnvandrere. Dersom vi skal gi et generelt uttrykk av betydningen av botid - både for bruk av velferdsordninger og for sammenhengen mellom innvandringsgrunn og bruk av velferdsordninger - bør denne betydningen eller ”effekten” uttrykkes lineært. Derfor er det hensiktsmessig å igjen sortere innvandrerne etter om de har kort eller lang botid. Med dette både unngår vi og går glipp av de forstyrrende svingningene i sammenhengen vi har avdekket i de foregående figurene.

Figur 7.7 Andel innvandrere som mottar ytelser etter innvandringsår og innvandringsgrunn¹. Gjennomsnittlige andeler i parentes. Introduksjonstønad er utelatt. 2009. Prosent

¹ Familieinnvandrere er kategorisert som henholdsvis familieinnvandrere til flyktninger og til arbeidsinnvandrere etter hvilken landbakgrunn de har jfr avsnittet ”To av tre familieinnvandrere familie til flyktninger” på side 25. Uoppgitt grunn (Nordiske innvandrere) er utelatt.

Størst effekt av botid for familie til arbeidsinnvandrere?

Figur 7.7 viser gir et forenklet uttrykk av hvordan sammenhengen mellom velferdskonsum og innvandringsgrunn avhenger av botid og omvendt, dvs hvordan sammenhengen mellom velferdskonsum og botid avhenger av innvandringsgrunn. Det er tydelig at det kun er blant familieinnvandrere andelen mottakere er generelt høyere blant dem med lang botid enn dem med kort. Forskjellen gjelder både blant familieinnvandrere til flyktninger og til arbeidsinnvandrere, men den er klart størst blant familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere.

Familieinnvandrere med lang botid er litt mer like

I avsnitt 6.1 avdekket Figur 6.1 at det er en tydelig likhet mellom familieinnvandrere og andre innvandrere når det gjelder forskjellen mellom innvandringsgrunnene flukt og arbeid (eller regionene som representerer disse grunnene). Vi konkluderte med at familieinnvandrere ligner dem de innvandret til. Figur 7.7 viser imidlertid at den klare forskjellen mellom familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og til flyktninger i bruk av velferdsordninger er størst blant dem med kort botid. Dersom vi tolker botidsforskjellene i Figur 7.7 i et prosessperspektiv kan det synes som om botid har en særlig ”stønad-økende” effekt for familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere. Her tar vi igjen forbehold om mulige og høyst sannsynlige sammensetningseffekter. Fortsettelse følger i avsnitt 7.4 og 7.5!

7.4. Opprinnelsesregion og innvandringsgrunn

Vi har sett at arbeidsinnvandrere naturlig nok gjør mindre bruk av velferdsordninger enn flyktninger, og at den samme tendensen gjør seg gjeldende blant familieinnvandrere til disse gruppene (avsnitt 6.1 side 43). Nå spør vi om forskjellen mellom arbeidsinnvandrere og flyktninger i bruk av velferdsordninger gjelder uansett landbakgrunn. Her skiller vi også mellom familieinnvandrere for om mulig å få et sikrere inntrykk av hvorvidt forskjellen arbeid/flukt gjelder for familieinnvandrere, dvs arbeidsinnvandreres og flyktningers familie.

Nær to av tre flyktninger fra Afrika er stønadsmottakere

Tabell 7.1 gir en oversikt fordelingen av stønadsmottakere etter alle kombinasjoner av opprinnelsesregion og innvandringsgrunn. Tabellen kan tolkes på mange måter. De mange kombinasjonene kan sammenlignes uavhengig eller betinget av region eller grunn. Vi ser at flyktninger fra Afrika er den gruppen som her har flest stønadsmottakere (63 prosent), og studenter fra Asia færrest (24 prosent).

Annenhver arbeidsinnvandrers fra de nye EU-landene er stønadsmottaker

Tabell 7.1 viser at betydningen av opprinnelsesregion varierer en god del med innvandringsgrunn og omvendt. Variasjonen er stor blant arbeidsinnvandrere avhengig av landbakgrunn. Vi legger merke til at de nye EU-borgerne her utmerker seg på ved å være på stønadstoppen. Så mye som annenhver arbeidsinnvandrers fra de nye EU-landene er stønadsmottaker, mot bare vel halvparten (28 prosent) blant arbeidsinnvandrere fra Asia med Tyrkia. For dette mønstret spiller nok igjen sammensetningen av gruppene langs andre dimensjoner, for eksempel botid, en betydelig rolle.

Familieinnvandrere ligner andre innvandrere med samme landbakgrunn

Når det gjelder familieinnvandrere ser vi at stønadsmottaket blant disse med noen unntak likner ikke-familieinnvandrete innvandrere med samme landbakgrunn. (Og her er nok menn en riktig betegnelse, da majoriteten av familieinnvandrere er kvinner.) Vi legger merke til at familieinnvandrere fra Afrika og de nye EU-landene i påfallende mindre grad er stønadsmottakere enn sine landsmenn – som riktignok har de høyeste andelene i de to innvandringsgrunns-gruppene (Tabell 7.1).

Tabell 7.1 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter opprinnelsesregion og innvandringsgrunn. Prosent

Andel	Alle	Arbeid	Flukt	Familie, herav			Ut-danning	Uoppgitt
				Alle	til arbeids-innvandrere	til flyktning		
Norden	43	:	:	:	:	:	:	43
Gamle EU-land	33	35	40	32	32	-	30	27
Nye EU-land	45	50	52	34	34	-	44	38
Øst-Europa ellers .	51	36	54	51	-	51	33	47
Asia inkl. Tyrkia	53	28	59	54	-	54	24	32
Afrika	54	38	63	48	-	48	33	32
Andre	44	25	53	49	49	-	34	37
Alle	48	43	58	48	38	52	31	42

Familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og til flyktninger er gjensidig utelukkende kategorisert etter landbakgrunn, derfor tomme ruter.

7.5. Innvandringsgrunn, region og botid

I dette avsnittet skal vi forsøke å ta alle de tre faktorene region, grunn og botid i betraktning samtidig. Vi kan dermed komme nærmere et svar på de to vanskelige spørsmålene som har forfulgt oss gjennom rapporten. Hvilken betydning har innvandringsgrunn, og hvilken betydning har botid, for innvandreres bruk av velferdsordninger? Fordi det er en sterk sammenheng mellom innvandringsgrunn og botid (jfr avsnitt 3.10) fordrer begge spørsmålene at vi holder den ene faktoren fast når vi skal vurdere "effekten" av den andre. Når vi i tillegg trekker opprinnelsesregion inn i analysen hindres forstyrrende effekter av at land har byttet roller som dominerende kilder til arbeidsinnvandrere og flyktninger osv., jfr avsnitt 3.9- 3.12. Vi vil som tidligere i rapporten basere analysen på en forenklet inndeling av botid, og vil fokusere på arbeidsinnvandrere versus flyktninger. Vi vil også se på bruken av velferdsordninger blant arbeidsinnvandreres og flyktnings innvandrete familiedlemmer.

Betydningen av botid gitt ulike kombinasjoner av innvandringsgrunn og -region

Når det gjelder sammenhengen mellom botid og bruk av velferdsordninger antyder vi i avsnittene 6.3, 7.2 og 7.3 at innvandrere med lang botid i større grad gjør bruk av velferdsordninger enn dem med kortere botid. Sammenhengen gir som vi har påpekt strengt tatt bare en indikasjon på at bruk av velferdsordninger øker med botid, og kan skyldes sammensetningseffekter idet innvandrere med lang botid som vi har sett er en annen type innvandrere enn dem med kort. I avsnittene 7.2 og 7.3 trakk vi de relevante faktorene innvandringsgrunn og innvandringsregion inn i analysen, men har bare *hver for seg*. Tabell 7.2 og Tabell 7.3 viser innvandrernes bruk av velferdsordninger som en funksjon av både innvandringsgrunn, -region og botid (innvandringsår). Tabellene viser den statistiske effekten av botid gitt enhver kombinasjon av innvandringsgrunn og -region. På bakgrunn av tabellene er det også mulig å avdekke effekten av innvandringsgrunn etter region og botid, og av region etter grunn og botid. Dette kan gjøres både med utgangspunkt i andel stønadsmottakere og gjennomsnittlige utbetalinger. Vi vil bare her gjøre noen utvalgte betraktninger.

Tabell 7.2 Andel stønadsmottakere blant innvandrere etter opprinnelsesregion, innvandringsgrunn og botid (innvandringsår). 2009. Prosent

Andel	Alle	Arbeid	Flukt	Familie, herav			Ut- danning	Uoppgitt
				Alle	til arbeids- innvandr	til flyktning		
Kort botid (innvandret 2005-2008)								
Norden	43	:	:	:	:	:	:	43
Gamle EU-land	33	35	40	32	32	-	30	27
Nye EU-land	45	50	52	34	34	-	44	38
Øst-Europa ellers .	51	36	54	51	-	51	33	47
Asia inkl. Tyrkia	53	28	59	54	-	54	24	32
Afrika	54	38	63	48	-	48	33	32
Andre	44	25	53	49	49	-	34	37
Alle	48	43	58	48	38	52	31	42
Lang botid (innvandret 1990-2004)								
Norden.....	50	:	:	:	:	:	:	50
Gamle EU-land	41	41	45	40	40	-	44	36
Nye EU-land	55	57	52	56	56	-	51	40
Øst-Europa ellers .	54	45	55	55	-	55	51	51
Asia inkl. Tyrkia	59	44	60	60	-	60	51	35
Afrika	58	53	63	55	-	55	49	33
Andre.....	54	36	54	57	57	-	53	40
Alle	55	44	59	57	51	58	50	49

Familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og til flyktninger er gjensidig utelukkende kategorisert etter landbakgrunn, derfor tomme ruter.

Tabell 7.3 Bruk av velferdsordninger blant innvandrere etter ulike kombinasjoner av opprinnelsesregion, innvandringsgrunn og botid (innvandringsår). Gjennomsnittlig beløp (inkludert ikke-mottakere). 1000 kr. 2009

Beløp, alle, 1000 kr	Familie, herav						Ut- danning	Uoppgitt
	Alle	Arbeid	Flukt	Alle	til arbeids- innvandr	til flyktning		
Kort botid (innvandret 2005-2008)								
Norden	24	:	:	:	:	:	:	24
Gamle EU-land	22	23	16	14	14	-	8	9
Nye EU-land	29	31	35	12	12	-	19	33
Øst-Europa ellers .	36	22	46	29	-	29	9	36
Asia inkl. Tyrkia	30	14	43	24	-	24	6	25
Afrika	42	25	51	26	-	26	10	37
Andre	21	14	44	23	23	-	9	23
Alle	29	28	46	21	15	25	9	25
Lang botid (innvandret 1990-2004)								
Norden.....	42	:	:	:	:	-	:	42
Gamle EU-land	30	32	46	28	28	-	33	28
Nye EU-land	43	39	50	43	43	-	46	37
Øst-Europa ellers .	53	41	56	47	-	47	44	61
Asia inkl. Tyrkia	58	38	73	51	-	51	38	35
Afrika	69	44	81	60	-	60	44	38
Andre.....	45	28	53	48	48	-	41	35
Alle	53	34	68	49	40	52	41	41

Familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og til flyktninger er gjensidig utelukkende kategorisert etter landbakgrunn, derfor tomme ruter.

Arbeidsinnvandrere med lang botid er oftere mottakere uansett region

Tabell 7.2 viser at den store forskjellen i andel stønadsmottakere mellom innvandrere med kort og lang botid (38 mot 55 prosent alt i alt) varierer gjennom et intrikat samspill mellom innvandringsgrunn og landbakgrunn. Vi ser at det ikke er noen forskjell mellom arbeidsinnvandrere med kort og med lang botid. Dette skyldes den buede omvendt-U sammenhengen vi husker fra Figur 7.4 – altså at det er de ned ”middels” botid som skiller seg ut med en høy stønadstilbøyelighet. Ser vi nærmere på Tabell 7.2 finner vi at det likevel er en klar tendens også blant arbeidsinnvandrere til at de med lang botid oftere mottar stønader enn de med kort *kontrollert for landbakgrunn*.

Botid har "uheldig effekt" for alle kombinasjoner av innvandringsgrunn/region

For alle regioner er det hver for seg (men ikke for alle regioner under ett) tilsynelatende en betydelig positiv effekt av botid på sannsynligheten for at man er stønadsmottaker. Sammenhengen kan selvfølgelig også her skyldes endringer i innvandrergruppenes sammensetning, men nå er både innvandringsgrunn og region ute av bildet som mulige forklaringer. Dermed styrkes inntrykket av at økende botid gir økt "utsatthet" eller "tilbøyelighet" for å bli stønadsmottaker, uansett innvandringsgrunn. Den samme tendensen finner vi (men i varierende grad) for alle de nær 40 ulike kombinasjonene av innvandringsgrunn/region som vi har opplysninger om (Tabell 7.2).

Effekten av botid er særlig sterk for familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere

Tabell 7.2 bekrefter, så langt det er mulig gitt vårt enkle datamateriale, at effekten av botid på sannsynligheten for at en er stønadsmottaker er særlig sterk blant familieinnvandrere. Dette gjelder uansett landbakgrunn, men effekten synes å være sterkest blant familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere. Vi tar forbehold om at vi ikke har hatt anledning til å trekke inn de viktige faktorene alder og kjønn – eller andre relevante variable - i analysen.

8. Konklusjon

I denne rapporten har vi drøftet innvandreres bruk av velferdsordninger i lys av faktorene innvandringsgrunn, botid, region, alder og kjønn. Rapporten har dokumentert at alle faktorene korrelerer med bruk av velferdsordninger. Ikke minst gjelder dette innvandringsgrunn og innvandringsår (-kohort, botid). Det er likevel – og nettopp av den grunn – blitt lagt stor vekt på problemene som er knyttet til å trekke *kausale* og dermed politisk relevante konklusjoner ut fra disse sammenhengene, som strengt tatt kun dokumenterer forskjeller og ikke årsaker. Vi har her eksemplifisert en rekke fallgruver, som vi i har forsøkt å gardere oss mot å falle ned i ved å kontrollere for konkurrerende og samvarierende faktorer.

Mangefasettert samspill

Statistisk sett er problemene knyttet til at rapporten – i likhet med mange andre publikasjoner på området – baseres på et tverrsnittsmateriale og at faktorene i høy grad korrelerer med hverandre. Dette mangefasettede samspillet mellom forklaringsfaktorene har blitt vektlagt i rapporten. Samspillet har i kombinasjon med at vi har benyttet et begrenset antall variable gjort det vanskelig å slå fast betydningen av faktorene - og særlig ”botid” - for innvandreres bruk av velferdsordninger.

Botid er problematisk

Tallene i denne rapporten viser at innvandreres bruk av velferdsordninger tiltar med botid, og at lengre botid øker bruken av velferdsordninger uansett innvandringsgrunn og/eller region. Samtidig må det nok en gang understrekes at det er høyst problematisk å måle effekter av botid på grunnlag av tverrsnittstall. Med data kun fra ett tidspunkt er det tross kontrollen vanskelig å skille effekter av botid fra (andre og mer eller mindre åpenbare) effekter av innvandringsår.

Ny studie gir støtte

Samtidig med at denne rapporten ble ferdigstilt ble det publisert en longitudinell studie som understøtter de mønstrene denne rapporten har antydnet; at bruk av velferdsordninger tiltar med botid for de fleste innvandrergupper, også blant arbeidsinnvandrere (Bratsberg m.fl. 2011).

Mer forskning og kunnskap

Med et ambisiøst formål, knapp tidsramme og (for) enkelt datagrunnlag ender rapporten - takket være en metodekritisk form - med at leseren nok sitter igjen med flere spørsmål enn han/hun har fått svar på. De viktige spørsmålene som stilles i rapporten, særlig angående effekter av botid, fordrer bedre data (fortrinnsvis longitudinelle) og mye mer forskning. Rapporten har forhåpentligvis kastet nytt og nyttig lys over et knippe helt sentrale og utslagsgivende faktorer, som har relevans og nytte på flere områder enn for bruk av velferdsordninger.

Referanser

Bratsberg, B, K. Røed og O. Raaum (2011): *Yrkesdeltaking på lang sikt blant ulike innvandrergupper i Norge*. Frischsentret. Rapport 1/2011.

Daugstad, G. red. (2008) : *Innvandring og innvandrere 2010*. Statistiske analyser 103. Statistisk sentralbyrå.

Daugstad, G. (2009): *Søker krake make? Ekteskap og pardannelse blant unge med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan og Vietnam*. Rapporter 2009/33. Statistisk sentralbyrå.

Hatland, Aksel (2010): Innvandrernes møte med velferdsstaten. *Tidsskrift for velferdsforskning* 3/2010.

Henriksen, K. (2010): *Familieinnvandring og ekteskapsmønster 1990-2008*. Rapporter 10/2010. Statistisk sentralbyrå.

Henriksen, K., L. Østby og D. Ellingsen red. (2010): *Innvandring og innvandrere 2010*. Statistiske analyser 119. Statistisk sentralbyrå.

Hirsch, Agnes Aaby (2010): *Sosialhjelpsmottakere blant innvandrere 1999-2002, 2005-2008*, Rapporter 2010/35, Statistisk sentralbyrå.

Løwe, T. (2008): *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn. Unge oppvokst i Norge med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam*. Rapporter 2008/14. Statistisk sentralbyrå.

Løwe, T. (2010): Unge med innvandrerbakgrunn og arbeidsmarkedet. Rapporter 27/2010. Statistisk sentralbyrå.

Osmunddalen, Å og Trygve Kalve (1995): Sosialhjelpsbruk blant innvandrere. *Samfunnsspeilet* nr. 3, 1995. Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2005). *Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS-landene*. Notater 2005/24, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2006). *Bruk av velferdsordninger blant nyankomne innvandrere fra de nye EØS-landene*. Notater 2006/52, Statistisk sentralbyrå.

Østby, Lars (2010). *Innvandrere med lavinntekt*. Rapporter 2010/5, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/05/01/rapp_201005/rapp_201005.pdf

Aaberge, R. og M. Bhuller (2010): *Vedvarende økonomisk fattigdom blant innvandrere. En empirisk analyse for perioden 1993-2007*. Rapporter 32/2010. Statistisk sentralbyrå

Aalandsli, V. og K. Tronstad (2010): *Familieinnvandring, kjønn og sysselsetting*. Rapporter 2010/23. Statistisk sentralbyrå.

Vedlegg A: Tabeller

Tabellene nedenfor inneholder bakgrunnstall som dels inngår i bearbeidet form i rapportens øvrige tabeller og figurer. Tallene gjelder, som i rapporten ellers, ytelser mottatt i 2009 blant bosatte innvandrere som innvandret i perioden 1990-2008,

Tall som representerer 1 eller 2 personer omfattes av regler for anonymisering og kan ikke oppgis og er derfor satt til 0 eller ”.”. Reglene for anonymisering påvirker også tall som er basert på inndelinger der bare en liten gruppe inngår, for å hindre at man skulle kunne regne seg fram til antall personer i den lille gruppen. I enkelte tilfeller må derfor også antallet personer i større grupper settes til 0. Dette påvirker enkelttall i noen tabeller, i for eksempel kjønnsfordelinger i mindre undergrupper, men dette vil ikke ha noen nevneverdig betydning for våre analyser eller konklusjoner.

Vedleggstabell 1 Innvandrere etter opprinnelsesregion og innvandringsår. Antall personer

	Alle	1990-99	2000-04	2005	2006	2007	2008
Norden	29 890	12 451	7 261	1 614	2 027	2 668	3 869
Gamle EU-land	30 748	6 880	6 792	2 241	3 154	5 027	6 654
Nye EU-land	53 441	3 970	5 602	3 772	7 636	14 676	17 785
Øst-Europa ellers	41 395	21 795	10 714	2 201	1 771	2 414	2 500
Asia inkl. Tyrkia	96 949	32 476	33 306	6 163	6 206	8 235	10 563
Afrika	38 185	10 461	13 968	3 078	2 943	3 882	3 853
Andre	14 819	4 350	4 112	1 105	1 238	1 705	2 309
Alle	305 427	92 383	81 755	20 174	24 975	38 607	47 533

Vedleggstabell 2 Innvandrere etter innvandringsgrunn og innvandringsår. Antall personer

	Alle	1990-99	2000-04	2005	2006	2007	2008
Arbeidsinnvandrere	60 518	4 437	7 161	4 494	8 533	16 160	19 733
Flyktninger	75 298	35 163	23 964	3 779	3 078	5 113	4 201
Familieinnvandrere i alt.....	119 956	35 607	37 965	8 803	9 689	12 210	15 682
Utdanning	14 892	3 238	3 996	1 176	1 233	1 894	3 355
Uoppgitt	34 763	13 938	8 669	1 922	2 442	3 230	4 562
Alle	305 427	92 383	81 755	20 174	24 975	38 607	47 533

Vedleggstabell 3 Innvandrere etter innvandringsgrunn og opprinnelsesregion. Antall personer

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Utdanning	Uoppgitt
Norden	29 890	0	0	0	0	29 748
Gamle EU-land	30 748	16 806	186	10 896	2 263	597
Nye EU-land	53 441	34 733	299	15 821	2 292	296
Øst-Europa ellers	41 395	1 900	24 005	12 884	2 221	385
Asia inkl. Tyrkia	96 949	3 935	31 906	53 811	5 171	2 126
Afrika	38 185	736	18 356	16 506	1 725	862
Andre	14 819	2 371	529	9 956	1 214	749
Alle	305 427	60 518	75 298	119 956	14 892	34 763

Vedleggstabell 4 Innvandrere etter innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og botid. Antall

Antall	Alle	Arbeid	Flukt	Familie, herav			Ut-danning	Uoppgitt
				Alle	til arbeids-innvandrer	til flyktning		
Kort botid (innvandret 2005-2008)								
Norden	10 178	:	:	:	:	:	:	10 134
Gamle EU-land	17 076	10 105	36	5 743	5 743		955	237
Nye EU-land	43 869	32 586	46	10 501	10 501		632	104
Øst-Europa ellers .	8 886	1 251	2 373	4 006		4 006	1 051	205
Asia inkl. Tyrkia	31 167	2 853	7 540	16 406		16 406	3 494	874
Afrika	13 756	500	6 123	5 881		5 881	922	330
Andre	6 357	1 612	44	3 825	3 825		604	272
Alle	131 289	48 920	16 171	46 384	20 069	26 293	7 658	12 156
Lang botid (innvandret 1990-2004)								
Norden	19 712	24	:	:	:		:	19 614
Gamle EU-land	13 672	6 701	150	5 153	5 153		1 308	360
Nye EU-land	9 572	2 147	253	5 320	5 320		1 660	192
Øst-Europa ellers .	32 509	649	21 632	8 878		8 878	1 170	180
Asia inkl. Tyrkia	65 782	1 082	24 366	37 405		37 405	1 677	1 252
Afrika	24 429	236	12 233	10 625		10 625	803	532
Andre	8 462	759	485	6 131	6 131		610	477
Alle	174 138	11 598	59 127	73 572	16 604	56 908	7 234	22 607

Familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og til flyktninger er gjensidig utelukkende kategorisert etter landbakgrunn, derfor tomme ruter.

Vedleggstabell 5 Innvandrere etter innvandringsår og alder. Antall

Alder	Alle	1990-99	2000-04	2005	2006	2007	2008
< 20	51 246	8 970	16 227	4 465	4 954	7 286	9 344
20-24	28 262	7 464	6 403	1 585	2 133	3 911	6 766
25-29	46 852	7 366	11 538	3 654	5 024	8 391	10 879
30-34	49 812	10 958	16 033	3 812	4 630	6 890	7 489
35-39	44 235	16 154	12 545	2 624	3 246	4 595	5 071
40-49	56 508	26 033	12 978	2 782	3 504	5 431	5 780
50-59	20 338	10 289	4 323	948	1 217	1 763	1 798
60 +	8 174	5 149	1 708	304	267	340	406
Alle	305 427	92 383	81 755	20 174	24 975	38 607	47 533

Vedleggstabell 6 Innvandrere etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Antall og andeler med lang og kort botid

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 prosent	2005-2008 prosent
Arbeid	60 518	4 437	7 161	4 494	8 533	16 160	19 733	6,7	37,3
Flukt	75 298	35 163	23 964	3 779	3 078	5 113	4 201	34,0	12,3
Familie	119 956	35 607	37 965	8 803	9 689	12 210	15 682	42,2	35,3
Utdanning	14 892	3 238	3 996	1 176	1 233	1 894	3 355	4,2	5,8
Uoppgitt	34 763	13 938	8 669	1 922	2 442	3 230	4 562	13,0	9,3
Alle	305 427	92 383	81 755	20 174	24 975	38 607	47 533	100,0	100,0

Vedleggstabell 7 Innvandrere etter innvandringsgrunn og opprinnelsesregion. Antall og prosent

Antall	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Utdanning	Uoppgitt
Norden	29 890	:	:	:	:	29 748
Gamle EU-land	30 748	16 806	186	10 896	2 263	597
Nye EU-land	53 441	34 733	299	15 821	2 292	296
Øst-Europa ellers	41 395	1 900	24 005	12 884	2 221	385
Asia inkl. Tyrkia	96 949	3 935	31 906	53 811	5 171	2 126
Afrika	38 185	736	18 356	16 506	1 725	862
Andre	14 819	2 371	529	9 956	1 214	749
Alle	305 427	60 518	75 298	119 956	14 892	34 763
Andel av alle med gitt kombinasjon						
Norden	9,8	0,0	0,0	0,0	0,0	9,7
Gamle EU-land	10,1	5,5	0,1	3,6	0,7	0,2
Nye EU-land	17,5	11,4	0,1	5,2	0,8	0,1
Øst-Europa ellers	13,6	0,6	7,9	4,2	0,7	0,1
Asia inkl. Tyrkia	31,7	1,3	10,4	17,6	1,7	0,7
Afrika	12,5	0,2	6,0	5,4	0,6	0,3
Andre	4,9	0,8	0,2	3,3	0,4	0,2
Alle	100	19,8	24,7	39,3	4,9	11,4
Andel med gitt innvandringsgrunn						
Norden	9,8	0,0	0,0	0,0	0,0	85,6
Gamle EU-land	10,1	27,8	0,2	9,1	15,2	1,7
Nye EU-land	17,5	57,4	0,4	13,2	15,4	0,9
Øst-Europa ellers	13,6	3,1	31,9	10,7	14,9	1,1
Asia inkl. Tyrkia	31,7	6,5	42,4	44,9	34,7	6,1
Afrika	12,5	1,2	24,4	13,8	11,6	2,5
Andre	4,9	3,9	0,7	8,3	8,2	2,2
Alle	100	100	100	100	100	100
Andel fra gitt region						
Norden	100	0,0	0,0	0,0	0,0	99,5
Gamle EU-land	100	54,7	0,6	35,4	7,4	1,9
Nye EU-land	100	65,0	0,6	29,6	4,3	0,6
Øst-Europa ellers	100	4,6	58,0	31,1	5,4	0,9
Asia inkl. Tyrkia	100	4,1	32,9	55,5	5,3	2,2
Afrika	100	1,9	48,1	43,2	4,5	2,3
Andre	100	16,0	3,6	67,2	8,2	5,1
Alle	100	19,8	24,7	39,3	4,9	11,4

Vedleggstabell 8 Antall stønadstilfeller av ulike typer velferdsmidler og antall mottakere av minst en type stønad blant innvandrere etter alder

	Alle	0 - 19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 +
Rehabiliterings- og attføringspenger	13 070	80	574	1 167	2 055	2 561	4 397	1 985	251
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	4 553	201	954	1 506	1 182	577	:	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	5 541	116	682	1 224	1 547	1 133	808	:	:
Barnetrygd	79 294	:	4 227	12 988	19 649	19 223	19 947	2 503	:
Alderspensjon	2 463	0	0	0	0	0	0	0	2 463
Dagpenger ved arbeidsledighet	26 233	163	2 561	4 884	5 571	4 718	6 059	2 083	194
Sykepenger	36 707	305	2 894	6 271	7 790	7 060	8 881	3 072	434
Fødselspenger	13 188	42	1 179	3 823	4 717	2 640	756	:	:
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	530	:	96	157	157	81	:	0	0
Kontantstøtte	16 412	71	1 789	4 717	5 209	3 290	1 295	:	:
Uførepensjon	4 262	67	136	111	139	282	1 157	1 553	817
Kvalifiseringsstønad	275	6	23	50	54	64	57	21	0
Sosialhjelp	25 462	1 509	3 404	3 642	3 858	3 858	5 583	2 405	1 203
Bostøtte	21 732	408	2 015	3 196	3 625	3 593	4 853	2 094	1 948
Introduksjonsstønad	7 950	541	1 186	1 866	1 607	1 230	1 208	293	19
Sum stønadstilfeller	260 952	3 509	22 018	46 284	58 129	51 050	55 546	16 009	7 329
Antall mottakere	147 174	2 875	11 429	23 427	30 631	28 923	34 391	10 602	4 896
Antall innvandrere i alt	305 427	51 246	28 262	46 852	49 812	44 235	56 508	20 338	8 174

Vedleggstabell 9 Mannlige innvandrere som mottok ulike typer velferdsmidler i 2009. Antall etter alder

	Alle	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 +
Rehabiliterings- og attføringspenger	6 346	51	328	583	933	1 199	2 106	996	150
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn ..	186	:	:	18	50	43	52	:	:
Barnetrygd	13 795	249	189	1 370	3 140	3 549	4 495	752	51
Alderspensjon	1 012	0	0	0	0	0	0	0	1 012
Dagpenger ved arbeidsledighet	18 187	119	1 783	3 271	3 679	3 217	4 366	1 605	147
Sykepenger	16 841	129	1 252	2 537	3 299	3 251	4 497	1 622	254
Fødselspenger	3 560	0	118	726	1 300	945	441	28	2
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Kontantstøtte	3 268	:	158	739	1 089	769	474	35	:
Uførepensjon	2 336	38	71	61	81	158	675	803	449
Kvalifiseringsstønad ..	138	6	11	21	28	35	26	11	0
Sosialhjelp	14 280	866	1 946	1 908	1 988	2 160	3 366	1 436	610
Bostøtte	10 175	215	889	1 378	1 487	1 702	2 530	1 149	825
Introduksjonsstønad ..	3 730	311	513	810	711	576	620	173	16
Antall mottakere	61 868	1 559	4 922	8 834	11 748	11 509	15 398	5 672	2 226
Antall mannlige innvandrere i alt	155 554	26 216	13 611	22 181	24 803	22 817	30 852	11 374	3 700

Vedleggstabell 10 Innvandrerens bruk av ulike typer velferdsmidler i 2009. Beløp utbetalt etter aldersgruppe. Millioner kroner

	Alle	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 +
Rehabiliterings- og attføringspenger	1 703,0	7,5	60,0	137,3	263,1	352,3	595,1	256,7	30,9
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	156,8	7,0	32,9	51,6	40,8	19,7	:	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn ..	490,5	12,7	75,6	123,2	135,6	87,1	54,8	:	:
Barnetrygd	1 833,3	:	71,0	255,3	465,0	506,6	479,1	45,6	:
Alderspensjon	114,0	:	:	:	:	:	:	:	113,9
Dagpenger ved arbeidsledighet	1 742,9	6,6	147,6	314,3	366,8	326,6	414,8	151,3	14,7
Sykepenger	2 374,8	8,9	153,9	374,8	486,0	460,6	619,0	236,6	35,1
Fødselspenger	1 269,6	3,5	111,8	371,1	476,5	249,7	55,8	:	:
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	5,8	:	1,2	1,9	1,5	0,7	:	0,0	0,0
Kontantstøtte	423,7	1,7	47,1	122,5	133,8	83,8	33,7	:	:
Uførepensjon	525,6	9,7	24,1	19,2	25,2	48,8	168,0	167,7	62,9
Kvalifiseringsstønad ..	13,1	0,1	1,1	2,2	2,7	3,1	2,9	1,0	0,0
Sosialhjelp	1 381,2	47,7	132,5	163,2	189,2	225,2	357,6	178,4	87,3
Bostøtte	568,8	6,6	42,7	75,6	95,3	97,4	137,7	57,7	55,9
Introduksjonsstønad ..	755,2	37,4	88,9	180,5	162,5	124,7	128,2	31,0	2,1
Sum	13 399,2	158,7	993,8	2 201,3	2 856,4	2 595,6	3 058,5	1 130,0	404,9
Antall som mottar ytelser	147 174	2 875	11 429	23 427	30 631	28 923	34 391	10 602	4 896
Antall innvandrere i alt	305 427	51 246	28 262	46 852	49 812	44 235	56 508	20 338	8 174
Beløp per innvandrer, kr	43 870	3 096	35 162	46 983	57 344	58 677	54 126	55 563	49 534
Beløp per mottaker, kr	91 043	55 194	86 950	93 963	93 253	89 741	88 934	106 587	82 698

Vedleggstabell 11 Innvanderers bruk av ulike typer velferdsmidler i 2009. Beløp utbetalt etter mottakers kjønn og alder. Millioner kroner. Forbehold om manglende eller for lave tall grunnet regler for anonymisering

	Alle	0-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-49	50-59	60 +
Menn									
Rehabiliterings- og attføringspenger	871,7	4,9	34,3	70,7	124,3	179,5	302,1	136,5	19,4
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	10,9	:	:	1,4	2,7	1,8	3,3	:	:
Barnetrygd	319,6	3,2	3,1	26,4	72,0	92,3	106,7	14,7	1,1
Alderspensjon	51,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	51,5
Dagpenger ved arbeidsledighet	1 300,0	4,9	111,2	227,0	261,4	239,4	320,4	123,1	12,5
Sykepenger	1 253,0	3,7	69,2	175,6	239,0	238,1	362,2	140,7	24,5
Fødselspenger	139,0	0,0	4,3	26,7	49,7	38,8	18,4	1,0	0,1
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Kontantstøtte	93,7	:	4,6	21,1	31,6	21,8	13,5	0,9	:
Uførepensjon	317,0	5,5	12,5	10,5	15,0	29,8	111,7	95,3	36,7
Kvalifiseringsstønad	6,2	0,1	0,5	1,0	1,2	1,8	1,1	0,5	0,0
Sosialhjelp	789,6	27,4	74,1	81,3	94,0	128,0	224,9	110,9	49,0
Bostøtte	243,5	3,2	15,6	28,2	33,0	41,3	67,8	31,3	23,0
Introduksjonsstønad	371,2	21,0	40,1	86,1	76,0	61,2	66,8	18,2	1,7
Sum	5 769	74,1	370,9	756,2	1 000,6	1 074,2	1 599,2	673,7	219,7
Antall mannlige innvandrere i alt	155 554	26 216	13 611	22 181	24 803	22 817	30 852	11 374	3 700
Kvinner*									
Rehabiliterings- og attføringspenger	831,4	2,7	25,6	66,7	138,8	172,9	293,0	120,2	11,5
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	479,5	:	:	121,8	132,8	85,3	51,5	:	:
Barnetrygd	1 513,7	:	67,9	228,9	392,9	414,2	372,4	30,9	:
Alderspensjon	62,5	:	:	:	:	:	:	:	62,5
Dagpenger ved arbeidsledighet	442,9	1,7	36,4	87,3	105,4	87,2	94,4	28,2	2,2
Sykepenger	1 121,8	5,2	84,7	199,2	247,0	222,4	256,9	95,8	10,6
Fødselspenger	1 130,7	3,5	107,5	344,4	426,8	210,9	37,4	:	:
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Kontantstøtte	330,0	:	42,5	101,3	102,2	62,0	20,2	:	:
Uførepensjon	208,6	4,2	11,6	8,7	10,2	19,0	56,3	72,4	26,2
Kvalifiseringsstønad	7,0	0,0	0,6	1,2	1,6	1,4	1,8	0,4	0,0
Sosialhjelp	591,6	20,3	58,4	82,0	95,2	97,2	132,8	67,5	38,3
Bostøtte	325,4	3,3	27,2	47,4	62,3	56,1	69,9	26,4	32,9
Introduksjonsstønad	384,0	16,4	48,8	94,3	86,5	63,5	61,3	12,8	0,3
Sum	7 630,6	84,6	622,8	1 445,1	1 855,9	1 521,3	1 459,3	456,3	185,2
Antall kvinnelige innvandrere i alt	149 873	25 030	14 651	24 671	25 009	21 418	25 656	8 964	4 474

Vedleggstabell 12 Mottak av ulike typer velferdsmidler i 2009. Hele befolkningen. Antall og andel mottakere og beløp mottatt beregnet for alle og for mottakere

	Antall mottakere	Andel mottakere (prosent)	Beløp mottatt, sum millioner kroner	Beløp mottatt, gjennomsnitt for mottakere
Rehabiliterings- og attføringspenger	163 072	3,4	20 504,4	125 700
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	11 298	0,2	383,9	34 000
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	45 305	0,9	2 873,9	63 400
Barnetrygd	672 395	14,0	14 550,9	21 600
Alderspensjon	648 266	13,5	110 172,0	169 900
Dagpenger ved arbeidsledighet	154 979	3,2	9 284,9	59 900
Sykepenger	508 600	10,6	33 482,0	65 800
Fødselspenger	135 204	2,8	13 152,3	97 300
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	3 712	0,1	54,5	14 700
Kontantstøtte	71 842	1,5	1 455,3	20 300
Uførepensjon	307 117	6,4	49 687,5	161 800
Kvalifiseringsstønad	8 474	0,2	639,8	75 500
Sosialhjelp	113 246	2,4	4 468,2	39 500
Bostøtte	134 697	2,8	2 672,2	19 800
Introduksjonsstønad	8 275	0,2	777,0	93 900
Antall mottakere av minst en av ovenstående	2 165 860	45,1	264 587,0	122 200
Antall stønadstilfeller	3 018 898			
Antall bosatte i alt	4 799 239			

Vedleggstabell 13 Bruk av velferdsordninger i 2009. Sum mottatt beløp, millioner kroner. Hele befolkningen

	Alle	Under 20 år	20-24 år	25-29 år	30-34 år	35-39 år	40-49 år	50-59 år	60 år og eldre
Rehabiliterings- og attføringspenger	20 504	257	1 370	1 902	2 397	3 158	5 964	4 327	1 130
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	384	44	100	109	80	41	10	:	:
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn ..	2 874	167	627	702	624	461	282	11	0
Barnetrygd	14 551	63	414	1 339	2 777	4 010	5 216	709	22
Alderspensjon	110 172	0	0	0	0	0	:	:	110 172
Dagpenger ved arbeidsledighet	9 285	95	1 072	1 345	1 380	1 353	2 107	1 323	611
Sykepenger	33 482	227	1 646	3 046	3 865	4 499	8 544	7 869	3 786
Fødselspenger	13 152	67	1 157	3 823	4 839	2 643	603	18	0
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	55	1	16	17	11	6	3	:	:
Kontantstøtte	1 455	13	169	392	454	305	116	5	1
Uførepensjon	49 688	207	542	720	1 098	1 970	7 475	16 525	21 150
Kvalifiseringsstønad ..	640	27	92	105	97	92	148	67	12
Sosialhjelp	4 468	282	601	569	566	650	1 068	527	205
Bostøtte	2 672	44	192	249	263	276	476	333	839
Introduksjonsstønad ..	777	39	97	185	164	127	130	32	2
Sum av alle spesifiserte velferdsmidler	264 587	1 538	8 137	14 592	18 728	19 697	32 214	31 750	137 931
Antall som mottar ytelse	2 165				191				
860	27 759	90 844	140 819	400	229 096	398 100	275 180	812 662	
4 799	1 231			319					
Antall innbyggere i alt	239	421	294 735	302 584	839	361 842	688 261	608 084	992 473
Beløp per innbygger, kr	55 131	1 249	27 608	48 225	58 554	54 435	46 805	52 212	138 977
Beløp per mottaker, kr	122 163	55 406	89 572	103 624	97 846	85 977	80 920	115 377	169 727

Vedleggstabell 14 Antall mottakere av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Personer

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Utdanning	Uoppgitt
Rehabiliterings- og attføringspenger	13 070	698	5 936	4 937	167	1 332
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	4 553	97	1 071	3 076	194	115
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	5 541	133	2 084	2 775	205	344
Barnetrygd	79 294	14 638	15 524	38 471	3 164	7 497
Alderspensjon	2 463	44	1 377	676	85	281
Dagpenger ved arbeidsledighet	26 233	9 085	6 523	7 764	591	2 270
Sykepenger	36 707	6 391	10 317	13 636	1 359	5 004
Fødselspenger	13 188	2 512	1 679	5 512	1 038	2 447
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	530	:	201	285	19	21
Kontantstøtte	16 412	2 598	3 429	8 692	650	1 043
Uførepensjon	4 262	72	2 807	982	36	365
Kvalifiseringsstønad	275	:	21	63	0	0
Sosialhjelp	25 462	818	16 109	7 180	221	1 134
Bostøtte	21 732	404	14 856	5 569	287	616
Introduksjonsstønad	7 950	:	6 148	1 779	20	:
Antall mottakere	147 174	25 926	44 568	57 669	4 642	14 461

Vedleggstabell 15 Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Beløp mottatt. Millioner kroner

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie	Utdanning	Uoppgitt (Norden)
Rehabiliterings- og attføringspenger	1 703	85	782	632	22	183
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	157	3	37	106	7	4
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	491	8	209	239	14	21
Barnetrygd	1 833	329	419	865	58	163
Alderspensjon	114	2	72	24	3	13
Dagpenger ved arbeidsledighet	1 743	590	488	483	34	149
Sykepenger	2 375	393	757	824	68	333
Fødselspenger	1 270	234	148	516	119	252
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	6	:	2	3	0	0
Kontantstøtte	424	73	91	225	14	21
Uførepensjon	526	7	373	112	4	30
Kvalifiseringsstønad	13	0	10	3	0	0
Sosialhjelp	1 381	22	947	354	11	47
Bostøtte	569	7	392	149	6	14
Introduksjonsstønad	755	0	595	158	2	0
Sum	13 399	1 754	5 336	4 712	363	1 234
Sum uten introduksjonsstønad	12 644	1 754	4 741	4 553	361	1 234

Vedleggstabell 16 Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere. Antall mottakere etter opprinnelsesregion. Personer

	Alle	Norden	Gamle EU-land	Nye EU-land	Øst- Europa ellers	Asia inkl. Tyrkia	Afrika	Andre
Rehabiliterings- og attføringspenger	13 070	1 157	574	653	2 911	5 548	1 700	527
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	4 553	97	133	406	482	1 966	1 275	194
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	5 541	302	139	292	752	1 710	2 025	321
Barnetrygd	79 294	6 770	5 080	15 883	10 029	28 055	9 519	3 958
Alderspensjon	2 463	207	120	66	990	789	135	156
Dagpenger ved arbeidsledighet	26 233	1 945	2 169	7 668	3 162	7 125	3 161	1 003
Sykepenger	36 707	4 454	3 237	5 108	6 286	12 049	3 792	1 781
Fødselspenger	13 188	2 250	1 752	1 894	1 668	3 463	1 191	970
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	530	:	:	:	91	162	196	:
Kontantstøtte	16 412	884	725	3 049	1 874	6 356	2 870	654
Uførepensjon	4 262	338	105	147	1 047	2 135	397	93
Kvalifiseringsstønad	275	0	1	0	41	138	95	0
Sosialhjelp	25 462	851	436	844	3 494	10 557	8 671	609
Bostøtte	21 732	422	220	537	3 224	9 165	7 674	490
Introduksjonsstønad	7 950	2	4	12	731	3 901	3 288	12
Antall mottakere	147 174	12 815	10 270	24 102	21 202	51 361	20 979	6 445

Vedleggstabell 17 Mottak av ulike velferdsmidler blant innvandrere. Beløp etter opprinnelsesregion. Mill kr

	Alle	Norden	Gamle EU-land	Nye EU-land	Øst- Europa ellers	Asia inkl. Tyrkia	Afrika	Andre
Rehabiliterings- og attføringspenger	1 703	158	69	76	386	722	221	69
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	157	3	4	14	17	68	44	7
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	490	18	8	20	63	145	212	26
Barnetrygd	1 833	146	109	348	216	645	286	82
Alderspensjon	114	10	5	3	35	50	6	6
Dagpenger ved arbeidsledighet	1 743	126	137	490	217	477	236	60
Sykepenger	2 375	293	194	295	451	814	227	100
Fødselspenger	1 270	233	164	195	163	318	103	93
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	6	:	:	:	2	1	2	:
Kontantstøtte	424	17	15	85	47	164	80	15
Uførepensjon	526	28	11	14	103	303	57	10
Kvalifiseringsstønad	13	0	0	0	2	7	5	0
Sosialhjelp	1 381	31	13	27	194	621	470	26
Bostøtte	569	8	4	11	82	245	207	11
Introduksjonsstønad	755	0	0	1	67	376	308	1
Sum	13 399	1 076	735	1 582	2 051	4 970	2 477	509

Vedleggstabell 18 Mottak av velferdsmidler blant innvandrere. Antall mottakere etter innvandringsår. Personer

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Rehabiliterings- og attføringspenger	13 070	7 550	4 379	485	325	239	92
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	4 553	581	1 141	390	470	694	1 277
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	5 541	2 156	2 546	370	259	153	57
Barnetrygd	79 294	28 098	22 964	5 515	6 442	8 774	7 501
Alderspensjon	2 463	1 960	391	46	22	22	22
Dagpenger ved arbeidsledighet	26 233	6 844	7 750	1 945	2 655	4 203	2 836
Sykepenger	36 707	14 983	11 877	2 250	2 341	2 906	2 350
Fødselspenger	13 188	3 588	4 729	1 233	1 364	1 360	914
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	530	169	293	42	19	:	:
Kontantstøtte	16 412	4 150	5 497	1 518	1 691	2 005	1 551
Uførepensjon	4 262	3 557	647	39	11	:	:
Kvalifiseringsstønad	275	1	20	40	114	89	11
Sosialhjelp	25 462	8 206	9 312	1 692	1 636	2 262	2 354
Bostøtte	21 732	7 591	7 201	1 186	1 241	2 277	2 236
Introduksjonsstønad	7 950	38	244	456	1 295	2 923	2 994
Antall mottakere	147 174	53 217	42 738	9 523	11 297	16 087	14 312

Vedleggstabell 19 Innvandreres mottak av velferdsmidler i 2009. Antall og andel mottakere og beløp. Innvandrere innvandet i perioden 1990-2004 (lang botid)

	Antall mottakere	Andel mottakere (prosent, av 174 138)	Beløp mottatt, sum millioner kroner	Beløp mottatt, gjennomsnitt for mottakere
Rehabiliterings- og attføringspenger	11 929	6,9	1 582,9	132 700
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	1 722	1,0	59,6	34 600
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	4 702	2,7	401,5	85 400
Barnetrygd	51 062	29,3	1 243,1	24 300
Alderspensjon	2 351	1,4	107,7	45 800
Dagpenger ved arbeidsledighet	14 594	8,4	1 021,4	70 000
Sykepenger	26 860	15,4	1 808,8	67 300
Fødselspenger	8 317	4,8	810,4	97 400
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	462	0,3	5,1	10 900
Kontantstøtte	9 647	5,5	245,9	25 500
Uførepensjon	4 204	2,4	518,1	123 200
Kvalifiseringsstønad	21	0,0	1,1	51 200
Sosialhjelp	17 518	10,1	1 021,3	58 300
Bostøtte	14 792	8,5	407,9	27 600
Introduksjonsstønad	282	0,2	19,6	69 600
Antall mottakere	95 955	55,2	9 290,0	96 800

Vedleggstabell 20 Innvandreres mottak av velferdsmidler i 2009. Antall og andel mottakere og beløp. Innvandrere innvandet i perioden 2005-2008 (kort botid)

	Antall mottakere	Andel mottakere (prosent, av 131289)	Beløp mottatt, sum millioner kroner	Beløp mottatt, gjennomsnitt for mottakere
Rehabiliterings- og attføringspenger	1 141	0,9	120,1	105 300
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	2 831	2,2	97,2	34 300
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	839	0,6	88,9	106 000
Barnetrygd	28 232	21,5	590,2	20 900
Alderspensjon	112	0,1	6,3	55 800
Dagpenger ved arbeidsledighet	11 639	8,9	721,5	62 000
Sykepenger	9 847	7,5	566,0	57 500
Fødselspenger	4 871	3,7	459,3	94 300
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	68	0,1	0,7	10 400
Kontantstøtte	6 765	5,2	177,8	26 300
Uførepensjon	58	0,0	7,5	129 800
Kvalifiseringsstønad	254	0,2	12,1	47 500
Sosialhjelp	7 944	6,1	359,9	45 300
Bostøtte	6 940	5,3	160,9	23 200
Introduksjonsstønad	7 668	5,8	735,6	95 900
Sum	51 219	39,0	4 109,1	80 200

Vedleggstabell 21 Mottak av velferdsmidler blant innvandrere. Andel mottakere etter innvandringsår

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Rehabiliterings- og attføringspenger	4,3	8,2	5,4	2,4	1,3	0,6	0,2
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	1,5	0,6	1,4	1,9	1,9	1,8	2,7
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	1,8	2,3	3,1	1,8	1,0	0,4	0,1
Barnetrygd	26,0	30,4	28,1	27,3	25,8	22,7	15,8
Alderspensjon	0,8	2,1	0,5	0,2	0,1	0,1	0,0
Dagpenger ved arbeidsledighet	8,6	7,4	9,5	9,6	10,6	10,9	6,0
Sykepenger	12,0	16,2	14,5	11,2	9,4	7,5	4,9
Fødselspenger	4,3	3,9	5,8	6,1	5,5	3,5	1,9
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	0,2	0,2	0,4	0,2	0,1	:	:
Kontantstøtte	5,4	4,5	6,7	7,5	6,8	5,2	3,3
Uførepensjon	1,4	3,9	0,8	0,2	0,0	:	:
Kvalifiseringsstønad	1,1	0,8	1,8	1,7	1,3	0,5	0,3
Sosialhjelp	8,3	8,9	11,4	8,4	6,6	5,9	5,0
Bostøtte	7,1	8,2	8,8	5,9	5,0	5,9	4,7
Introduksjonsstønad	2,6	0,0	0,3	2,3	5,2	7,6	6,3
Gjennomsnitt	48,3	57,6	52,4	47,4	45,4	41,7	30,2

Vedleggstabell 22 Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere. Beløp etter innvandringsår. Mill kr

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Rehabiliterings- og attføringspenger	1 703	1 040	543	56	35	21	9
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	157	20	39	14	16	24	44
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	490	159	242	39	25	19	7
Barnetrygd	1 833	699	544	115	130	187	158
Alderspensjon	114	88	19	2	1	2	1
Dagpenger ved arbeidsledighet	1 743	476	546	128	179	264	151
Sykepenger	2 375	1 018	791	136	133	167	130
Fødselspenger	1 270	347	464	113	129	127	91
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	6	2	3	0	0	:	:
Kontantstøtte	424	106	140	40	46	52	40
Uførepensjon	526	436	82	5	2	:	:
Kvalifiseringsstønad	13	0	1	2	6	3	0
Sosialhjelp	1 381	473	549	87	77	90	106
Bostøtte	569	215	193	27	26	57	51
Introduksjonsstønad	755	3	16	32	97	303	304
Sum	13 399	5 100	4 190	796	904	1 318	1 091

Vedleggstabell 23 Mottak av ulike velferdsmidler. Beløp per innvandrер (alle) etter innvandringsår. Kroner

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Rehabiliterings- og attføringspenger	5 576	11 259	6 639	2 761	1 382	546	186
Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	513	221	479	671	646	616	920
Overgangsstønad og stønad til barnetilsyn	1 606	1 724	2 963	1 910	994	486	143
Barnetrygd	6 003	7 570	6 652	5 713	5 213	4 846	3 318
Alderspensjon	373	957	237	96	54	45	26
Dagpenger ved arbeidsledighet	5 706	5 148	6 676	6 328	7 168	6 830	3 180
Sykepenger	7 775	11 019	9 674	6 730	5 338	4 330	2 729
Fødselspenger	4 157	3 753	5 672	5 587	5 153	3 290	1 912
Utdanningsstønad til enslige forsørgere	19	23	35	20	11	:	:
Kontantstøtte	1 387	1 145	1 714	1 958	1 857	1 356	833
Uførepensjon	1 721	4 724	999	251	64	:	:
Kvalifiseringsstønad	43	1	12	114	241	90	6
Sosialhjelp	4 522	5 115	6 712	4 292	3 101	2 341	2 220
Bostøtte	1 862	2 326	2 362	1 337	1 057	1 476	1 063
Introduksjonsstønad	2 473	36	199	1 567	3 876	7 852	6 396
Gjennomsnitt	43 870	55 202	51 254	39 459	36 212	34 141	22 945

Vedleggstabell 24 Antall innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Personer

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Norden	12 815	6 663	3 247	609	704	775	817
Gamle EU-land (utenom Norden) ...	10 279	2 945	2 630	789	1 026	1 438	1 451
Nye EU-land	24 105	2 353	2 908	2 042	3 947	7 043	5 812
Øst-Europa ellers ..	21 173	12 150	5 554	1 055	809	929	676
Asia inkl. Tyrkia	50 934	20 309	18 453	2 994	2 790	3 243	3 145
Afrika	20 600	6 375	7 903	1 527	1 385	1 829	1 581
Andre	6 449	2 456	2 112	515	491	463	412
Alle	146 355	53 251	42 807	9 531	11 152	15 720	13 894

Vedleggstabell 25 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler ulike innvandringsår etter opprinnelsesregion. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 24

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Norden	9	13	8	6	6	5	6	10	6
Gamle EU-land	7	6	6	8	9	9	10	6	9
Nye EU-land	16	4	7	21	35	45	42	5	37
Øst-Europa ellers	14	23	13	11	7	6	5	18	7
Asia inkl. Tyrkia	35	38	43	31	25	21	23	40	24
Afrika	14	12	18	16	12	12	11	15	13
Andre	4	5	5	5	4	3	3	5	4
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Vedleggstabell 26 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter ulike kombinasjoner av innvandringsår og opprinnelsesregion. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 1

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Norden	43	54	45	38	35	29	21	23	21
Gamle EU-land	33	43	39	35	33	29	22	15	27
Nye EU-land	45	59	52	54	52	48	33	9	59
Øst-Europa ellers	51	56	52	48	46	38	27	28	20
Asia inkl. Tyrkia	53	63	55	49	45	39	30	30	23
Afrika	54	61	57	50	47	47	41	29	26
Andre	44	56	51	47	40	27	18	24	23
Alle	48	58	52	47	45	41	29	24	30

Vedleggstabell 27 Sum velferdsmidler utbetalt til innvandrere i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Norden	1 079	532	299	60	62	67	58
Gamle EU-land	736	213	205	58	77	99	84
Nye EU-land	1 584	180	232	148	267	439	317
Øst-Europa ellers ..	2 015	1 189	557	97	64	64	42
Asia inkl. Tyrkia	4 703	2 066	1 829	238	196	197	177
Afrika	2 271	771	999	150	124	130	97
Andre	513	207	181	42	34	28	21
Alle	12 900	5 157	4 303	793	825	1 025	797

Vedleggstabell 28 Sum velferdsmidler utbetalt per innvandreri i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 1

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Norden	36 089	42 717	41 244	37 230	30 564	25 124	15 060
Gamle EU-land	23 949	30 913	30 184	25 670	24 502	19 785	12 691
Nye EU-land	29 643	45 381	41 453	39 225	35 012	29 917	17 848
Øst-Europa ellers ..	48 665	54 572	52 026	44 177	36 255	26 604	16 818
Asia inkl. Tyrkia	48 513	63 607	54 928	38 675	31 597	23 911	16 734
Afrika	59 468	73 692	71 485	48 813	42 171	33 450	25 221
Andre	34 594	47 535	43 936	37 625	27 552	16 527	9 244
Alle	42 237	55 827	52 629	39 307	33 037	26 542	16 777

Vedleggstabell 29 Sum velferdsmidler utbetalt per stønadsmottakende innvandreri i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 24

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008
Norden	84 174	79 825	92 231	98 670	88 002	86 491	71 319
Gamle EU-land	71 641	72 217	77 950	72 910	75 320	69 164	58 200
Nye EU-land	65 720	76 566	79 855	72 457	67 736	62 340	54 615
Øst-Europa ellers ..	95 145	97 892	100 361	92 165	79 366	69 130	62 196
Asia inkl. Tyrkia	92 340	101 714	99 139	79 612	70 284	60 718	56 204
Afrika	110 232	120 924	126 345	98 394	89 610	70 996	61 466
Andre	79 493	84 192	85 542	80 729	69 469	60 862	51 807
Alle	88 145	96 852	100 514	83 201	73 987	65 185	57 396

Vedleggstabell 30 Antall innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Arbeid	25 929	1 754	3 391	2 349	4 367	7 652	6 416	5 145	20 784
Flukt	44 035	20 409	14 307	2 001	1 808	3 222	2 821	34 716	9 852
Familie	57 290	21 970	19 650	4 126	4 019	4 075	4 008	41 620	16 228
Utdanning	4 639	1 857	1 756	379	309	209	135	3 613	1 032
Uoppgitt	14 462	7 265	3 716	709	825	957	990	10 981	3 481
Alle	146 355	53 251	42 807	9 531	11 152	15 720	13 894	96 058	50 297

Vedleggstabell 31 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 30

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Arbeid	18	3	8	25	39	49	46	5	41
Flukt	30	38	33	21	16	20	20	36	20
Familie	39	41	46	43	36	26	29	43	32
Utdanning	3	3	4	4	3	1	1	4	2
Uoppgitt	10	14	9	7	7	6	7	11	7
Alle	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Vedleggstabell 32 Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 i ulike kombinasjoner av innvandringsår og innvandringsgrunn. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 30 og Vedleggstabell 1

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Arbeid	43	40	47	52	51	47	33	44	42
Flukt	58	58	60	53	59	63	67	59	61
Familie	48	62	52	47	41	33	26	57	35
Utdanning	31	57	44	32	25	11	4	50	13
Uoppgitt	42	52	43	37	34	30	22	49	29
Alle	48	58	52	47	45	41	29	55	38

Vedleggstabell 33 Sum velferdsmidler utbetalt til innvandrere i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Kroner

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Arbeid	1 756	135	264	179	309	501	368	399	1 358
Flukt	4 885	2 332	1 803	211	155	208	177	4 135	750
Familie	4 658	1 955	1 736	305	268	221	173	3 691	967
Utdanning	363	146	151	28	20	12	5	297	65
Uoppgitt	1 239	590	349	70	72	84	73	939	300
Alle	12 900	5 157	4 303	793	825	1 025	797	9 460	3 440

Vedleggstabell 34 Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrers innvandringsår og innvandringsgrunn. 1000 kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 1

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Arbeid	29	30	37	40	36	31	19	34	28
Flukt	65	66	75	56	50	41	42	70	46
Familie	39	55	46	35	28	18	11	50	21
Utdanning	24	45	38	24	17	6	2	41	9
Uoppgitt	36	42	40	37	29	26	16	42	25
Alle	42	56	53	39	33	27	17	54	26

Vedleggstabell 35 Velferdsmidler utbetalt per stønadsmottakende innvandrers innvandringsår og innvandringsgrunn. 1000 kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 24

	Alle	1990-1999	2000-2004	2005	2006	2007	2008	1990-2004 (lang botid)	2005-2008 (kort botid)
Arbeid	68	77	78	76	71	65	57	77	65
Flukt	111	114	126	105	86	64	63	119	76
Familie	81	89	88	74	67	54	43	89	60
Utdanning	78	79	86	73	66	56	41	82	63
Uoppgitt	86	81	94	99	87	88	74	85	86
Alle	88	97	101	83	74	65	57	98	68

Vedleggstabell 36 Antall innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter opprinnelsesregion og innvandringsgrunn. Prosent og personer

	Alle	Arbeid	Flukt	Familie, herav			Utdanning	Uoppgitt
				Alle	til arbeidsinnvandrere	til flyktning		
Norden	12 815	:	:	:	:	:	:	12 772
Gamle EU-land	10 279	5 877	75	3 481	3 481	:	684	162
Nye EU-land	24 105	17 379	155	5 449	5 449	:	1 009	113
Øst-Europa ellers	21 173	675	13 010	6 568	:	6 568	739	181
Asia inkl. Tyrkia	50 934	1 110	18 957	28 953	:	28 953	1 234	680
Afrika	20 600	281	11 556	7 923	:	7 923	562	278
Andre	6 449	590	282	4 892	4 892	:	409	276
Alle	146 355	25 929	44 035	57 290	13 822	43 444	4 639	14 462

Familieinnvandrere til arbeidsinnvandrere og til flyktninger er gjensidig utelukkende kategorisert etter landbakgrunn, derfor tomme ruter.

Figurregister

3.1.	Innvandrerens fordeling på innvandringsgrunn etter kjønn. Andeler i prosent	18
3.2	Innvandrerens kjønnsfordeling etter innvandringsgrunn. Andeler i prosent.....	19
3.3	Andel i ulike aldersgrupper i innvanderutvalget og i hele befolkningen. Prosent.....	20
3.4	Antall innvandrere i utvalget etter alder og kjønn	21
3.5.	Kvinneandel blant innvandrere i ulike aldersgrupper. Prosent.....	21
3.6.	Andel innvandrere i aldersgruppene 0-34 år og 50 år og over etter innvandringsår. Prosent	22
3.7	Andel innvandrere i ulike aldersgrupper etter innvandringsår. Prosent	22
3.8	Andel innvandrere under 35 år og 50 år og over etter opprinnelsesregion. Prosent ...	23
3.9.	Andel innvandrere etter innvandringsgrunn og innvandringskohort. Lang og kort botid. Prosent	24
3.10.	Andel innvandrere etter innvandringsgrunn og innvandringskohort. Prosent	24
3.11.	Innvandrere etter innvandringsgrunn og region. Prosent. Uoppgitt/Norden (11/10%) er ikke vist	25
3.12.	Fordeling mellom innvandringsgrunnene arbeid og flukt etter landbakgrunn	26
3.13.	Arbeidsinnvandrere og flyktninger etter landbakgrunn og botid (innvandringsår 1990-2004/2005-2008). Prosent.....	26
4.1.	Andel innvandrere som var mottakere av ulike velferdsordninger i 2009. Prosent	29
4.2.	Beløp mottatt av innvandrere i 2009. Mill. kr.	30
4.3.	Beløp mottatt av innvandrere i 2009. Gjennomsnitt per mottaker. Kroner	30
4.4	Andel innvandrere som er mottakere av de vanligste stønadene etter kjønn. 2009. Prosent	31
4.5	Innvandrerens bruk av velferdsordninger i 2009. Andel mottakere og gjennomsnittlig beløp per innvandrere og per stønadsmottaker i ulike aldersgrupper. Tallgrunnlag i Tabell 4.3 og Vedleggstabell 10	34
4.6	Innvandrerens bruk av viktige velferdsytelser. Beløp per innvandrere (inkludert ikke- mottakere) i ulike aldersgrupper. Kroner, 2009. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 10.....	34
4.7	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter alder og kjønn. Prosent....	35
4.8	Innvandrerens bruk av velferdsordninger, 2009. Gjennomsnittlig beløp per innvandrere (inkl ikke-mottakere) etter alder og kjønn. Kroner per år	36
5.1	Andel som var mottakere av ulike velferdsordninger i 2009. Hele befolkningen og innvandrere. Sortert etter prosentdifferanse. Ytelser med lav differanse og/eller bruk er utelatt. Prosent. Tallgrunnlag i Tabell 4.1 og Vedleggstabell 12.....	38
5.2	Andel stønadsmottakere i ulike aldersgrupper. Innvandrere og hele befolkningen. Prosent. 2009	40
5.3	Stønadsmottak per innvandrere og per innbygger i ulike aldersgrupper. Innvandrere og hele befolkningen. Medregnet ikke-mottakere. Kroner, 2009	40
5.4	Sosialhjelp utbetalt per innvandrere og per innbygger i hele befolkningen etter alder. Gjennomsnitt inkludert ikke-mottakere. Kr, 2009.....	42
5.5	Sosialhjelp som andel av alle stønader, etter alder. Innvandrere og hele befolkningen. 2009. Prosent.....	42
6.1	Andel mottakere av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Prosent.....	44
6.2	Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Eksklusive introduksjonsstønad. Kroner.....	44
6.3	Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere. Andel mottakere og beløp fordelt på alle, etter region. Prosent og 1000 kr.....	46
6.4	Andel innvandrere som mottok viktige stønader i 2009, etter botid (innvandringskohort). Prosent	49
6.5	Stønadsbetalt per mottaker etter botid (innvandringskohort) i 2009. 1000 kr	49
6.6	Andel mottakere av ti viktige stønader i 2009, etter innvandringsår. Prosent. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 21	50
6.7	Beløp utbetalt per innvandrere (alle) av ulike overføringer i 2009, etter innvandringsår. Ikke-lineær tidsskala. Utvidet tallgrunnlag i Vedleggstabell 23	51
7.1	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og oprinnelsesregion. Prosent. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 26.....	53
7.2	Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrere i 2009 etter innvandringsår og oprinnelsesregion. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 28.....	54
7.3	Sum velferdsmidler utbetalt per mottaker i 2009 etter innvandringsår og oprinnelsesregion. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 29.....	54
7.4	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Prosent. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 32.....	55
7.5	Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrere (alle) i 2009 etter innvandringsår og oppholdgrunn. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 34	56
7.6	Sum velferdsmidler utbetalt per stønadsmottakende innvandrere i 2009 etter innvandringsår og oppholdgrunn. Kroner. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 35	56
7.7	Andel innvandrere som mottar ytelser etter innvandringsår og innvandringsgrunn ¹ . Gjennomsnittlige andeler i parentes. Introduksjonsstønad er utelatt. 2009. Prosent...57	57

Tabellregister

2.1	Variable og verdier (inndelinger/grupper) som inngår i rapportens analyser	11
3.1	Innvandrere etter opprinnelsesregion og kjønn. Antall og andeler i prosent	17
3.2	Innvandrere etter innvandringsgrunn og kjønn. Antall og andeler i prosent	19
3.3	Innvandrere etter innvandringsår/botid og kjønn. Antall og andeler i prosent	19
3.4	Innvandrere etter alder og kjønn. Antall og andeler i prosent	21
3.5	Innvandrere etter aldersgruppe og opprinnelsesregion. Antall og andel under 35 år og over 50 år i prosent	23
3.6	Innvandrere etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Antall og andeler med lang og kort botid	23
3.7	Innvandrere etter innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og botid (innvandringsår). Prosent	27
4.1	Innvandrerens mottak av velferdsytelser i 2009. Antall og andel mottakere og beløp ...	28
4.2	Innvandrerens mottak av velferdsytelser i 2009 etter kjønn. Andel mottakere og beløp per innvandrer mann/kvinne (alle) og per mannlig/kvinnelig mottaker	31
4.3	Innvandrerens bruk av ulike typer velferdsordninger etter alder i 2009. Andel som har brukt hver av ordningene, andel mottakere av minst en type stønad i prosent og stønadstilfeller per 1000 innvandrere. Tallgrunnlag i Vedleggstabell 8	33
5.1	Bruk av viktige velferdsordninger blant innvandrere og i hele befolkningen. Gjennomsnittlige beløp per person (inkludert ikke-mottakere). Alder 25-49 år. Kroner, 2009	41
6.1	Andel mottakere av ulike velferdsmidler blant innvandrere i 2009, etter innvandringsgrunn. Prosent	45
6.2	Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Beløp mottatt per innvandrer i gjennomsnitt. Kr.	46
6.3	Mottak av ulike velferdsmidler blant innvandrere i 2009. Andel mottakere etter opprinnelsesregion. Prosent	47
6.4	Innvandrerens mottak av ulike velferdsmidler i 2009. Beløp per innvandrer etter opprinnelsesregion. Kroner	47
7.1	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter opprinnelsesregion og innvandringsgrunn. Prosent	59
7.2	Andel stønadsmottakere blant innvandrere etter opprinnelsesregion, innvandringsgrunn og botid (innvandringsår). 2009. Prosent	60
7.3	Bruk av velferdsordninger blant innvandrere etter ulike kombinasjoner av opprinnelsesregion, innvandringsgrunn og botid (innvandringsår). Gjennomsnittlig beløp (inkludert ikke-mottakere). 1000 kr. 2009	60
Vedlegg		
1	Innvandrere etter opprinnelsesregion og innvandringsår. Antall personer	64
2	Innvandrere etter innvandringsgrunn og innvandringsår. Antall personer	64
3	Innvandrere etter innvandringsgrunn og opprinnelsesregion. Antall personer	64
4	Innvandrere etter innvandringsgrunn, opprinnelsesregion og botid. Antall	65
5	Innvandrere etter innvandringsår og alder. Antall	65
6	Innvandrere etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Antall og andeler med lang og kort botid	65
7	Innvandrere etter innvandringsgrunn og opprinnelsesregion. Antall og prosent	66
8	Antall stønadstilfeller av ulike typer velferdsmidler og antall mottakere av minst en type stønad blant innvandrere etter alder	66
9	Mannlige innvandrere som mottok ulike typer velferdsmidler i 2009. Antall etter alder	67
10	Innvandrerens bruk av ulike typer velferdsmidler i 2009. Beløp utbetalt etter aldersgruppe. Millioner kroner	67
11	Innvandrerens bruk av ulike typer velferdsmidler i 2009. Beløp utbetalt etter mottakernes kjønn og alder. Millioner kroner. Forbehold om manglende eller for lave tall grunnet regler for anonymisering	68
12	Mottak av ulike typer velferdsmidler i 2009. Hele befolkningen. Antall og andel mottakere og beløp mottatt beregnet for alle og for mottakere	69
13	Bruk av velferdsordninger i 2009. Sum mottatt beløp, millioner kroner. Hele befolkningen	69
14	Antall mottakere av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Personer	70
15	Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere, etter innvandringsgrunn. Beløp mottatt. Millioner kroner	70
16	Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere. Antall mottakere etter opprinnelsesregion. Personer	70
17	Mottak av ulike velferdsmidler blant innvandrere. Beløp etter opprinnelsesregion. Mill kr.	71
18	Mottak av velferdsmidler blant innvandrere. Antall mottakere etter innvandringsår. Personer	71
19	Innvandrerens mottak av velferdsmidler i 2009. Antall og andel mottakere og beløp. Innvandrere innvandret i perioden 1990-2004 (lang botid)	71

20	Innvandrerens mottak av velferdsmidler i 2009. Antall og andel mottakere og beløp. Innvandrere innvandret i perioden 2005-2008 (kort botid).....	72
21	Mottak av velferdsmidler blant innvandrere. Andel mottakere etter innvandringsår	72
22	Mottak av velferdsmidler i 2009 blant innvandrere. Beløp etter innvandringsår. Mill kr	72
23	Mottak av ulike velferdsmidler. Beløp per innvandrer (alle) etter innvandringsår. Kroner	73
24	Antall innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Personer	73
25	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler ulike innvandringsår etter opprinnelsesregion. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 24.....	73
26	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter ulike kombinasjoner av innvandringsår og opprinnelsesregion. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 1	73
27	Sum velferdsmidler utbetalt til innvandrere i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner	74
28	Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrer i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 1	74
29	Sum velferdsmidler utbetalt per stønadsmottakende innvandrer i 2009 etter innvandringsår og opprinnelsesregion. Kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 24	74
30	Antall innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn	74
31	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 30.....	74
32	Andel innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 i ulike kombinasjoner av innvandringsår og innvandringsgrunn. Prosent. Tabellen bygger på Vedleggstabell 30 og Vedleggstabell 1	74
33	Sum velferdsmidler utbetalt til innvandrere i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. Kroner	75
34	Sum velferdsmidler utbetalt per innvandrer i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. 1000 kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 1	75
35	Velferdsmidler utbetalt per stønadsmottakende innvandrer i 2009 etter innvandringsår og innvandringsgrunn. 1000 kroner. Tabellen bygger på Vedleggstabell 28 og Vedleggstabell 24	75
36	Antall innvandrere som mottok velferdsmidler i 2009 etter opprinnelsesregion og innvandringsgrunn. Prosent og personer	75